

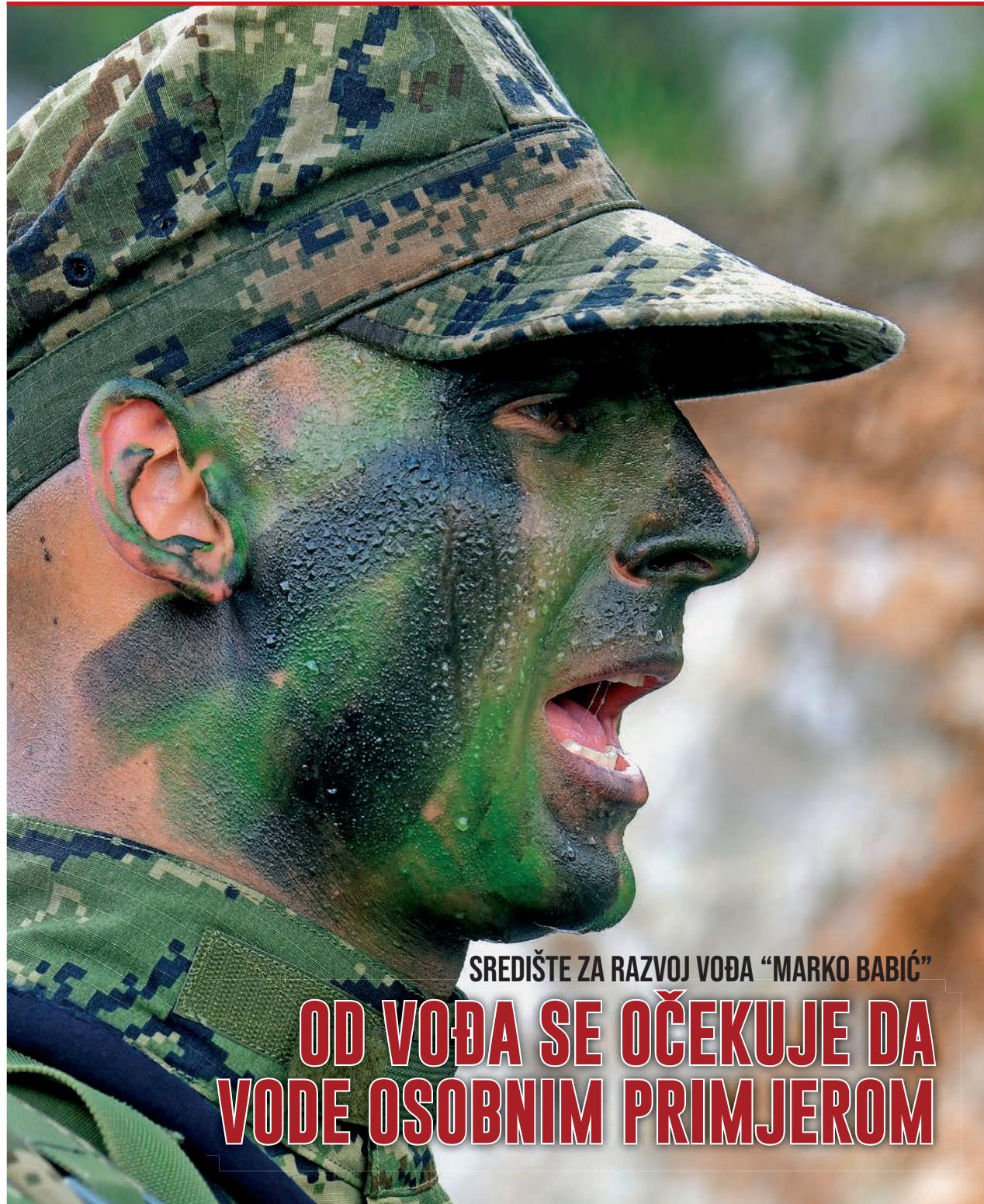
HRVATSKI VOJNIK

BROJ | 658

10. LIPNJA 2022.

CIJENA 10 KUNA

31. OBLJETNICA
HRVATSKE VOJSKE
POSTIGNUĆA
HRVATSKE VOJSKE
JEDINSTVENA SU I
NEPONOVLJIVA

RAZGOVOR

ADMIRAL
ROB BAUER
PREDSJEDAVAJUĆI
VOJNOG ODBORA
NATO-A

PRVI ZA HRVATSKU
PEHAR OSTAJE U
GOMBR-U

SJEĆANJE NA
RATNI PUT
SATNIJE SVETI
ROKO IZ BIBINJA

SREDIŠTE ZA RAZVOJ VOĐA "MARKO BABIĆ"
**OD VOĐA SE OČEKUJE DA
VODE OSOBNIM PRIMJEROM**

ISSN 1330 - 500X PRINTED IN CROATIA
0 2 3 22
9 17713301500003

Snimio Tomislav BRANDT

www.hrvatski-vojnik.hr

NAKLADNIK: MINISTARSTVO OBRANE HRVATSKE / SAMOSTALNA SLUŽBA ZA ODNOSE S JAVNOŠĆU I IZDAVAŠTVOM / ODJEL HRVATSKIH VOJNIH GLASILA I IZDAVAŠTVA**Glavni urednik:** Željko Stipanović (zeljko.stipanovic@mohr.hr) // **Zamjenica glavnog urednika:** Vesna Pintarić (vpintar@mohr.hr)**Urednici i novinari:** Domagoj Vlahović (domagoj.vlahovic@gmail.com), Lada Pužilović (ladapujilovic@yahoo.com), Janja Marijanović, Martina Stanković, Ivan Šurbek**Lektura / Korektura:** Gordana Jetavić (gjetavic50@gmail.com), Andrea Pavlić // **Fotografi:** Tomislav Brandt (tomislav.brandt@mohr.hr), Mladen Čobanović**Grafička redakcija:** Zvonimir Frank (urednik), (zfrank@mohr.hr), Ante Perković // **Marketing:** Mila Badrić Gelo (mbadric@mohr.hr), tel: 3784-243; fax: 3784-322**Tiskar:** Tiskara Zelina d.d., Katarine Krizmanić 1, Sveti Ivan Zelina // **Adresa uredništva:** Odjel hrvatskih vojnih glasila i izdavaštva, Ilica 256b, 10000 Zagreb, e-mail: hrvojnik@mohr.hr

ATTRAKTIVAN PROGRAM NA JARUNU

Povodom Dana Hrvatske vojske, Dana Hrvatske kopnene vojske i 31. obljetnice ustrojavanja Hrvatske vojske na prostorima zagrebačkog Rekreacijsko-sportskog centra Jarun 30. svibnja održan je taktičko-tehnički zbor naoružanja i opreme, borbene i neborbene tehnike postrojbi Hrvatske vojske

[STR. 8]

NASLOVNICU SNIMIO TOMISLAV BRANDT

SADRŽAJ

- 4 31. OBLJETNICA HRVATSKE VOJSKE**
Postignuća Hrvatske vojske jedinstvena su i neponovljiva
- 12 RAZGOVOR**
admiral Rob BAUER,
predsjedavajući Vojnog odbora NATO-a
- 16 SzRV "MARKO BABIĆ"**
Izazvani skokovi u hladnu vodu
- 17 SzRV "MARKO BABIĆ"**
Hodnja pripadnika obuke SzRV-a "Marko Babić" na Velebit
- 18 SzRV "MARKO BABIĆ"**
Od vođa se očekuje da vode osobnim primjerom
- 22 RAZGOVOR**
general-pukovnik Mladen FUZUL,
zapovjednik Zapovjedništva za potporu OSRH
- 26 PRVI ZA HRVATSKU**
Pehar ostaje u GOMBR-u
- 30 SJEĆANJE NA RATNI PUT SATNIJE SVETI ROKO IZ BIBINJA**
Ponos Bibinja i Hrvatske
- 36 MEĐUNARODNA SURADNJA**
Norveška Kraljeva garda nastupila u Hrvatskoj
- 38 STRELJAČKO NAORUŽANJE**
H11 Pro postavlja nove standarde
- 46 RATNO ZRAKOPLOVSTVO**
Stalna evolucija besposadnih letjelica
- 54 PODLISTAK**
Od Monitora do Dreadnoughta
– korijeni suvremenih ratnih brodova (IX. dio):
USS Texas – prvi američki bojni brod
- 60 HMDCDR**
Sjednica Hrvatskog sabora 25. lipnja 1991. i proglašenje suverene i samostalne RH
- 62 DOMOVINSKI RAT**
Čuvanje sjećanja na medicinske djelatnike u Domovinskom ratu
- 64 DOMOVINSKI RAT**
Sjećanje na braniteljice Domovinskog rata
- 66 TRENUTAK SJEĆANJA**
Posljednji kadar
- 67 FILATELIJA**
Marke – Pisma na ratište

31. OBLJETNICA HRVATSKE VOJSKE

POSTIGNUĆA HRVATSK JEDINSTVE

"Prije 31 godinu trebalo je stati nasuprot neprijatelju koji je bio snažniji i tehnički opremljeniji. Za to je trebala hrabrost i mudrost. To je bio dan kad se počela razvijati Hrvatska vojska, ali i dan u kojem se sjećamo svih junaka koji su, od slabo naoružanih branitelja, preko noći postajali ratnici," naglasio je ministar Banožić na svečanoj akademiji povodom Dana OSRH

Tekst: OJI

"U fokus smo stavili hrvatskog vojnika, osigurali da materijalna prava, uvjeti života i rada budu bolji i kvalitetniji nego što je to bilo ranije, jer je dostojanstvo hrvatskog vojnika ključ za budućnost. I dalje ćemo ulagati kroz povećana proračunska sredstva, ne samo u infrastrukturu naših obrambenih sposobnosti nego i u njezinu modernizaciju," kazao je premijer

Središnji događaj višednevног obilježavanja Dana Hrvatske vojske, Dana Hrvatske kopnene vojske i 31. obljetnice ustrojavanja Hrvatske vojske bila je svečana akademija održana 27. svibnja 2022. u Domu HV-a "Zvonimir" u Zagrebu.

Svečanosti su uz pripadnike Hrvatske vojske nazočili predsjednik Vlade RH Andrej Plenković, izaslanik predsjednika RH i vrhovnog zapovjednika Oružanih snaga načelnik Glavnog stožera RH admiral Robert Hranj, izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora umirovljeni general Krešimir Čosić, ministar obrane Mario Banožić, potpredsjednici i ministri Vlade RH i ostali visoki civilni i vojni dužnosnici te uzvanici.

Predsjednik Vlade RH prisjetio se važnosti, značaja i uloge Hrvatske vojske koja je oslobođila privremeno okupirana područja i izrasla u snažnu, ozbiljnu vojsku, vojsku koja je danas dio Sjevernoatlanskog saveza i EU-a. "Upravo su ta postignuća Hrvatske vojske jedinstveni i neponovljivi, unikatni u 90-im godinama, ključ za brojne mlade hrvatske vojnikinje i vojnike koji kao svoj životni izbor odlučuju odabrati profesionalni poziv vojnikinja i vojnika. Domovinski rat temelj je hrvatske države, naše slobode i svega što danas uživamo. Hrvatska država i Vlada bit će uvijek uz svoje heroje," istaknuo je Plenković. "Proteklih godina napravili smo velike iskorake na snaženju sposobnosti Hrvatske vojske. U fokus smo stavili hrvatskog vojnika, osigurali da materijalna prava, uvjeti života i rada budu bolji i kvalitetniji nego što je to bilo ranije, jer je dostojanstvo hrvatskog vojnika ključ za budućnost. I dalje ćemo ulagati kroz povećana proračunska

sredstva, ne samo u infrastrukturu naših obrambenih sposobnosti nego i u njezinu modernizaciju," kazao je premijer. Također je naglasio kako je siguran da će svatko od pripadnika Hrvatske vojske u području svoje nadležnosti i svoje odgovornosti davati snažan doprinos da Hrvatska bude sigurnija, snažnija nego što je bila prije, a inspirirana postignućima onih koji su dali najviše za Hrvatsku, branitelja u Domovinskom ratu.

Ministar obrane Mario Banožić svim hrvatskim vojnicima, dočasnicima, časnicima, hrvatskim braniteljima i promaknutima čestitao je 31. rođendan Hrvatske vojske. "Prije 31 godinu trebalo je stati nasuprot neprijatelju koji je bio snažniji i tehnički opremljeniji. Za to je trebala hrabrost i mudrost. To je bio dan kad se počela razvijati Hrvatska vojska, ali i dan u kojem se sjećamo svih junaka koji su, od slabo naoružanih branitelja, preko noći postajali ratnici. Neki su dali ono najvrednije, a to je život za domovinu. Zahvaljujući njima mi danas živimo u sigurnoj i samostalnoj državi," rekao je ministar Banožić. Naglasio je kako je ponosan na našu vojsku kao što je ponosan i svaki građanin naše domovine. "Svojim ste radom i energijom pridonijeli pridruživanju Hrvatske u Sjevernoatlantski savez. Kroz svoj rad dokazali ste se i na međunarodnom planu kao vjerodostojan partner i saveznik," kazao je ministar. Istaknuo je kako je ova Vlada na čelu s Andrejem Plenkovićem itekako posvećena jačanju sposobnosti Hrvatske vojske, njezinoj modernizaciji i opremanju. "Bilježimo rast obrambenog proračuna, koji je rezultat svjesnosti da se Hrvatska vojska mora jačati i modernizirati. Hrvatsko ratno zrakoplovstvo bit će opremljeno višenamjenskim borbenim avionom Rafale, preuzeli smo prva dva helikoptera Black Hawk, koje je donirala Vlada Sjedinjenih Američkih Država. Ovoj će se donaciji dodati još dva helikoptera koje smo kupili, potvrđujući i na taj način našu odluku o postupnom prelasku na zapadnu tehnologiju. Svakodnevno s Glavnim stožerom radimo na projektima koji će se financirati u ovoj i sljedećoj godini. Sve tri grane Hrvatske vojske imaju i imat će onu snagu koju je Hrvatska vojska imala 1995. godine kad je pobijedila," naglasio je ministar. Napomenuo je kako će svi projekti biti sažeti u nekoliko dokumenata, Dugoročnom planu razvoja i Strategiji obrane za koje je siguran da će imati potporu Vlade, Hrvatskog sabora i Odbora za obranu jer svima nam je zajednički jedan cilj, a to je snažna Hrvatska vojska.

DOMOVINSKI RAT KAO INSPIRACIJA

Izaslanik predsjednika RH i vrhovnog zapovjednika Oružanih snaga načelnik Glavnog stožera RH admiral Robert Hranj čestitao je 31. obljetnicu ustrojavanja Oružanih snaga te pozvao sve pripadnike Hrvatske vojske da kroz proučavanje operacija iz Domovinskog rata, kroz analiziranje uspješnih vojnih rješenja i odluka uče o načelima rada i razvoja dobrih vojski i koje su to moralne vrijednosti i kvalitete koje svaka uspješna vojska mora razvijati. "Domovinski rat treba

E VOJSKE NA SU I NEPONOVLJIVA

Svečano misno slavlje

Povodom obilježavanja 31. obljetnice HV-a, 27. svibnja u crkvi Svete Mati Slobode na Jarunu služena je misa zadušnica za stradale u Domovinskom ratu. Predvodio ju je monsinjor Jure Bogdan, vojni biskup u Republici Hrvatskoj koji je u svojoj propovijedi kazao kako slavimo misu za pravdu i mir.

"Ovo je svečani trenutak, u crkvi koja čuva memoriju Domovinskog rata, popis urezan u tvrdom kamenu svih poginulih i nestalih čiji su životi ugrađeni u našu slobodu što nam je podsjetnik na žrtvu njihova života," poručio je monsinjor Bogdan. Nakon mise zadušnice, izaslanstva su položila vijenac i zapalila svijeće ispred spomen-obilježja "Sveta Mati Slobode".

nam biti inspiracija po načelima i ljudskim vrijednostima koja su nas dovela do pobjede: domoljublje, hrabrost, požrtvovnost, inicijativa, inovativnost i prilagodljivost," rekao je admiral Hranj. Istaknuo je važnost pripreme novih generacija obrazovanih, uvježbanih, fleksibilnih u odlučivanju, čvrstih u nastupu i besprijeckornih moralnih kvaliteta vojnika i vojnih voda.

Izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora umirovljeni general Krešimir Čosić prisjetio se 28. svibnja 1991. i postrojavanja na stadionu u Kranjčevićevu gdje je započelo stvaranje Hrvatske vojske koja je hrvatskom narodu donjela ono što se stotinama godina čekalo – slobodnu, samostalnu i suverenu državu. "Danas se sjećamo i ponosni smo na našu povijest te moramo učiniti što god možemo da u idućih 30 godina Hrvatska vojska postane jedna od najmodernijih i najsnajžnijih u našem okruženju. Hrvatski sabor otvoren je prema svim idejama i zakonima koji imaju za cilj i koji trebaju pridonijeti dalnjem jačanju i modernizaciji Hrvatske vojske," rekao je.

Na svečanoj akademiji uručena su odlikovanja, promaknuća, pohvale i nagrade. Ministar Banožić uručio je najspremnijem pripadniku i pripadnicima Hrvatske vojske, pobjednicima natjecanja "Memorijal bojnik Davor Jović – natjecanje Prvi za Hrvatsku 2022." pobjednički pehar i nagrade, samokres s posvetom, desetniku Hrvoju Mutnjakoviću i vojnikinji Ani Antolić.

Za uspješno obavljene zadaće i ostvarene rezultate u izvršavanju postavljenih zadaća, ministar obrane pohvalio

Počast poginulima i umrlima

U prigodi obilježavanja Dana Hrvatske vojske 27. svibnja položeni su vijenci i odana je počast svim poginulim hrvatskim braniteljima na Gradskom groblju Mirogoj kod spomenika "Glas hrvatske žrtve – Zid boli", Središnjeg križa u Aleji poginulih hrvatskih branitelja, na grobu prvog predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana te kod Zajedničke grobnice za neidentificirane žrtve Domovinskog rata na Krematoriju. Zajednički vijenac položilo je izaslanstvo predsjednika Vlade Republike Hrvatske predvođeno predsjednikom Vlade Andrejem Plenkovićem.

Izaslanstvo MORH-a i OSRH predvođeno državnim tajnikom Ministarstva obrane Zdravkom Jakopom i zamjenikom načelnika Glavnog stožera OSRH general-pukovnikom Sinišom Jurkovićem na gradskom groblju Mirogoj položilo je vijence na posljednjem počivalištu ratnog ministra obrane i prvog zapovjednika Zbora narodne garde generala Martina Špegelja, ministra obrane Gojka Šušku te dosadašnjih načelnika Glavnog stožera, stožernog generala Petra Stipetića, stožernog generala Zvonimira Červenka i generala zbora Imre Agotića.

Izaslanstva MORH-a i OSRH položila su vijence i odala počast bivšem ministru obrane Branku Vukeliću na groblju u Vukmaničkom Cerovcu. Na gradskom groblju Boninovo u Dubrovniku položen je vijenac na grobu bivšeg ministra obrane Šime Đodana te na grobu bivšeg načelnika Glavnog stožera HV-a stožernog generala Janka Bobetka na groblju Viktorovac u Sisku. Također, poginulim pripadnicima Hrvatske vojske i žrtvama Domovinskog rata izaslanstva MORH-a i OSRH odala su počast polaganjem vijenaca i paljenjem svjeća na grobljima u Krapini, Sisku, Karlovcu, u Varaždinu, Koprivnici, Bjelovaru, Rijeci, Gospiću, Virovitici, Požegi, Slavonskom Brodu, Zadru, Osijeku, Šibeniku, Vukovaru, Splitu, Pazinu, Dubrovniku, Čakovcu te kod Središnjeg križa na gradskom groblju Miroševec u Zagrebu.

31. OBLJETNICA HRVATSKE VOJSKE

Najviši vojni i civilni uzvanici nazočili su svečanoj akademiji u MORH-u

Predsjednik Milanović čestitao hrvatskim vojnicima

Predsjednik Republike i vrhovni zapovjednik OSRH Zoran Milanović 27. svibnja organizirao je svečano primanje povodom obilježavanja Dana Oružanih snaga Republike Hrvatske – Hrvatske vojske, Dana Hrvatske kopnene vojske i 31. obljetnice ustrojavanja Hrvatske vojske. Predsjednik je čestitao svim sadašnjim i bivšim pripadnicima OSRH njihov dan te uručio odlikovanja, medalje, promaknuća i pohvale pripadnicima OSRH te bivšim pripadnicima Bojne Frankopan.

Govoreći o odnosima među državama i narodima rekao je

da su oni stalno dokazivanje i uvjeravanje kako bi se izbjeglo ratovanje, istaknuvši kako, prije svega, moramo brinuti o sebi te biti svjesni da maksimum lojalnosti i vjernosti dugujemo svojim saveznicima u NATO-u.

U ime odlikovanih, promaknutih i pohvaljenih zahvalio je

umirovljeni brigadir Bruno Zorica koji je kazao da je uručenim odlikovanjima, priznanjima i činovima odana počast svim poginulim, umrlim i živućim braniteljima Domovinskog rata.

Obilježen Dan državnosti RH

U prigodi obilježavanja Dana državnosti i 30. obljetnice međunarodnog priznanja Republike Hrvatske ministar obrane Mario Banožić u sklopu izaslanstva predsjednika Vlade Republike Hrvatske Andreja Plenkovića i predsjednika Hrvatskog sabora Gordana Jandrokovića sudjelovao je 30. svibnja u polaganju vijenaca ispred Spomenika domovini u Zagrebu.

Predsjednik Vlade Andrej Plenković rekao je da se danas obilježava 32 godine od konstituiranja prvog demokratski izabranog Hrvatskog sabora i ključnog govora predsjednika Franje Tuđmana koji je u svojem govoru zacrtao put razvoja Hrvatske, slobode, samostalnosti i izgradnje institucija. Čestitao je sugrađanima Dan državnosti istaknuvši kako je bitno da danas misli posvetimo hrvatskoj državi, povijesti i velikanima, svemu onome što nas okuplja. "Svim građankama i građanima Republike Hrvatske, svim pripadnicama i pripadnicima Hrvatske vojske čestitam Dan državnosti Republike Hrvatske. S ponosom obilježavamo 30. svibnja, trenutak kad je simbolično započeo samostalni život naše domovine, kad su se počeli ostvarivati snovi stoljetnih naraštaja o zemljii koja će biti naša, slobodna, samostalna, jedina i vječna," poručio je ministar Banožić.

Nakon polaganja vijenaca ispred Spomenika domovini predsjednik Vlade Plenković s članovima Vlade sudjelovao je na misi za domovinu koju je predvodio zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić u Bogoslužnom prostoru blaženog Alojzija Stepinca na Kaptolu.

je Gardijsku oklopno-mehaniziranu brigadu i Gardijsku mehaniziranu brigadu Hrvatske kopnene vojske. Nagradio je i pohvalio 64 pripadnice i pripadnika Hrvatske vojske, među kojima je i zlatna medalja sportskih postignuća koja je uručena nadnaredniku Danijelu Staniću, brončana medalja sportskih postignuća skupniku Franji Guciću te samokres s posvetom satniku Josipu Kelavi.

U časnički čin promaknuto je 100 pripadnika, a u dočasnički čin 81 pripadnik Oružanih snaga Republike Hrvatske.

U ime svih promaknutih, pohvaljenih i nagrađenih zahvalio je zapovjednik Gardijske oklopno-mehanizirane brigade brigadni general Mijo Validžić istaknuvši da vojnici svoj posao ne rade zbog pohvala i nagrada jer je to poziv koji znači da su uvjek spremni služiti svojem narodu i spremni na obranu domovine, ali da ipak veseli činjenica da su trud i zalaganje prepoznati. "Iza naoružanja, zrakoplova i tenkova ipak smo mi samo ljudi i veseli nas kad naši nadređeni prepoznaju naš trud i zalaganje. Ovo je dodatna motivacija. Zahvaljujem u ime svih pohvaljenih i nagrađenih, a posebno čestitam pripadnicima brigada na zasluzenim priznanjima," rekao je.

U sklopu svečanosti prikazan je film o razvoju Oružanih snaga i današnjim sposobnostima. U glazbenom dijelu programa nastupili su Orkestar Hrvatske vojske i Klapa HRM-a "Sveti Juraj".

TEKST
Martina Stanković

FOTO
Tomislav Brandt
Filip Klen

ATTRAKTIVAN PRO

31. OBLJETNICA HRVATSKE VOJSKE

GRAM NA JARUNU

20. susret starodobnih vojnih vozila u Karlovcu

Povodom 31. obljetnice utemeljenja OSRH u Karlovcu je 28. svibnja održan 20. međunarodni susret starodobnih vojnih vozila u Republici Hrvatskoj. Ovogodišnji susret organizirali su Povijesna postrojba Karlovački počasni vod ZNG-'91., u suradnji s OTK-om Zlatni kotač, a pod pokroviteljstvom Ministarstva hrvatskih branitelja. Predsjednik Organizacijskog odbora potpredsjednik je Vlade i ministar hrvatskih branitelja Tomo Medved. Sudjelovalo je deset motocikala i 23 terenaca s 95 sudionika. Tijekom susreta gosti, posjetitelji i domaći ljudi s karlovačkim prostora upoznaju se s običajima, povijesnim zanimljivostima, prirodnim raznolikostima i gastronomijom kraja kroz koji vozila prolaze. Fokus je na događajima iz razdoblja Domovinskog rata s kojima sudionike upoznaju branitelji koji su sudjelovali u ratu na tom prostoru. Obilaze se i spomen-obilježja na kojima se odaje počast poginulim i nestalim braniteljima.

Dubravko Halovanić

Kišovito prijepodne nije sprječilo velik broj građana svih uzrasta da obiju taktičko-tehnički zbor te pogledaju demonstraciju sposobnosti Hrvatske vojske povodom 31. obljetnice Povodom Dana Hrvatske vojske, Dana Hrvatske kopnene vojske i 31. obljetnice ustrojavanja Hrvatske vojske na prostorima zagrebačkog Rekreacijsko-sportskog centra Jarun 30. svibnja održan je taktičko-tehnički zbor naoružanja i opreme, borbene i ne-borbene tehnike postrojbi Hrvatske vojske. Svoje izložbene prostore imali su i Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo branitelja i Civilna zaštita. Održane su i pokazne vježbe Počasno-zaštitne bojne, Pukovnije Vojne policije i Zapovjedništva specijalnih snaga. Program je uključivao i letački program Hrvatskog ratnog zrakoplovstva, hodni koncert Orke-

Vojno-akrobatska ceremonija u izvedbi pripadnika Počasno-zaštitne bojne

31. OBLJETNICA HRVATSKE VOJSKE

stra Hrvatske vojske te koncert Jazz orkestra HV-a, a održana je i tradicionalna podjela vojničkog graha.

Kišovito prijepodne nije sprječilo velik broj građana svih uzrasta da obiju taktičko-tehnički zbor. Moglo se pogledati različita oklopna vozila uključujući tenk M-84, zatim topničke sustave PzH 2000, helikoptere UH-60M Black Hawk i OH-58D Kiowa Warrior, sredstva veze, sredstva i opremu inženjerije i protuzračne obrane, NKBO zaštitna sredstva i sredstva za dekontaminaciju. Bili su tu i predstavnici policije, vatrogasaca, Crvenog križa, Civilne zaštite i HGSS-a. Veliko zanimanje i oduševljenje građana zaokupile su pokazne vježbe, baš kao i prelet borbenih aviona MiG-21.

Zapovjedništvo specijalnih snaga prikazalo je provedbu akcije ograničenog karaktera s ciljem neutralizacije terorističke diverzantske skupine. Elitna postrojba HV-a koristila je timove kopnenih i pomorskih snaga. U okviru scenarija specijalci su zaustavljali vozilo s ciljem hvatanja visokovrijednog pojedinca. U tom dijelu akcije sudjelovao je i tzv. potporni element K9, odnosno službeni pas kojeg ZSS koristi za ovakav tip zadaća. Demonstracija je trebala prikazati djelovanje specijalnih snaga Hrvatske vojske, baš kao i kritičnu važnost posebno određenih, organiziranih, obučenih i opremljenih snaga koje rade u zajedničkom okruženju za postizanje strateških učinaka.

Pukovnija Vojne policije prikazala je osposobljenost i uvježbanost vodiča i službenih pasa te mogućnosti njihova sudjelovanja u vojnopolicijskim zadaćama. Pokazna vježba podrazumijeva je uporabu zaštitnih službenih pasa bez zaštitne košare u operativno-taktičkoj zadaći blokade nakon potjere. U trenutku kad je markirant upotrijebio vatreno oružje, vodič pušta službenog psa, od kojeg se očekuje da najkraćim putem i u što kraćem vremenu svlada napadača i sprječi njegov bijeg do dolaska svojeg vodiča. Pas je izvršio svoju zadaću na posebno atraktivan način, uskočivši kroz prozor motornog vozila. U drugom dijelu vježbe, markirant je napao članove ophodnje i pokušao pobjeći. Međutim, vojni policajci sviđali su napadača i sprječili njegov bijeg pomoću dva službena psa.

Ministar obrane Mario Banožić i potpredsjednik Vlade RH i ministar hrvatskih branitelja Tomo Medved obišli su taktičko-tehnički zbor te pogledali pokazne vježbe. Čestitali su Dan državnosti svim hrvatskim građankama i građanima te se složili kako je današnji dan prilika podsjetiti se svih onih koji su položili svoj život za samostalnu, neovisnu i slobodnu hrvatsku državu.

"Današnji je dan podsjetnik na sve ono što su Hrvatska vojska i hrvatski branitelji značili za hrvatsku slobodu. Upravo zato dragi mi je što hrvatski branitelji i danas sudjeluju u razvoju obrambenog resora i što ih zanima u kojem će se smjeru Hrvatska vojska dalje opremati i modernizirati," rekao je Banožić i prisjetio se prvih dana stvaranja hrvatskih oružanih snaga i hrvatske države.

Pukovnija Vojne policije prikazala je osposobljenost i uvježbanost vodiča i službenih pasa te mogućnosti njihova sudjelovanja u vojnopolicijskim zadaćama

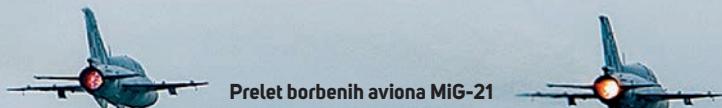

Dan otvorenih vrata u vojarnama HV-a

Povodom svečanog obilježavanja Dana Hrvatske vojske i Dana Hrvatske kopnene vojske te 31. obljetnice ustrojavanja HV-a, 26. svibnja održan je Dan otvorenih vrata u vojarnama Hrvatske vojske. U požeškoj vojarni "123. brigade HV" učenici osnovnih škola, požeški vrtići te svi zainteresirani građani požeštine imali su priliku vidjeti naoružanje, vozila i opremu koja se koristi za obuku u Središtu za obuku i doktrinu logistike, Zapovjedništva za potporu, Pukovnije Vojne policije i Bojne za temeljnju vojnu obuku. Izloženo je bilo vozilo za izvlačenje Maxx PRO (MRV – MRAP Recovery Vehicle), borbeno vozilo "Sokol 100" kao i kolekcionarsko pješačko naoružanje koje se koristilo na početku Domovinskog rata, a koje je izrađeno u slavonskim tvornicama.

U vojarni "Pukovnik Mirko Vukušić" u Zemunu zaljubljenici u letenje i zrakoplovnu tehniku, zrakoplovni entuzijasti te djeca i njihovi roditelji mogli su razgledati avione i helikoptere na kojima lete hrvatski vojni piloti, a s kojima raspolaže 93. krilo HRZ-a. Tako su na stajanci bili izloženi avioni ZLIN 242L i Pilatus PC -9M, helikopteri Bell 206B i izvidničko-borbeni helikopter Kiowa Warrior, te protupožarni zrakoplovi Air Tractor i Canadair CL-415. U vojarnu u Zemuniku doletio je i helikopter UH-60M Black Hawk koji je svečano doniran dan prije u vojarni "Pukovnik Marko Živković" na Plesu.

OJI

Prelet borbenih aviona MiG-21

"Hrvatski je vojnik ključ na kojem je stvorena Hrvatska vojska i to u onim najtežim trenucima stvaranja hrvatske države. To su bili trenuci kad smo znali da je naš neprijatelj veći i opremljeniji, ali upravo taj hrvatski čovjek, hrvatski vojnik, činio je razliku i bio bit cijele te priče," dodaje Banožić i ističe kako je HV međunarodno prepoznat i cijenjen od saveznika i partnera.

"Raduje me vidjeti ovoliki broj ljudi unatoč vremenskim uvjetima jer to pokazuje koliko je vojska ljudima bitna. Ovdje su prikazane sposobnosti obrane hrvatske vojske i policije, odnosno jedan segment naših obrambenih sposobnosti," rekao je ministar Medved i dodaо kako je razvoj i napredak Hrvatske vojske vidljiv i značajan.

"Od obljetnice do obljetnice, od prigode do prigode, hrvatski građani mogu se uvjeriti u nove sposobnosti, odnosno tehniku i opremu za vojsku i policiju. Ovo je velik dan za Hrvatsku vojsku i hrvatsku državu, ovo su dani kad se treba prisjetiti svih žrtava koje smo kroz povijest imali, a koje su sanjale i borile se za slobodu u kojoj danas živimo," zaključuje Medved.

ZSS je koristio
timove kopnenih
i pomorskih
snaga i oduševio
Zagrepčane

Zanimljiv za sve
uzraste: tradicionalni
taktičko-tehnički
zbor

RAZGOVOR

ADMIRAL

ROB BAUER

PREDSEDJAVAJUĆI
VOJNOG ODBORA NATO-a

TEKST

Domagoj Vlahović

SNIMIO

Mladen Čobanović

NOVA ERA ZA NATO

Svrha posjeta admirala Bauera Hrvatskoj bila je pohvala doprinosu naše zemlje Sjevernoatlantskom savezu, no i želja da dobije bolju sliku o sigurnosnim izazovima s kojima se susrećemo. "To je bitno jer Hrvatska ima vodeću ulogu u jugoistočnoj Europi," zaključio je admiral

KOJA JE NAJVLAŽNIJA TEMA KOJOM STE SE BAVILI TIJEKOM POSJETA HRVATSKOJ?

Hrvatska je visokocijenjena saveznica koja uvelike pridonosi zajedničkoj sigurnosti. Tijekom posjeta želio sam zahvaliti za hrvatski doprinos, ali i dobiti bolji uvid u sigurnosne izazove s kojima se suočava Republika Hrvatska koja ima vodeću ulogu u jugoistočnoj Europi; regiji od iznimne važnosti za Savez. Saveznici trebaju zajednički tražiti načine kako najbolje ojačati NATO i sigurnost svih naših članica, čime se ujedno jača i obrana Hrvatske.

NAVRŠAVA SE GODINA DANA OTKAD STE PREUZELI SADAŠNJI DUŽNOST. ŠTO MISLITE O TOM RAZDOBLJU?

Predsjedavajući NATO-ova Vojnog odbora djeluje kao katalizator među NATO-ovim vojnim čelnicima i teži ujedinjenju sjevera, juga, istoka i zapada, velikih i malih. U toj godini dana došlo je do velikih promjena u našem sigurnosnom okružju. Ruski napad na Ukrajinu suočio nas je s novom strateškom realnošću. Finska i Švedska nedavno su podnijele formalne zahtjeve za pristupanje Savezu. Sve to utječe na naše sigurnosno okružje i našu stratešku perspektivu. Međutim, NATO je dobro pripremljen za prilagodbu tim promjenama. Kako je rekao i glavni tajnik Jens Stoltenberg, NATO je najuspješniji savez u povijesti zbog dvije stvari: naše sposobnosti da se prilagodimo i naše sposobnosti da se ujedinimo. Prije nekoliko godina, Vojni je odbor u bliskoj suradnji s vrhovnim savezničkim zapovjednikom za Europu (SACEUR) te vrhovnim savezničkim zapovjednikom za transformaciju (SACT), razvio novu NATO-ovu vojnu strategiju. Odmah potom uslijedio je razvoj Koncepta za odvraćanje i obranu euroatlantskog područja (Deterrence and Defence of the Euro-Atlantic Area – DDA) i Koncepta razvoja sposobnosti ratovanja (NATO Warfighting Capstone Concept – NWCC). Oni su omogućili da NATO bude uvijek spremna za svaku situaciju. Iako je, u okviru koncepta DDA, proces razvoja i implementacije cijele serije planova još uvijek u tijeku, taj smo koncept već uspješno testirali povećavajući našu prisutnost na istočnom boku.

STIGLI STE U POSJET HRVATSKOJ NEDUGO NAKON SASTANKA VOJNOG ODBORA NATO-A NA RAZINI NAČELNIKA STOŽERA. KOJE SU NJEGOVE NAJVLAŽNIJE PORUKE I ZAKLJUČCI?

Sastali smo se 19. svibnja, a fokus je bio na kolektivnoj obrani. Svima nam je jasno da je počela nova era za NATO. Načelnici Glavnih stožera raspravljali su o ruskom ratu u Ukrajini, ali i o implementaciji koncepata te dugoročnom postavu Savezničkih snaga. Međutim, načelnici se nisu fokusirali samo na situaciju u Ukrajini. Zajedno s Finskom i Švedskom te našim azijsko-pacifičkim partnerima Australijom, Japanom, Novim Zelandom i Južnom Korejom raspravljali smo kako najbolje procijeniti sve globalne sigurnosne događaje koji utječu na naš Savez. Naša je glavna poruka da je NATO spremna braniti sve saveznike i svaki centimetar NATO-ova teritorija. I nastaviti ćemo raditi s našim partnerima širom svijeta.

KRAJEM LIPNJA U MADRIDU ĆE SE ODRŽATI NATO-OV SAMIT. KAKVA SU VAŠA OČEKIVANJA OD TOG DOGAĐAJA?

Samit usmjerava budućnost Saveza. Sagledat će se i detaljno procijeniti novu sigurnosnu realnost s kojom se suočavamo. Čelnici država i vlada usvojiti će novi Strateški koncept kojim se postavlja smjer Saveza za razdoblje od nekoliko idućih godina.

Novi Strateški koncept usmjeravat će NATO-ovu političku i vojnu prilagodbu za eru globalnog natjecanja. To uključuje NATO-ove buduće odnose s Rusijom i Kinom, uključujući sve veći utjecaj potonje države na sigurnost Saveza. Na izvanrednom samitu NATO-a u ožujku 2022., čelnici država suglasili su se da je potrebno ponovno dugoročno postaviti naše sustave odvraćanja i obrane. NATO-ova nadležna vojna tijela dobila su zadaču izraditi opcije du-

Admiral Rob Bauer 25. je lipnja 2021. postao "prvi časnik" Sjevernoatlantskog saveza. Primarnе zadaće predsjedavajućeg Vojnog odbora NATO-a jesu savjetovati glavnog tajnika i Sjevernoatlantsko vijeće o vojnim pitanjima. Vojni odbor najviše je vojno tijelo NATO-a. Njegov posjet Hrvatskoj krajem svibnja pružio je priliku za sastanke i razgovore s najvišim državnim i vojnim dužnosnicima, ali i za nazočnost na svečanostima povodom obilježavanja Dana OSRH i Dana HKoV-a. Tom je prigodom za Hrvatski vojnik dao opsežan i zanimljiv pregled trenutačne sigurnosne situacije i uloge vojne komponente NATO-a, kao i pregled svih aktivnosti koje se provode kako bi Savez, u novom sigurnosnom okruženju, bio ujedinjeniji i jači nego ikad.

RAZGOVOR // ADMIRAL ROB BAUER

goročne prisutnosti i postava naših vojnih snaga u cijelom Saveza. O ovim će se prijedlozima raspravljati i u Madridu. S obnovljenim političkim konceptima koji nadopunjaju već usvojene vojne koncepte, naš je Savez dobro opremljen za suočavanje s trenutačnim i budućim izazovima.

KAKVO JE VAŠE STAJALIŠTE O NUŽNOSTI PROMJENE POLITIKE (POLICY) I POSTAVA SAVEZA U CILJU ODRŽANJA VJEROĐUSTOJNOSTI IMAJUĆI NA UMU SUKOB U UKRAJINI?

U proteklih nekoliko mjeseci NATO je pokazao da je sposoban brzo i učinkovito primijeniti postav svojih snaga. Implementirali smo najveće pojačanje sustava kolektivne obrane unatrag nekoliko generacija. To smo učinili kao Savez, brzo i ujedinjeni.

Prvi put u povijesti NATO-a, aktivirali smo svih pet Planova za postupni odgovor (Graduated Response Plans) te razmjestili elemente Snaga za brzi odgovor (NRF) u kontekstu kolektivne obrane.

Ne samo da neprestano nadgledamo situaciju u i oko Ukrajine, već imamo i osam multinacionalnih NATO-ovih borbenih skupina, od Baltičkog do Crnog mora. Te snage kojima zapovijeda SACEUR osiguravaju otpornu i integriranu zaštitu istočnih granica Saveza.

Broj vojnika kojima SACEUR zapovijeda deset je puta veći. Trenutačno imamo više od 42 000 vojnika, uglavnom u istočnom dijelu Saveza. Imamo više od 120 zrakoplova koje u visokom stupnju pripravnosti djeluju s 30 različitih lokacija te 50 % povećanje broja borbenih aviona koji provode nadzor zračnog prostora duž istočnog krila Saveza. Imamo i potpune pomorske snage u pripravnosti. Na moru je više od 200 savezničkih brodova,

"Nadolazeći samit usmjerava budućnost Saveza. Sagledat će se i detaljno procijeniti nova sigurnosna realnost s kojom se suočavamo."

"Pozdravljamo investicije saveznika u vlastite obrambene sposobnosti. To je ono što čini NATO snažnim."

uključujući do četiri nosača zrakoplova, od Arktika do Mediterana. Sve to učvršćuju našu kolektivnu obranu i osigurava stalnu spremnost, i u vrlo kratkim vremenskim rokovima.

Nadalje, Saveznici trenutačno procjenjuju i određuju opcije kojima bi se dodatno dugoročno ojačao naš obrambeni postav u novom sigurnosnom okruženju. Upravo o tim prijedlozima političko će vodstvo NATO-a odlučivati u Madridu.

Kolektivna je obrana još jednom u samom središtu našeg zanimanja. Vrijeme nam više nije prijatelj. Vremenski rokovi kolektivne obrane uvelike se razlikuju od kriznog upravljanja. S obzirom na to da smo obrambeni savez, vremenske okvire postavlja nam druga strana. A to znači kako uvijek trebamo biti spremni očekivati neočekivano. Moramo biti spremni i budni u punom smislu izraza "360 stupnjeva".

KOJE STRATEŠKE NAUČENE LEKCIJE IZ OVE KRIZE SMATRATE NAJAVAŽNIJIM ZA PRILAGODBU SAVEZA I NJEGOV BUDUĆI RAZVOJ?

Puno je lekcija koje se mogu naučiti iz rata u Ukrajini. Najvažnije je zapamtiti kako se još jednom dokazala važnost morala: znati za što se borite. Žene i muškarci u odorama Saveza, njih 3,2 milijuna, točno znaju cilj svoje borbe: obrana slobode i demokracije! Očuvanje našeg načina života! Zajedno, oni štite milijardu građana koji žive na tlu Saveza.

KOJE PROMJENE SAVEZ MORA IMPLEMENTIRATI KAKO BI BIO UČINKOVITIJI, DANAS I U BUDUĆNOSTI?

Kratkoročno, moramo osigurati dostatne raspoložive snage za odvraćanje i, ako zatreba, za obranu savezničkog teritorija. Dugoročno, moramo odlučiti što će biti održivo i potrebno. Kako možemo osigurati vjerodstojnu raspoloživu snagu odvraćanja za buduće izazove? To su ključna pitanja o kojima NATO-ovo vojno strateško vodstvo trenutačno promišlja. Pozdravljamo investicije saveznika u vlastite obrambene sposobnosti. To je ono što čini NATO snažnim. Naše su združene sposobnosti i resursi važni. Sve više i više država povećava svoje obrambene proračune. Ovo je dio šireg trenda u kojem europski saveznici i Kanada, već sedmu godinu za redom, povećavaju svoje vojne izdatke. Od 2020. do 2021., obrambena se potrošnja povećala za 3,1 % u realnim okvirima. Ukupno, u ovih zadnjih sedam godina, trend porasta rezultirao je s dodatnih 270 milijardi dolara izdvojenih za obranu. Ipak, moramo imati na umu da se oružane snage mnogih europskih zemalja još uvijek oporavljaju od mjera štednje. Pritom je također važno i to što razvijamo otpornost na cijelom spektru područja; ne samo u našim oružanim snagama, već i u društvu, u njegovoj cijelosti. Trebamo i vojne i nevojne elemente moći kako bismo radili zajedno, a u tom segmentu suradnja NATO-a i Europske unije ima veliku ulogu.

"Saveznici trebaju zajednički tražiti načine kako najbolje ojačati NATO i sigurnost svih naših članica, čime se ujedno jača i obrana Hrvatske."

U ŽIVOTOPISU SPOMINJETE OSOBNI SLOGAN OČEKUJ NEOČEKIVANO. ZAŠTO STE GA IZABRALI?

Očekuj neočekivano moja je osobna mantra, nit vodila već niz godina. Pretpostavlja da ste uvijek spremni za svaku mogućnost, da uvijek imate plan pri ruci, da ste fleksibilni i spremni djelovati i prilagoditi se te da imate cijelovitu sliku situacije. Izabrao sam je jer nikad ne smijemo prepostaviti da će stvari proteći glatko već uvijek moramo biti spremni za različite scenarije. Do sada je bila moja nit vodila, u osobnom i u mojojem profesionalnom životu.

"Saveznici pojačavaju investiranje u podmornice, fregate i helikoptere, kao i nove protupodmorničke zrakoplove te besposadna vozila za djelovanje u zraku ili na moru. NATO-ova pomorska zajednica kroz razvoj globalne mreže senzora, raspoređenih od morskog dna do svemira, razvija Koncept digitalnog oceana namijenjenog poboljšanju savezničke sposobnosti "praćenja naših oceana". Cilj je bolje predviđeti, identificirati, klasificirati i suzbiti prijetnje. NATO radi i na razumijevanju potencijala novih tehnologija ometanja u pomorskom području. Primjerice, s Projektom pametne obrane za zaprečavanje protupodmorničkog ratovanja Saveznici istražuju uporabu besposadnih sustava, velikih podatkovnih sustava te učenje strojeva kako bi razvili brze i ekonomične metode odvraćanja i otkrivanja podmornica."

TIJEKOM KARIJERE MORNARIČKOG ČASNika OBNAŠALI STE MNOGE DUŽNOSTI. U KOJEM RAZVOJNOM SMJERU IDU NATO-OVE POMOR- SKE SNAGE?

Kao predsjedavajući Vojnog odbora NATO-a i bivši načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga Kraljevine Nizozemske, ne bih htio ostaviti dojam preferiranja neke grane, no treba reći kako pomorske snage često donose prevagu. Pomorski prostor, zajedno s kibernetičkim prostorom i svemirom, jedino je područje u zajedničkom globalnom prostoru u kojem se trenutačno susreću NATO-ove i ruske snage.

Pomorska domena utječe na sve članice NATO-a, pa čak i one bez granice na moru. Pomorske snage NATO-a usredotočene su na projiciranje vjerodostojnog postava odvraćanja. Činjenica aktivnog djelovanja u cilju izbjegavanja pogrešnih prosudbi ili nehotične eskalacije sukoba te činjenica odlučnosti Saveza da reagira u slučaju opasnosti, ne bi trebala biti dovedena u sumnju.

Dok mi unapređujemo naše sposobnosti u pomorskom segmentu, naši su suparnici pojačali izazove i pokazuju sve više prijetećeg ponašanja upravo u tom području. NATO je na razvoj nove situacije odgovorio podizanjem stupnja spremnosti Zapovjedništva združenih snaga u Norfolku, Virginia (SAD) fokusiranog na osiguranje transatlantskih pomorskih komunikacijskih linija. Saveznici pojačavaju investiranje u podmornice, fregate i helikoptere, kao i nove protupodmorničke zrakoplove te besposadna vozila za djelovanje u zraku ili na moru. NATO-ova pomorska zajednica kroz razvoj globalne mreže senzora, raspoređenih od morskog dna do svemira, razvija Koncept digitalnog oceana namijenjenog poboljšanju savezničke sposobnosti "praćenja naših oceana". Cilj je bolje predviđeti, identificirati, klasificirati i suzbiti prijetnje. NATO radi i na razumijevanju potencijala novih tehnologija ometanja u pomorskom području. Primjerice, s Projektom pametne obrane za zaprečavanje protupodmorničkog ratovanja Saveznici istražuju uporabu besposadnih sustava, velikih podatkovnih sustava te učenje strojeva kako bi razvili brze i ekonomične metode odvraćanja i otkrivanja podmornica.

SREDIŠTE ZA RAZVOJ VOĐA "MARKO BABIĆ"

IZAZOVNI SKOKOV U HLAĐINU VODU

Polaznici 6. naraštaja obuke za razvoj vođa Središta za razvoj vođa "Marko Babić", nakon što su uspješno svladali prve dvije faze obuke, susreli su se s novim izazovima i zadaćama na vodi. Treća faza obuke provodila se na jezeru Sveti Rok kod Lovinca...

Tekst: Janja Marijanović / Foto: Tomislav Brandt

Polaznici 6. naraštaja obuke za razvoj vođa Središta za razvoj vođa "Marko Babić" od 17. do 19. svibnja 2022. suočili su se s trećom fazom obuke koja se provodila na jezeru Sveti Rok kod Lovinca. Nakon što su uspješno svladali prve dvije faze obuke, polaznici su se susreli s novim izazovima i zadaćama na vodi.

Ekipa Hrvatskog vojnika posjetila je jezero Sveti Rok drugog dana obuke na vodi, kad su se pripadnici drugog voda, unatoč buri i nepovoljnim uvjetima za kupanje, ipak odvazili i pobijedili svoje strahove skočivši u hladnu vodu. Prvi dočasnik Središta časnici namjesnik Mato Bjelovarac objasnio nam je kako je glavni cilj vježbe na vodi da se pripadnici suoče sa svojim strahovima s obzirom na to da se već dio njih ne susreće često s izazovima poput ulaska u hladnu vodu i to pogotovo u odori.

Provodila se taktika malih postrojbi, rekao nam je časnici Bjelovarac, a zadaće koje su polaznici morali svladati jesu izrada australskog splava s kojim su plivali u odori, skok s brane pri čemu je simulirano sijanje iz helikoptera, izvlačenje improviziranog mosta uporabom konopa preko kojeg su prelazili na drugu stranu jezera.

"Iako većina polaznika prvi put u odori ulazi u ovako hladnu vodu to ih nije omelo i pobijedili su svoje strahove," rekao je prvi dočasnik Središta koji ističe kako je iznimno zadovoljan onim što je bio.

Ja sam znao da ću svoju ljubav pokloniti njoj, mojoj lijepoj zemlji Hrvatskoj, stihovi su koje su polaznici glasno izvikivali iz jezera dok su se suočavali s niskom temperaturom vode. Bio je to prizor koji bi svakog instruktora učinio ponosnim, pa tako i časnicičkog namjesnika Bjelovarca koji nam je rekao da je

cijeli naraštaj motiviran i polaznici jako brzo usvajaju znanja koja prenose dalje i pružaju veliku potporu jedni drugima.

Zadovoljstvo cijelom obukom, a i vodenom fazom, pokazali su i polaznici obuke, pripadnici drugog voda koji priznaju kako im je ovo velik izazov u životu.

"Obuka je izazovna i naporna, došla sam prije svega pobijediti sebe i suočiti se s nekim svojim strahovima i uspješno sam dosad svladala sve prepreke. Kolege su odlični, složni smo i svi pomagamo jedni drugima. Idemo do kraja i vidimo se u Kninu," samouvjerenog govorio skupnica Valentina Popović, pripadnica drugog voda. Poručnik Marko Barišić navodi obuku na vodi i alpinizam kao najizazovniji dio cijele obuke zbog suočavanja sa strahom od visine, ali zadovoljan je svim provedenim do sada jer je imao priliku naučiti dosta novog s čim se inače u svojoj matičnoj postrojbi nema priliku susretati. Uspješno provedenom trećom fazom obuke zadovoljan je bio i poručnik Marko Šare: "Od tolikog umora i adrenalina dosegnemo granicu izdržljivosti koju dosad nismo imali priliku dostići. Na ovaj način mogu bolje upoznati sebe i vidjeti kako funkcioniram kao vođa. Na vodi je bilo zanimljivo, uz adrenalin i potporu ekipe ne misliš o tome da je voda hladna."

Tekst: Vesna Pintarić / Foto: Tomislav Brandt

Kod kapelice podignute
Gavranu u spomen održana je
i prigodna ceremonija dodjele
oznake Središta za beretku
najmlađem instruktoru
skupniku Fabijanu Mašini

SzRV "MARKO BABIĆ"

HODNJA PRIPADNIKA OBUKE SZRV-A "MARKO BABIĆ" NA VELEBIT

Pri kraju obuke za razvoj vođa Središta za razvoj vođa "Marko Babić" polaznici obuke, već tradicionalno, predvođeni zapovjednikom pukovnikom Ivanom Vukelićem i prvim dočasnikom Središta, časničkim namjesnikom Matom Bjelovarcem, 21. svibnja 2022. proveli su 25 km dugu hodnju na Velebit do Tulovih greda.

Riječ je o šestom (četvrtom redovitom) naraštaju polaznika obuke pristiglih iz raznih postrojbi Hrvatske vojske koji nova znanja i vještine stječu u ovom Središtu. Dolaskom podno legendarnih Tulovih greda i borbenih položaja koje su tijekom Domovinskog rata držali hrvatski vojnici, polaznici obuke zaustavili su se odati poštovanje kod spomen-obilježja tu poginulim herojima Damiru Tomljanoviću Gavranu i Senadu Županu.

Gavran, legendarni zapovjednik bojne Tigrova i zapovjednik 1. sektora IZM-a Zadar, poginuo je 17. veljače 1994. prilikom obilaska svojih vojnika na velebitskim položajima. Središte gardijsko za obuku dočasnika u Šepurinama na čijim je temeljima nastalo današnje Središte za razvoj vođa, nosilo je ime ovog legendarnog zapovjednika.

Senad Župan bio je instrktor nekadašnjeg Središta u Šepurinama u koje je došao iz bojne Termiti te se svojoj postrojbi pridružio u operaciji Oluja i poginuo podno Tulovih greda 4. kolovoza 1995.

Kod kapelice podignute Gavranu u spomen održana je i prigodna ceremonija dodjele oznake Središta za beretku najmlađem instruktoru skupniku Fabijanu Mašini. Skupnik Mašina bio je pripadnik bojne Vukovi, a u SzRV-u "Marko Babić" završio je obuku za razvoj vođa u prethodnom naraštaju te od 1. ožujka postao pripadnik Središta. Ceremonija dodjele oznake provodi se u svakom naraštaju koji ima nove kandidate za instruktore.

Obraćajući se polaznicima obuke zapovjednik Središta pukovnik Vukelić naglasio je kako je put kojim su prošli, s brojnim spomen-plo-

čama, put poginulih junaka Domovinskog rata. "Mnogi su dali svoje živote tu na Velebitu, nisu se žalili na umor, snijeg, hladnoću, buru, nisu pitali kad je smjena... Bila je to žrtva za slobodu u kojoj vi danas živate i to se mora poštovati i cijeniti. Učite na njihovim primjerima i požrtvovnosti kako se brinuti o svojim vojnicima."

Uz moto *Znoj štedi krv i Hoću, mogu, moram*, nakon kraćeg odmora podno bijele strme kamene krune, uspeli su se i na sam vrh Tulovih greda te uz pjesmu istim putem nazad do Svetog Roka odakle su tog jutra krenuli na hodnju.

SREDIŠTE ZA RAZVOJ VODA "MARKO BABIĆ"

OD VOĐA SE OČEKUJE DA OSOBNIM PR

TEKST

Vesna Pintarić

FOTO

Tomislav Brandt

"Završetkom ove izazovne i zahtjevne faze obuke otvara se novo poglavlje i perspektiva u vašim karijerama. Vi ste ono najbolje što Hrvatska vojska u ovom trenutku ima. Junak i pukovnik Marko Babić, po kojem Središte nosi ime, neka vam bude trajni uzor i inspiracija za postizanje izvrsnosti u vođenju i zapovijedanju. Samo visokomotiviran, obučen i kompetentan vođa može svoja znanja i vještine stečene na obuci prenosići vojnicima i biti im uzor," poručio je polaznicima general Boris Šerić

Polaznicima 6. naraštaja obuke za razvoj vođa Središta za razvoj vođa "Marko Babić", Zapovjedništva za obuku "Fran Krsto Frankopan" nakon završne 88 kilometara duge hodnje od Udbine do Knina 1. lipnja 2022. na Kninskoj tvrđavi uručene su značke i diplome o uspješno završenoj obuci.

Svečanoj završnoj ceremoniji u Kninu nazočili su zapovjednik Hrvatske kopnene vojske general-pukovnik Boris Šerić, zapovjednik Hrvatske ratne mornarice kontraadmiral Ivo Raffanelli, zapovjednik Zapovjedništva za obuku i doktrinu "Fran Krsto Frankopan" brigadni general Željko Ljubas i prvi dočasnik HKoV-a časnički namjesnik Dalibor Dumbović te su polaznicima uručili diplome.

Najbolji polaznik šestog naraštaja je desetnik Matija Petrović. Nagrađen je pištoljem HS s posvetom načelnika Glavnog stožera Oružanih snaga Republike Hrvatske. Na uspješno završenoj obuci polaznicima je čestito general-pukovnik Šerić te zahvalio instruktorma što su polaznike profesionalno i posvećeno vodili kroz zahtjevnu obuku. "Završetkom ove izazovne i zahtjevne faze obuke otvara se novo poglavlje i perspektiva u vašim karijerama," poručio je polaznicima te dodao: "Vi ste ono najbolje što Hrvatska vojska u ovom trenutku ima. Junak i pukovnik Marko Babić, po kojem Središte nosi ime, neka vam bude trajni uzor i inspiracija za postizanje izvrsnosti u vođenju i zapovijedanju. Samo visokomotiviran, obučen i kompetentan vođa može svoja znanja i vještine stečene na obuci prenosići vojnicima i biti im uzor. Nametnite svoje stavove vašim zapovjednicima i ustrajte na tome, ne bojte se pogriješiti i prihvati rizik. Vaša je zadaća graditi uvjete u kojima će se prepoznati i stvarati nove vođe. Od vas, vođa, očekuje se da vodite osobnim primjerom."

SREDIŠTE ZA RAZVOJ VODA "MARKO BABIĆ"

Zapovjednik ZOD-a brigadni general Ljubas čestitao je polaznicima obuke na odvažnosti i ustrajnosti te profesionalnosti pripadnika Središta naglasivši kako je njegova zadaća stvoriti kompetentne, odlučne, visokomotivirane vođe taktičke razine, s domoljubnim duhom i izgrađenim profesionalnim i etičkim osobnostima koji će biti primjer podređenima i oslonac nadređenima u provedbi zadaća. "Čast je i teret nositi značku s imenom vukovarskog heroja pukovnika Marka Babića, a privilegija je cipiti inspiraciju iz njegovih herojskih djela, kao i iskustva branitelja iz Domovinskog rata. To su temelji na kojima gradimo budućnost," poručio je polaznicima.

Instruktor **nadmaređnik Hrvoje Čavić**, jedan od trojice koji su polaznike pratili na hodnji i ujedno polaznik prve pilot-obuke, rekao je kako je ova hodnja važna jer je završni ispit te da svi polaznici dolaze dragovoljno, to im je velika čast i sve se teškoće zaborave.

Desetnik Matija Petrović, još pod dojmom izbora za najboljeg polaznika naraštaja, kazao je: "Ponosan sam, ali

bilo tko od nas 50 da je dobio ovu nagradu potpuno bi je zasluzio. Tko god završi ovu obuku, on je pobjednik."

"Teško je, ali uz pjesmu i potporu kolega polaznika i cijelog Središta sve ide lako. Odlučio sam se za ovu obuku jer sam htio doći do svojih granica i prijeći ih te postati bolji vođa i dočasnik. To sam i uspio zahvaljujući instruktorima i vjerujem da sam sada bolji vođa zahvaljujući upravo ovoj obuci," ističe **desetnik Tonči Sarić** pripadnik Inženjerijske bojne GMBR-a.

Skupnica Sara Grubić, jedna od pet polaznica koja je uspješno završila obuku, kaže da je obuka bila za sve jednaka i s jednakim uvjetima, iako ovo nije tipično zanimanje za ženu. "Bile smo jedna drugo potpora i mislim da je to bilo najvažnije. Obuka je bila zahtjevna, sastojala se od više faza s kojim se do sada nismo susretali, ali ponosna sam da sam mogla sudjelovati u ovakvoj obuci i smatram

Crkvena zvona najavila su ulazak u Knin te završetak hodnje i obuke polaznika 6. naraštaja SzRV-a

da bi je svi trebali proći. Stečeno ćemo znanje dalje širiti na podređene i sve pripadnike oružanih snaga."

Dvodnevna 34-satna hodnja bila je vrhunac zahtjevne šestotjedne obuke koja je počela 25. travnja. U ovom naraštaju obuci je pristupilo 60 polaznika, no do završne hodnje ostalo ih je 50, među kojima je i pet polaznica. zajedno s instruktorima Središta za razvoj vođa "Marko Babić" i zapovjednikom pukovnikom Ivanom Vukelićem, prošli su tijekom hodnje područje Ličko-senjske, Zadarske i Šibensko-kninske županije. Ovo je inače četvrti redoviti naraštaj budućih vođa od ustrojavanja Središta, dok su prva dva naraštaja završila pilot-obuku. Ovaj je naraštaj prvi put imao priliku svoju obuku obogatiti novim sadržajima na situacijskom poligonu. Polaznici dolaze iz HKoV-a (GM-BR-a, GOMBR-a, ZOD-a, Inženjerijske pukovnije, Pukovnije PZO-a, bojne NBKO, Bojne veze, Topničko-raketne pukovnije), HRM-a, Pukovnije Vojne policije, Počasno-zaštitne bojne i Obavještajne pukovnije. Od 2019. godine do danas obuku je uspješno završilo 269 polaznika.

Najbolji polaznik šestog naraštaja je desetnik Matija Petrović. Nagrađen je pištoljem HS s posvetom načelnika Glavnog stožera Oružanih snaga Republike Hrvatske

Nakon 88 kilometara hodnje na Kninskoj tvrđavi polaznike obuke dočekali su najbliži. Bili su to susreti puni emocija, a čini se i velikih odluka

"ZzP je postao moderno zapovjedništvo, opremljeno suvremenom vojnom opremom, spremno odgovoriti na sve nove izazove," ističe zapovjednik postrojbe koja ovih dana slavi dvadesetu obljetnicu utemeljenja

NAŠE SPOSOBNOSTI NAJVIŠE DOLAZE DO IZRAŽAJA U KRIZNIM SITUACIJAMA

RAZGOVOR

GENERAL-PUKOVNIK

MLADEN FUZUL

ZAPOVJEDNIK ZAPOVJEDNIŠTVA
ZA POTPORU OSRH

ZzP
20 GODINA

RAZGOVARAO
Domagoj Vlahović

FOTO
Tomislav Brandt

Kad se u vojnim krugovima govori o logistici, često se tvrdi da je ona iznimno značajna, štoviše prijevo potrebna, no nekako je uvijek u drugom planu, praktički "nevidljiva". Sustav potpore u OSRH, tijekom Domovinskog rata, svoju je ulogu ispunio izvanredno. A tako je nastavio i u mirnodopskom razdoblju, u NATO-u te međunarodnim misijama i operacijama. Međutim, nakon događaja u zadnje dvije i pol godine, ne bismo se složili s premisom da je ZzP "nevidljiva" postrojba jer se u teškim okolnostima pandemije i potresa posebno istaknula i pomagala hrvatskim građanima. Na ponos svih pripadnika postrojbe i našeg sugovornika, general-pukovnika Mladena Fuzula.

ZzP OBILJEŽAVA DVADESET GODINA. KOLIKO JE POSTROJBA DANAS DRUGAČIJA U ODNOŠU NA VRIJEME OSNIVANJA?

Proces ustrojavanja Zapovjedništva za potporu (ZzP) započeo je još 2002. godine kad je ustrojeno Zapovjedništvo za logistiku. Od utemeljenja do danas ZzP je prošao velik razvojni put provodeći kontinuiranu transformaciju logističkih kapaciteta. Taj je put satkan od ljudi koji su svoja znanja i vještine stekli u Domovinskom ratu te svoje znanje i iskustvo prenose na mlade generacije. Upravo zahvaljujući njihovu ratnom iskustvu te uz kontinuirano ulaganje u postrojbu danas imamo reprezentativno logističko zapovjedništvo na ponos nama i čitavoj Hrvatskoj vojsci. U odnosu na dane osnivanja, dogodio se čitav niz promjena u ZzP-u. Jedna od njih je i ulazak RH u NATO koji pruža mogućnost zajedničkog razvoja sposobnosti i dostizanje nacionalnih ciljeva kroz zajedničke projekte članica Saveza. Stoga je prilagodba ZzP-a išla u smjeru implementacije preuzetih NATO-ovih Ciljeva sposobnosti. Od 2002. godine ZzP značajno participira u međunarodnim vojnim misijama te je postao moderno zapovjedništvo, opremljeno suvremenom vojnom opremom, spremno odgovoriti na sve nove izazove. Danas omogućava održavanje stacionarne i terenske logistike u onoj mjeri koju zahtijeva određena razina spremnosti OSRH.

KOJE SU OSNOVNE PREDNOSTI GRANSKOG STATUSA ZzP-Α?

Granski status ZzP ima još od utemeljenja. U Domovinskom je ratu velik broj postrojbi i zapovjedništava bio raspoređen po čitavom teritoriju Hrvatske. Međutim, postupnim smanjenjem broja pripadnika, pričuvnih i djelatnih snaga, nametnula se potreba "okupnjavanja" ljudskih i materijalnih resursa kako bi OSRH bio učinkovitiji i djelotvorniji u svojoj misiji i zadaćama. Možemo kazati da je granski status značajno pridonio jednoj novoj dimenziji logistike u OSRH. Došlo je do smanjivanja crta zapovijedanja, uspostavljen je brži protok informacija, s jednog se mjeseta upravlja ljudskim i materijalnim resursima, optimizirani su procesi u logistici... Također, lakše se upravlja zalihama i lancem opskrbe, logističkim informacijama te održavanjem borbenih sustava postrojbi OSRH koje ZzP svakodnevno podupire. Sve postaje

RAZGOVOR // GENERAL-PUKOVNIK MLADEN FUZUL

ekonomski racionalnije i učinkovitije. Upravo zbog toga ustrojene su posebne postrojbe koje podupiru te promjene i procese, a razvoju njihovih sposobnosti dana je veća pažnja. I konačno, sustav logistike dobiva strateški značaj na razini OSRH (lakša i brža suradnja MORH-a i ostalih dijelova OSRH), a samim time može bolje odgovoriti na sve postavljene zadaće.

KAKO BISTE U KRATKIM CRTAMA OPISALI FUNKCIONIRANJE MODERNOG VOJNOG SUSTAVA POTPORE. ŠTO JE NAJBITNIE?

Karakteristike koje opisuju moderni vojni sustav potpore jesu brzina odgovora, efikasnost i fleksibilnost u korištenju resursa te pravodobno predviđanje potreba i uključivanje logistike u sustav planiranja. Kako živimo u vremenu novih sigurnosnih ugroza, vojni sustav potpore mora biti spremam brzo odgovoriti na sve izazove. Mora biti fleksibilan za sve promjene koje se događaju te omogućiti drugim sastavnicama brzo izvršavanje zadaća.

Rano uključivanje u sustav planiranja i pravodobnog predviđanja potreba omogućit će da se novi sustavi i vojna oprema u OS-u, koji iziskuju njihovo prihvatanje i obuku, implementiraju što prije. Stoga je potrebno biti korak ispred te na vrijeme započeti s obukama djelatnika ne bi li što lakše prihvatali nove tehnologije i njima ovladati.

KOLIKO JE IZAZOVNO FUNKCIJIRANJE S DRUGIM SUSTAVIMA POTPORE (NATO I PARTNERSKIE ZEMLJE) U MEĐUNARODNIM VJEŽBAMA, MISIJAMA I OPERACIJAMA?

Možemo kazati da ZzP ima bogato iskustvo u sudjelovanju svojih pripadnika i namjenskih sastava u međunarodnom okružju. Promjene u sigurnosnom okruženju svakako imaju utjecaj i na suvremenu vojnu logistiku te joj nameću i određenu

prilagodbu. Zbog sve većih prirodnih katastrofa, kriza i novih ratnih žarišta sve više raste i značaj vojne logistike.

Svaka je potpora na svoj način izazovna, međutim pripadnici ZzP-a kvalitetno su obučeni i motivirani i zato profesionalno odgovaraju svim zadaćama koje se pred njih postave, a dokaz su povratna pozitivna iskustva partnera unutar NATO-a. Najveći je izazov svakako interoperabilnost s drugim postrojbama NATO-a. ZzP je nadležan za ustrojavanje Nacionalnog elementa potpore (NEP), tj. namjenski organizirane postrojbe koja podupire naše namjenski organizirane snage angažirane u međunarodnim vojnim operacijama. Bili smo prisutni u operacijama u Afganistanu, a trenutačno imamo ustrojen NEP u NATO-ovoj operaciji KFOR na Kosovu. Isto

tako, imamo ustrojene NEP-ove u okviru NATO-ove ojačane prednje prisutnosti u Litvi i Poljskoj. Također, pripadnici ZzP-a kontinuirano sudjeluju u UN-ovim misijama kao stozerni časnici. Ulaskom Republike Hrvatske u NATO savez, doktrinarno su prepoznate i funkcije koje Zapovjedništvo za potporu mora provoditi kao dio logističkog sustava OSRH u provedbi operacija u zemlji i inozemstvu. Izdvajamo prijam, smještaj i nastavak kretanja (Reception, Staging, Onward-Movement & Integration), Nacionalno središte za kontrolu kretanja (National Movement Coordination Centre), upravljanje lancima opskrbe, potporu zemlje domaćina (Host Nation Support), ugovaranje u području operacije i logističku potporu korištenjem civilnih kapaciteta (putem treće strane).

Pripadnici ZzP-a aktivno su uključeni u višenacionalne integrirane logističke postrojbe kao što je MOV CON MILU (Movement Control Multinational Integrated Logistic Unit) u NATO-ovoj operaciji KFOR koje su ondje od 2012. godine. Ukratko, cijeli međunarodni angažman pripadnika ZzP-a pokazuje da je Zapovjedništvo uspješno dostignulo razinu funkcioniranja s drugim potpornim sustavima stranih OS-a.

MOŽEMO LI SAZNATI NEKE NOVITETE KOJI SE TIČU ZzP-a, A TREBALI BI BITI ZASTUPLJENI U IDUĆEM DUGOROČNOM PLANU RAZVOJA OSRH (DPR)?

Uloga Zapovjedništva za potporu u DPR-u će se prije svega ogledati u nastavku izgradnje potrebnih vojnih građevina za čuvanje, skladištenje i održavanje pričuva UbS-a, i za potrebe održavanja i čuvanja novih borbenih sustava, naoružanja i specifične vojne opreme. Opremanje postrojbi ZzP-a novom, suvremenom logističkom i zdravstvenom terenskom vojnom opremom, logističkim vozilima i radnim strojevima te alatima i mjerno-dijagnostičkom opremom bit će svakako prioritet. Kako bismo usmjerili svoje snage u započetu optimizaciju poslovnih procesa te omogućili da logističke informacije što brže i kvalitetnije predočavaju donositeljima odluka, nastavit ćemo s razvojem logističkog informacijskog sustava. Bez njega jednostavno ne možemo u suvremenom svijetu punom napretka u znanosti i tehnologiji.

VRLO STE AKTIVNI U OSPOSOBLJAVANJU NOVIH KADROVA. TRAŽI LI SE DANAS SVESTRANOST ILI ŠTO VEĆA PROFILIRANOST?

ZzP provodi redovit godišnji prijam mladih djelatnika koji svoje prve dužnosti ostvaruju unutar ZzP-a te im nudi niz poslova gdje oni mogu ostvariti svoj profesionalni razvoj. Zapovjedništvo ima jednu posebnost koja ga razlikuje od drugih, a to je da sadrži velik broj struka i službi koje omogućuju uistinu puno pozicija na kojima djelatnici mogu razvijati svoje vojne karijere, od samog početka pa do kraja. Na početku se više traži profiliranost određenih kadrova koji se usko specijaliziraju u svojem području rada, ali kako karijera odmiče i dolazi do rotacija na raznim poslovima, do sve većeg izražaja dolazi svestranost pojedinaca. Svestranost kadrova posebno je cijenjena i izražena upravo u području logistike jer oni napisljetu i preuzimaju najveće dužnosti u ZzP-u i OSRH. Također, mi omogućujemo redovita školovanja unutar RH, međunarodne vojne izobrazbe, slijedno rastuće izobrazbe te programe funkcionalnih izobrazbi u Hrvatskoj vojsci jer samo obrazovani vojni kadar sa stručnim znanjem može pratiti sve izazove današnjeg suvremenog vojnog sustava.

Vrijeme obrane domovine

"Naše Zapovjedništvo obilježava dvadeset godina, no moram spomenuti da je velik dio postrojbi Zapovjedništva za logistiku, a poslije ZzP-a osnovan od ukinutih ratnih logističkih i sanitetskih postrojbi kao što su bile primjerice 310. brigada remontne potpore, 311. prometna bojna, 302., 303., 305. i 306. logističke brigade, 333. i 334. sanitetske bojne i dijela 336. sanitetske satnije, Zavoda za zrakoplovnu medicinu, Instituta pomorske medicine, Zrakoplovno-tehničkog zavoda te Središta za obuku službi logistike. Bilo je to vrijeme kad su logističke postrojbe dale svoj najveći doprinos vojnim operacijama obrane domovine. Uvijek trebamo imati na umu da svako borbeno djelovanje treba imati dobro organiziranu logistiku. Često ističemo poznatu izreku francuskog vojnog teoretičara baruna de Jominija: "...Strategija odlučuje gdje djelovati, logistika dovodi vojnike na tu točku."

Cijeli spektar razvijenih sposobnosti logističkog sustava najbolje se ogledava u kriznim situacijama. Tad do izražaja dolaze sve mogućnosti i sposobnosti ZzP-a koje su u tom trenutku potrebne civilnim vlastima. Imamo odličnu suradnju s civilnim institucijama te ćemo je i dalje njezovati. U okviru svojih mogućnosti, a sukladno potrebama, i dalje ćemo biti u stanju pripravnosti i na raspolaganju za pomoći stanovništvu i lokalnoj zajednici.

JESTE LI ZADOVOLJNI REAKCIJOM VAŠIH POSTROJBI NAKON NEDAVNIH POTRESA TE TIJEKOM PANDEMije? KAKVA JE BILA SURADNJA S CIVILnim INSTITUCIJAMA?

Protekle dvije godine bile su izazovne za sve sastavnice OSRH, pa tako i za ZzP. Iznimno sam ponosan na sve pripadnike koji su sudjelovali u potpori civilnim institucijama tijekom potresa i pandemije. Uistinu su obavili "lavovski posao", bili su srčani u izvršavanju zadaća te postupili požrtvovno uvijek stavljajući druge ispred sebe.

Potporu institucijama RH u borbi protiv pandemije pružali smo na temelju zahtjeva zdravstvenih ustanova te županijskih i lokalnih stožera civilne zaštite i u skladu s odlukom ministra obrane i zapovijedi načelnika GS OSRH. Uz pružanje logističke pomoći diljem Hrvatske izgradnjom ekspedicijskih kampova i šatora, ZzP je pružao pomoći i angažmanom vojnog zdravstvenog osoblja u pojedinim županijskim zavodima za javno zdravstvo i općim bolnicama.

Što se tiče potresa u Petrinji, u prvim satima nakon njega ZzP je u Petrinju uputio sanitetske timove s vozilima te transportne i pretovarne kapacitete potrebne za pružanje pomoći angažiranim postrojbama OSRH i unesrećenom stanovništvu, sukladno zahtjevima lokalnih vlasti i civilne zaštite. Idućih dana najveći je angažman bio na pripadnicima Bojne za opću logističku potporu ZzP-a koji su svakodnevno prevozili te iskrcavali stambene jedinice (kontejnere, mobilne kućice) koristeći pretovarnu vojnu mehanizaciju te transportna i logistička motorna vozila. Stambene kontejnere postavljali su na širem području Sisačko-moslavačke županije te uz njih i određen broj vojnih šatora za potrebe zbrinjavanja lokalnog stanovništva. Također, ZzP je svakodnevno pružao potporu civilima smještenim u petrinjskoj vojarni, ispomoći u organizaciji prehrane i opskrbi namirnicama i lijekovima te redovito opskrbljivao angažirane pripadnike postrojbi OSRH gorivom, hranom, vodom i vojnom opremom.

KAKVA JE SURADNJA S CIVILnim GOSPODARSKIM SUBJEKTIMA U HRVATSKOJ? JESTE LI ZADOVOLJNI ZASTUPLJENOŠĆU NAŠIH, HRVATSKIH PROIZVODA I USLUGA U VLAŠIM AKTIVNOSTIMA?

ZzP surađuje s dosta gospodarskih subjekata u okviru ugovora koje s njima sklapa Ministarstvo obrane. Jednako tako, značajan dio proračuna MORH-a povjeren je upravo ZzP-u kao nositelju logističke potpore za OSRH u područjima opskrbe, održavanja materijalnih sredstava, transporta, graditeljstva i logističkih usluga. Jedno od područja suradnje jest i obuka i osposobljavanje naših kadrova u gospodarskim kapacitetima. Kako je hrvatska vojna industrija razvijena i nudi kvalitetna rješenja uskladjena s najzahtjevnijim standardima, hrvatski proizvodi i usluge itekako su zastupljeni u našim aktivnostima, čime možemo biti više nego zadovoljni. No, tu je i značajan udio nevojnih proizvoda i usluga koji su nužni za život i rad postrojbi i pojedinaca, a u tom je dijelu i konkurenčija na tržištu veća pa je rezultat toga povećanje kvalitete, a tim i zadovoljstva nas konzumenata.

PRVI ZA HRVATSKU

"Prilaziti zvonu sa spoznajom da si prvi osjećaj
je koji riječi ne mogu opisati," rekao je desetnik
Hrvoje Mutnjaković, najspremniji pripadnik OSRH

PEHAR OSTAJE U GOMBR-U

Kasno svibanjsko sunce protezalo se iznad brdovita krajolika vojnog poligona "Eugen Kvaternik" kod Šlunja. Već je rano jutro u 5:30 dalo naslutiti da nas očekuje vruć, pravi ljetni dan. Kod zgrade "bivšeg TRB-a" u kojoj je nekad bilo sjedište Topničko-raketne bojne GMTBR-a prava je vreva. Pozitivnu atmosferu ne može ništa pokvariti, a uzbudjenje se može namirisati u zraku. Kad smo stigli do "bivšeg TRB-a" svi su natjecatelji već bili u "niskom startu" – oprema ukupne mase 17 kilograma već je bila na njima – ranac, jurišna puška, zaštitna maska, kaciga i taktički borbeni prsluci s četiri spremnika. Nestrpljenje i želja na licima natjecatelja otkrivali su mjesec i mjesec priprema. Sve oči uprte su u vojnika koji stoji ispod

TEKST
Jelena Dedaković

FOTO
Medijski tim OSRH

natpisa START i čeka znak za pokret. Sudac na startu ne skida pogled sa štoperice, a njegovim "kreni" u 6:00 sati 25. svibnja 2022. započinje još jedno, deseto po redu natjecanje "Memorijal bojnik Davor Jović – Prvi za Hrvatsku".

NOVITET U KVALIFIKACIJAMA

Startne brojeve, uobičajeno, odredilo je kvalifikacijsko gađanje dan uoči natjecanja. Pored uobičajenog preciznog gađanja iz samokresa HS-9, situacijsko gađanje iz jurišne puške VHS-2 s mehaničkim cilnjikom dosad je neviđeno na ovom natjecanju. Novosmišljeni koncept zanimljiv je ne samo natjecateljima, nego i promatračima. Traku dugu dvjestotinjak metara prolaze dva natjecatelja istodobno, s ciljem što bržeg prolaska i što preciznijih pogodaka. Noseći svu propisanu obveznu opremu, nakon što ih voditelj gađanja prozove, odlaze na početak trake. Nakon što napune dva spremnika, silaze s benta gdje uzimaju dvije pune kutije strelijava za Browning, svaku mase desetak kilograma. S tim kutijama trče do prvog paljbenog položaja udaljenog pedesetak metara, gdje s deset metaka iz ležećeg stava gađaju

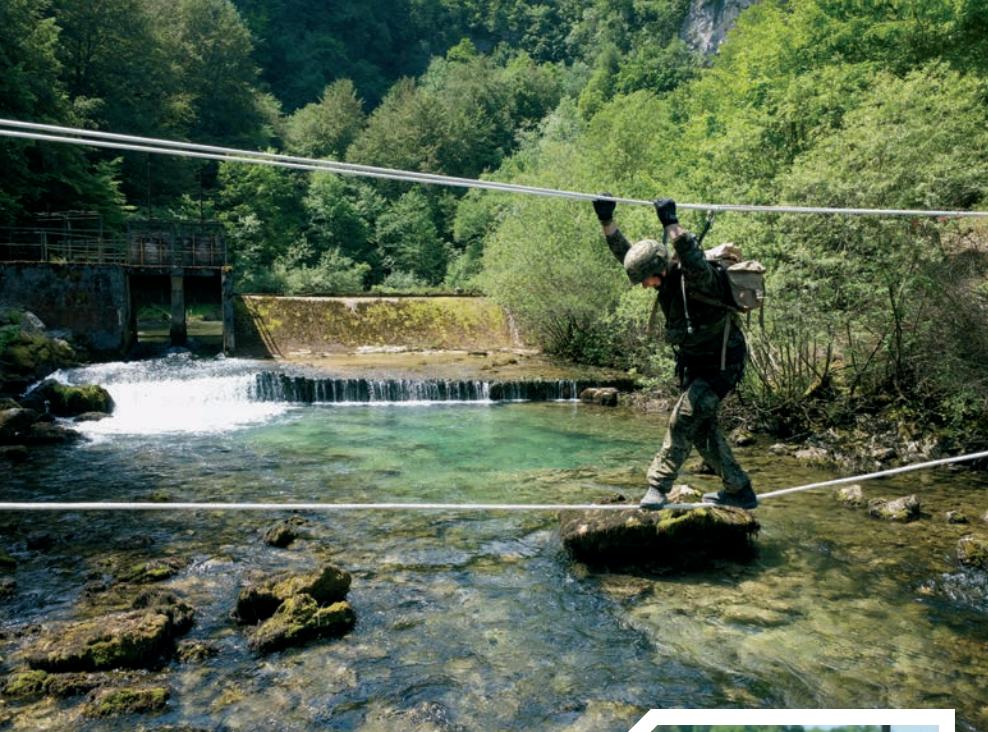
Nakon što je prošle godine naslov najspremnijeg pripadnika OSRH osvojio satnik Ivan Gerenčir, ove je godine na teškoj stazi poligona na Slunju najbolji bio njegov kolega iz postrojbe, desetnik Hrvoje Mutnjaković

metu udaljenu 100 metara. Nakon što isprazne prvi spremnik s deset metaka i ostave kutije sa streljivom, do idućeg paljenog položaja dijeli ih svega pedeset metara. No, preko njih moraju prenijeti vreću pijeska tešku pedesetak kilograma. Izbor je nijihov – nositi ili vući. Vidjeli smo razne kombinacije – vući i trčati, nositi i trčati, vući i hodati. Zadaća na zadnjem paljenom položaju slična je onom na prvom. Deset metaka mora pogoditi metu udaljenu 50 metara, s tim da se pet metaka gađa iz klečećeg, a pet iz stojećeg stava. Prosječno je vrijeme prolaska trake osam minuta, a dvjesto je ukupan broj bodova koji natjecatelji mogu osvojiti, odnosno deset bodova po krugu na meti. Nakon gađanja iz VHS-a 2 natjecatelji hodaju nekoliko minuta i dolaze do mjesta preciznog gađanja iz HS-a 9 gdje gađaju 10 metaka u metu udaljenu 15 metara za maksimalnih sto bodova. Na temelju zbroja rezultata pogodaka određuje se ukupni rezultat koji određuje startne brojeve natjecatelja, a suci nam objašnjavaju da ako se dogodi isti broj bodova, u obzir uzima i vrijeme prolaska trake.

PONOVNO NA STARTU

Idućeg dana, nakon pregleda obvezne osobne opreme, naoružanja i natjecatelja, natjecatelji ulaze u startni koridor. Svakih trideset sekundi ispod natpisa START prošao je novi natjecatelj. Tu su neki koje smo vidjeli na prošlogodišnjem natjecanju, ali i na prijašnjim. Satnik Ivan Gerenčir, skupnik Filip Ličanin, ra-

zvodnik Marko Grbeš, Matija Ivaković iz Bosne i Hercegovine, samo su neki koji su već nekoliko puta pozvani na cilju, a mi smo ih ispratili na stazu dugu trideset kilometara. Već do prve radne točke formirale su se grupice i binomi kako bi se trideset kilometara što lakše istrčalo, što je samo jedan od pokazatelja timskog duha i zajedništva, a što natjecanje promovira. Pratili smo natjecatelje na nekim radnim točkama. Orientacija je bio prvi izazov s kojim su se sreli. Pametni satovi, pametni telefoni i ostala oprema koja bi natjecateljima mogla pomoći pri svladavanju orientacije strogo je zabranjena. Orientaciju, po običaju moraju proći "pješke" – uz zemljovid mjerila 1:25 000 i ručni kompas. Da bi uspješno svladali prvu radnu točku, natjecatelji su morali pronaći četiri zadane orientacijske točke i označiti ih na to predviđenom mjestu. Ako se označi kriva točka ili neka nedostaje, slijedi kazna. Ta radna točka nosi najrigorozniju kaznu: dok ostale nose dvije, pet ili deset minuta, kazna za pogrešku na njoj je trideset minuta. Nakon nekoliko kilometara trčanja po makadamu, još uvijek zaklonjenim hladom, prvi natjecatelji stižu na drugu radnu točku. Ondje ih dočekuju suci, iskusni dočasnici Bojne NBKO koji provjeravaju je li zaštitna maska ispravno stavljena i upućuju natjecatelje prema kontaminiranom zemljištu. Da prolazak zemljišta sa zašticama za označavanje kontaminirane zone ne bude tako jednostavan, pobrinule su se potezne protupješačke mine i dimne bombe jarkih boja. Usredotočenog pogleda i opreznog koraka, natjecatelji jedan po jedan prolaze područje duljine sto metara, pazeći da ne potegnu žicu mine ili uđu u kontaminirano područje. Prizor izlaska natjecatelja iz oblaka jarkih boja podsjeća na scene iz akcijskih filmova. Nakon uspješnog prolaska kontaminiranog područja u zadanom okviru od tri minute, natjecatelji spremaju zaštitne maske u rančeve dok im sudac "cvika" kartu čime potvrđuje da je radna točka uspješno svladana. Popuna vodom i energetskom pločicom, ranac i puška nazad na leđa te trčećim korakom prema idućim radnim točkama – gađanje iz VHS-a 2 i HS-a 9.

Pobjednici po kategorijama

Apsolutna/muška kategorija za pripadnike OSRH i MUP-a RH:

- 1. mjesto:** desetnik Hrvoje Mutnjaković, Gardijska oklopno-mehanizirana brigada
- 2. mjesto:** skupnik Filip Ličanin, Gardijska oklopno-mehanizirana brigada
- 3. mjesto:** desetnik Ivica Budić, Zapovjedništvo za potporu

Ženska kategorija za pripadnice OSRH i MUP-a RH:

- 1. mjesto:** vojnikinja Ana Antolić, Počasno-zaštitna bojna
- 2. mjesto:** poručnica Eva Marija Bilić, Pukovnija Vojne policije
- 3. mjesto:** vojnikinja Lea Biloglav, Zapovjedništvo za kibernetički prostor

Muška kategorija za pripadnike OS-a saveznika i partnera:

- 1. mjesto:** Matija Ivaković, Oružane snage Bosne i Hercegovine
- 2. mjesto:** Tadej Ščančar, Slovenska vojska
- 3. mjesto:** Darius Zdunczyk, Oružane snage Republike Poljske

Vojnikinja Ana Antolić iz Počasno-zaštitne bojne pobjednica je u ženskoj konkurenciji

Desetnik Matija Ivaković iz Oružanih snaga Bosne i Hercegovine bio je najbolji u muškoj kategoriji za pripadnike OS-a saveznika i partnera

Natjecatelji, već vidno iscrpljeni, dodatno su oprezni i pametno koriste pet minuta koje imaju za prelazak vodene zapreke, tj. rijeke Mrežnice

Na temelju slobodne procjene možemo reći da je polovina natjecatelja prošla drugu radnu točku dok su vodeći već prošli radnu točku broj pet – izvlačenje ranjenika pod paljbom. Područje duljine deset metara prekriveno je vojnim paravanom, a zadaća je izvući ranjenika ispod paravana. Pravila su jasna – nema dodatne opreme za izvlačenje, ne smije se dodirnuti paravan svojim tijelom ili tijelom ranjenika i ne smije se ugroziti osobna sigurnost, a za svako kršenje pravila slijedi kazna od dvije minute. Radna točka nalazi se otprilike na polovini staze te se na natjecateljima vide prvi znaci iscrpljenosti. No, pred njima su još tri radne točke. Na sljedećoj radnoj točki u prostor veličine 5 x 5 metara, s udaljenosti od 15 metara iz ležećeg položaja gađaju bombom s maksimalno tri pokušaja. Ako promaše, slijedi im "kazneni odmor" u trajanju od pet minuta. Taj dio staze izazovniji je od prvog zbog uzbrdica i sužene prometnice, a vrelo svibanjsko sunce nimalo ne olakšava trčanje pod opremom teškom sedamnaest kilograma. No, na sljedećoj radnoj točki natjecatelje čeka osvježenje. Zvuci rijeke daju naslutiti da se približavamo vrelu Mrežnice.

OSVJEŽAVAJUĆI IZAZOVI

Upravo se tu nalaze zadnje dvije radne točke, od kojih svaka nosi svoje izazove.

Natjecanje u brojkama

- 1. 73 natjecatelja:**
- 2. 46 pripadnika i 4 pripadnice OSRH**
- 3. 7 pripadnika i 2 pripadnice MUP-a**
- 4. 14 natjecatelja oružanih snaga savezničkih i partnerskih zemalja**

Osm partnerskih i savezničkih zemalja:

- 1. Albanija**
- 2. Bosna i Hercegovina**
- 3. Češka**
- 4. Kosovo**
- 5. Poljska**
- 6. Rumunjska**
- 7. SAD**
- 8. Slovenija**

Svladavanje padine visoke 64 metra pomoću alpinističkog užeta

Osam radnih točaka duž staze od trideset kilometara:

1. Topografija
2. Prolazak kontaminiranog zemljišta
3. Gađanje iz VHS-a 2
4. Gađanje iz HS-a 9
5. Izvlačenje ranjenika pod paljborom
6. Bacanje ručne bombe
7. Svladavanje padine užetom
8. Prelazak vodene zapreke

Nekoliko kilometara od cilja, pred natjecateljima se nalazi jedina diskvalificirajuća radna točka – svladavanje padine užetom. Ža avanturiste to je prava poslastica, jer se pomoću alpinističkog užeta spuštaju niz padinu visoku 64 metra, sa samo jednim pokušajem. Nema kaznenih bodova – tko ne svlada padinu diskvalificiran je. Stojimo kod vrela Mrežnice zajedno sa zapovjednicima postrojbi iz kojih dolaze natjecatelji, sinovi pokojnog bojnika Davora Jovića, suci i pripadnici VOS-a GOMBR-a čiji dron prati natjecatelje dok se spuštaju niz padinu... Prizor koji gledamo uistinu je impresivan. Dio padine natjecatelji svladavaju odgurivanjem od stijenu, a veći dio moraju preći isključivo spuštanjem niz uže. Nadzor iskusnih sudaca dočasnika iz ZSS-a osigurava da nema ozljeda, a nakon svladane padine natjecatelji nastavljaju na iduću radnu točku udaljenu svega nekoliko desetaka metara. Dakle, lijevu i desnu obalu Mrežnice spajaju tri užeta koja podsjećaju na slovo "v". Natjecatelji hodaju po jednom užetu pridržavajući se za druga dva. Iako visina nije prevelika i natjecatelje osigurava alpinistički pojaz, nizak vodostaj Mrežnice na dnu otkriva golo kamenje od kojeg dijeli jedan krivi korak. Natjecatelji, već vidno iscrpljeni, dodatno su oprezni i pametno koriste pet minuta koje imaju za prelazak vodene zapreke. Do prometnice koja vodi prema cilju dijeli ih uzbrdica nagiba dvadeset stupnjeva i duljine nekoliko stotina metara, na kojoj, vjerujemo, natjecatelji nisu zahvalni. Upućujemo se prema "bivšem TRB-u" zajedno sa zapovjednicima kako bismo čuli prve zvukove zvona na ovogodišnjem Prvom za Hrvatsku.

IZ LJUBAVI PREMA VOJNOM POZIVU

Nestrpljivo stojimo na cilju i čekamo najspremнијeg pripadnika OSRH da prođe ispod natpisa CILJ. Ponosnim korakom, prema nama hoda desetnik Hrvoje Mutnjaković, pripadnik Gardijske oklopno-mehanizirane brigade. Suci su spremni za zadnji pregled opreme, a gromoglasni pljesak i povici "bravo" i "svaka čast" na iscrpljeno lice desetnika Mutnjakovića mame velik osmijeh. Odlaže opremu i sjeda na stolicu, ispunjen srećom i zadovoljstvom znajući da je najbolji. Do zvana ga dijeli nekoliko desetaka metara. Zvana, koje će svima obznaniti da pehar ostaje u GOMBR-u. Slijedi ga kolega iz GOMBR-a skupnik Filip Ličanin koji, poput svojeg kolege, s umornog lica ne skida ponosni smiješak, a nekoliko minuta iza njega dolazi i pobjednik brončanog sjaja – desetnik Ivica Budić iz Zapovjedništva za potporu. Dok suci potvrđuju kompletiranost opreme, troje najboljih čeka na svoj trenutak. Zapovjednici postrojbi iz kojih dolaze natjecatelji оформili su dvored kako bi pljeskom ispratili najbolje do zvana. Potezanje užeta i zvuk koji čini bat udaranjem o tijelo zvana ostat će desetniku Mutnjakoviću zauvijek u sjećanju, kaže da je prilaziti zvonu sa spoznajom da si prvi osjećaj koji riječi ne mogu opisati, a to nam je potvrdio osmijeh koji nije skidao s lica. Desetniku Mutnjakoviću to je peti put da sudjeluje na ovom natjecanju – prvo natjecanje bilo mu je 2015. godine, a od 2018. godine sudjeluje na svakom. Kaže kako to radi iz ljubavi prema vojnom pozivu i izazova koji dolaze s njim. "Natjecanje je upoznavanje i pomicanje vlastitih granica, koje uvijek rado pomičem," kaže. Jasno da nas je zanimalo koja mu je radna točka bila najizazovnija. Kroz četiri prijašnja natjecanja stekao je dovoljno iskustva da zna da je orientacija u većini slučajeva presudna, odnosno "dobro odrađena orientacija daje veliku prednost u nastavku natjecanja" objašnjava desetnik Mutnjaković te nam uz smiješak kaže da se uz Božju volju vidimo i do godine.

JOŠ JEDNA PRILICA ZA JAČANJE PARTNERSTVA

Pobjednike smo dočekali na cilju, a dok čekamo ostale natjecatelje da pozvone zvono, za oko nam zapinje američka odora. Časničkog namjesnika Briana Sopera, prvog dočasnika Nacionalne garde Minnesota imali smo prilike vidjeti i na prošlogodišnjem natjecanju, kao i na nekim ostalim aktivnostima naših Oružanih snaga. Dok čeka svoje regionalne prvake da pozvone zvono, "ukrali" smo mu nekoliko minuta vremena. To je natjecanje samo još jedna od prilika da Nacionalna garda Minnesota i Oružane snage Republike Hrvatske jačaju interoperabilnost i partnerstvo dugo 25 godina, a časnički namjesnik Soper dao nam je uvid u svoju

perspektivu. "Svaka prilika suradnje vaših i naših vojnika jača naše partnerstvo i stvara bolje razumijevanje naših zemalja. Pozitivna konkurenčija među našim vojnicima izvrsna je prilika da u prijateljskim uvjetima odmijere snage," kaže Soper. S Minnesota imamo svojevrsnu razmjenu prvaka. Naime, ovo nije prvi put da pripadnici Nacionalne garde Minnesota sudjeluju na natjecanju "Memorijal bojnik Davor Jović – natjecanje Prvi za Hrvatsku", a časničkom namjesniku Soperu iznimno je draga što su pripadnici OSRH sudjelovali na njihovu državnom natjecanju za najboljeg vojnika, kao i na biatltonu u veljači ove godine. "Ovo je fenomenalna prilika za naše vojниke koji su silno uzbuduđeni što sudjeluju na ovom natjecanju. Na pripremama ih se posebno dojmilo svladavanje kosine užetom i već sada imaju "ratne priče za ponijeti kući" kaže Soper. Ističe kako je poseban izazov brdotiv krajolik Slunja jer je Minnesota nizinskih reljefa te uz smiješak dodaje kako će se njihovi prvaci za natjecanje dogodine više pripremati na brdimu. Uzbudjenje o kojem nam je govorio časnički namjesnik Soper vidjeli smo kad su oba natjecatelja Nacionalne garde Minnesota sa smiješkom pozvoni zvono i s ponosom pozdravila hrvatsku zastavu. Trenutak koji će im zasigurno zauvijek ostati u pamćenju ovjekovječili su zajedničkom fotografijom ispred zvona, ponosno držeći zastavu savezne države Minnesota.

Za prolazak kontaminiranog područja natjecatelji su na raspolaganju imali tri minute

SJEĆANJE NA RATNI PUT SATNIJE SVETI ROKO IZ BIBINJA

Od Križa do Maestrala – tako se može sažeti ratni put Satnije Sveti Roko iz Bibinja.

Na tom putu djelovala je u sklopu postrojbi sa zadarskog područja, a njezini su pripadnici najponosniji na doprinos u obrani Bibinja, ponajprije zbog sudjelovanja u oslobođanju brda Križ. S tog je mjeseta neprijatelj ugrožavao Bibinje i Zadar te prijetio presjecanjem Hrvatske na magistrali iznad Bibinja

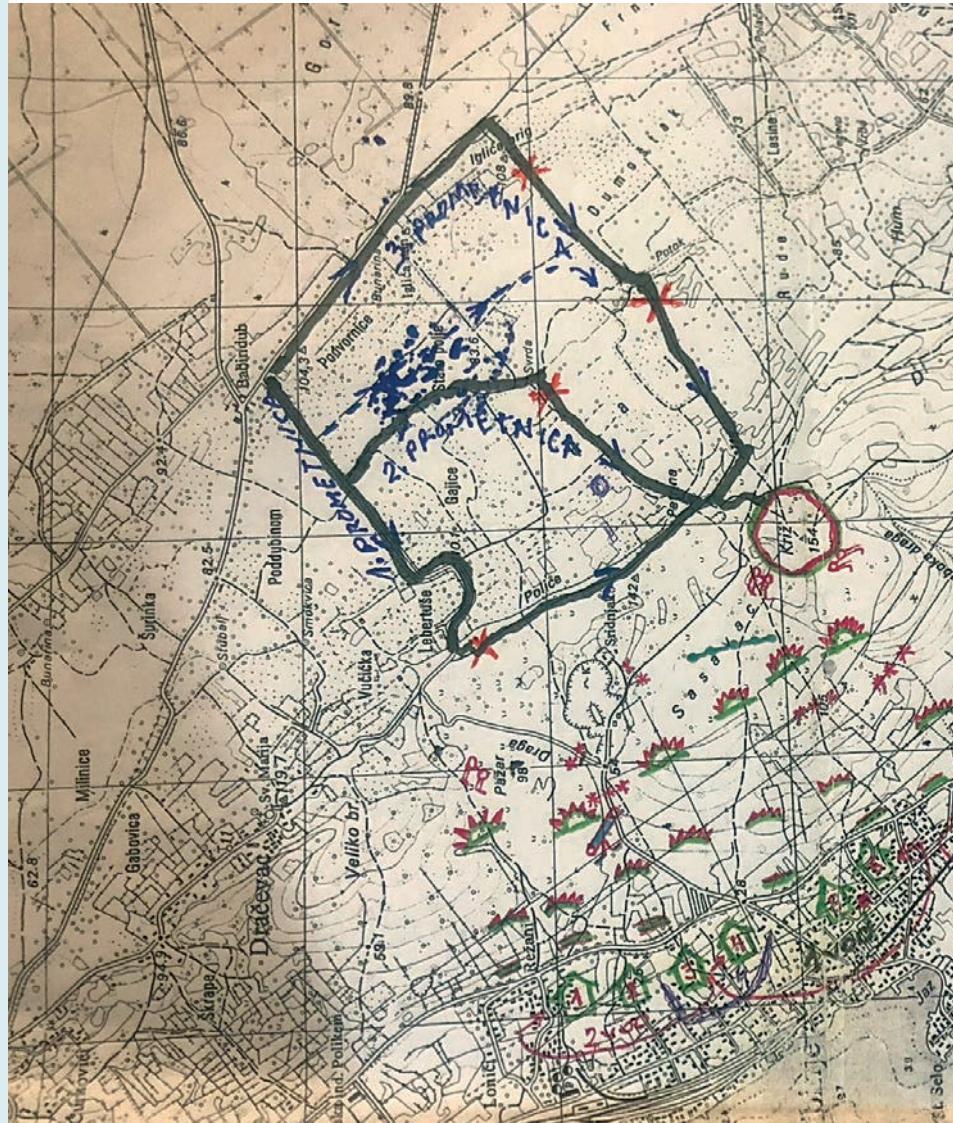
TEKST
Marinko Karačić

FOTO
privatne arhive Vinka Šimunića Bubnja, Ante Delije Kunte, Vlade Fuzula Šagle, Marijana Kere Bakije

IZVOR ZA OZNAKE
Tomislav Lonić

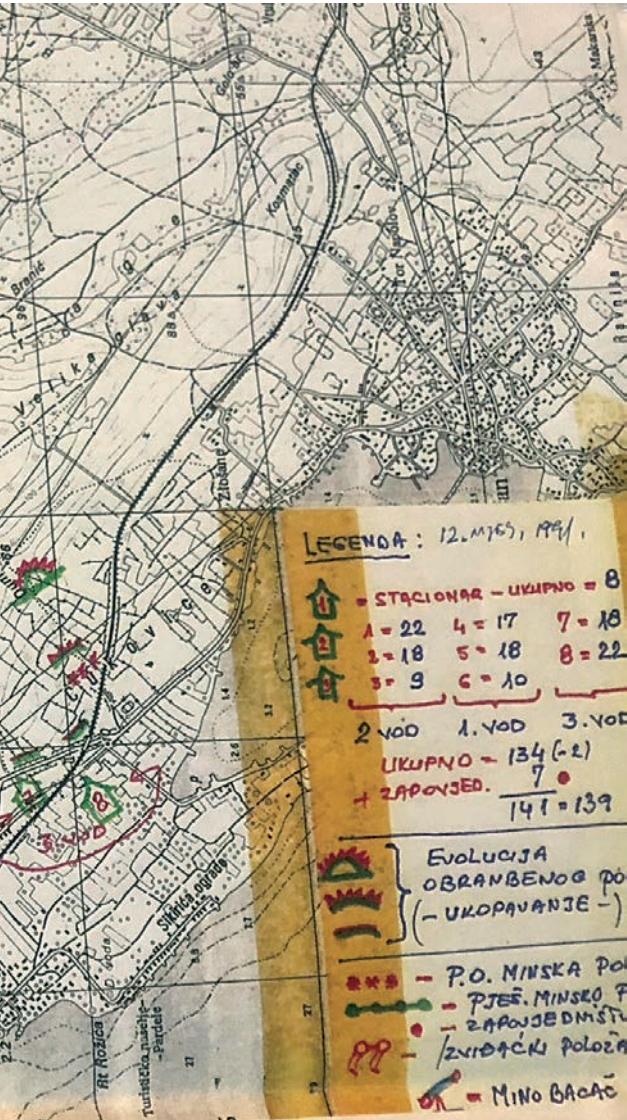
Pogibija Franka Lisice, hrvatskog policajca iz Bibinja, 2. svibnja 1991. označava se kao početak organiziranog otpora Bibinjaca snagama neprijatelja, koji je to mjesto na svojoj karti označio kao ono koje treba potpuno uništitи, sruvniti i bagerima gurnuti u more.

Šira zadarska javnost i danas posebno pamti dan Frankova posljednjeg ispraćaja, kad je cijelo Bibinje i Zadar obavila tuga i muk, ali onaj muk koji je odzvanjao u dubini srca, srca koje je živjelo za Hrvatsku. A Bibinjci su upravo po domoljublju bili predvodnici, svojevrstan simbol otpora svemu što je bilo protiv Hrvatske. I dok su svijeće na Frankovu grobu još gorjele, mještani su nadzirali svaki ulazak u Bibinje. Cijela magistrala iznad Bibinja bila je zona obrane mjesta. Najprije su to bile organizirane straže jačine voda, a sve je koordinirao čelnik bibinjskog Kriznog stožera Mario Sikirić Peladija. Puno razu-

Radna karta zapovjednika bibinjske satnije Vinka Šimunića Bubnja s rasporedom i razmještajem snaga svoje

POLOS BIB

postrojbe kao i neprijateljskih snaga

mijevanje Bibinjcima pruža i Davor Aras, zahvaljujućim kojem u Bibinje stižu i prve automatske puške.

Bibinjeni dragovoljci od početnog voda ubrzo popunjavaju dvije ojačane satnije, kojima zapovijedaju Šime Fuzul Ćiro i Stipe Šimunić Kunjalo, dok je cijelokupnim sastavom zapovijedao Milo Režan Mađar.

Njihova je uloga bila braniti mjesto, koje je bilo na udaru neprijateljskog uporišta s brda Križ. Neprijatelj je otamo imao punu kontrolu ne samo Bibinje nego i Zadra te zadarskog akvatorija. Praktički je Bibinje i magistralu držao na nišanu iz pješačkog naoružanja. Od prvog dana agresije Bibinjeni su stalno gledali prema Križu, pokušavajući prikupljati informacije. Povremenom su vatrom javljali kako su tu i kako će braniti mogući prodror neprijatelja prema Bibinju i njegov izlazak na magistralu, a time sprječiti i presjecanje Hrvatske. Obje satnije od početka rujna 1991. djeluju u sklopu zadarske 112. brigade Hrvatske vojske.

Sjećanja na prve dane organizirane obrane Bibinje i početak djelovanja Satnije Sveti Roko iznose ratni zapovjednici i pripadnici te postrojbe, a na poziv jednog od njih, Vinka Šimunića Bubnja, u pet minuta okupili su se u masliniku s kućicom u tipično dalmatinskom stilu, koju je Bubanj izgradio u blizini Križa. Uz Bubnja, Satniju su oživili Ante Delija Kunte, tadašnji zapovjednik voda i kasnije zapovjednik Satnije; Vlado Fuzul Šagle, zamjenik zapovjednika Satnije; te izvidnik Marijan Kero Bakija, koji britko, kratko i emotivno govori o djelovanju bibinjske postrojbe. Bubanj u šali govori kako sva četvorica imaju toliko dijagnoza i bolešćina da ne bi stale u jedne novine, no i danas bi sve dali za Bibinje i čuvanje spomena na postrojbu s kojom su branili svoje mjesto i Hrvatsku.

I dok Bubanj pretražuje ratni dnevnik i popis branitelja iz tog vremena, naglašava kako je Satnija vrlo brzo doživjela novu snažniju organizaciju te je od dvije postrojbe ustrojena jedna, a činili su je dragovoljci i najspremniji pripadnici. "Svatko je od nas u tom trenutku postavio sebi pitanje: 'Jesam li spremjan poginuti za Bibinje i Hrvatsku?' te je Satnija popunjena sa 135 dragovoljaca. Službeno su kao Satnija djelovali od 25. studenog 1991. kao cjelina 112. brigade," iznosi Bubanj, podsjećajući kako je u svojem masliniku s kućicom iznad koje se stalno vije hrvatska zastava jednog dana izbrojio kako je ukupno 840 Bibinjaca branilo Hrvatsku. Još jedan iskorak Satnija čini kad se s magistrale iznad Bibinja pomiče u blizinu Križa, na 100 metara od njih. "Otad mi njih kontroliramo, a ne oni nas," naglašava Bubanj, podsjećajući kako su imali borbene položaje od Pažara do Duboke drage; Izvidnička desetina raspoređena je bila u blizini Križa, a Protuočlopna u međuprostor. Tad je kroz ustrojavanje postrojbi na zadarskom području bibinjska satnija djelovala kao 3. pješačka satnija 2. pješačke bojne 159. brigade HV-a.

"Ponosan sam na sve pripadnike Satnije. To su bili obični ljudi, ribari i poljoprivrednici, ljudi velikog srca, a nadasve istinski domoljubi koji su

INJA I HRVATSKE

SJEĆANJE NA RATNI PUT SATNIJE SVETI ROKO IZ BIBINJA

nesebično voljeli Bibinje i Hrvatsku. Ne pričaju danas puno o ratu, pričali su onda kad je trebalo, a taj se glas snažno čuo od Bibinja do Bosanskog Petrovca," iznosi Buban.

Ante Delija Kunte podsjeća kako je Satnija svaki dan vršila izviđanja prema Križu. "Pratili smo svaku njihovu aktivnost, postavljanje mina u dva reda i žice kojom su čuvali svoje položaje. Ujutro bi u zoru izlazili i navečer se vraćali. Ostavljali bi suvu granu i traku od kazete Miše Kovača na pozicije i tako pratili jesu li izlazili iz svoje utvrde," svjedoči Kunte te prvi put iznosi kako je jedno jutro rosa zasvjetila žicu koja mu je bila između nogu. "Rosa je bila moj pomač. Uočio sam poteznu pješačku minu i shvatio kako oprez, razum i dobra procjena moraju biti vodilja u svim akcijama," poručuje Kunte.

Nadimci su kod Bibinjaca nešto prepoznatljivo, a tako su i komunicirali u ratu. Kunte navodi kako je najupečatljiviji trenutak opsade Križa doživio 18. svibnja 1992., na dan kad je pripadnik Vojne policije Ante Šindija Bokić uništil Osom neprijateljski rov na 12-metarskoj kupoli na Križu. "Prvi sam put vidio Osu. Nisam ni znao što može učiniti, a nakon Bokićeva pogotka zamišljaо sam što više Osa oko sebe iako sam tad dobro oglušio jer sam umjesto lijevog uha pokrio desno. No najvažnije je bilo što smo ih tad stjerali u mišju rupu. To je bio ključni trenutak jer se više nitko od

Pripadnici Satnije Sveti Roko iz Bibinja

Praćenje izmještanjia topništva s Križa:
Ante Delija Kunte,
Mladen Kolanović
i Vinko Šimunić
Buban s predstavnicima UNPROFOR-a i prevoditeljem

njih nije usudio popeti na kupolu. I još nešto. Imali su u blizini kupole i top ZIS, koji je bio za Zadrane pravi topnički snajper. Iz njega su neprijatelji tukli po Zadru sve što su htjeli, ali i on je otad zašutio," svjedoči Kunte.

Satnija je izviđanjima do u detalje saznala ritam rada neprijateljskog uporišta na Križu. Tako je Kunte točno utvrdio način dostave hrane i opreme. "I oni su izviđali i kad bi uvidjeli kako je sve sigurno ispalili bi jedan metak s kupole kao znak sigurnog dolaska njihove kolone vozila koju je pratio jedan tenk. Toliko su se bojali pa su morali angažirati tenk za dostavu hrane," iznosi Kunte.

Za Kuntu je najradosniji trenutak njegova ratnog puta upravo oslobođanje Križa, a najteži pogibija vojnika Olivera Ćustića na Jelovojo kosi. "Prije pogibije kazao mi je: 'Ajmo, što čekamo!' Pogodio je jedan neprijateljski rov i radujući se prilazio mi je, no, nažalost, tad biva pogoden. Sveukupno mi je pet hrvatskih branitelja izdahnulo na ramenu, to su rane koje ne zacjeljuju," prisjeća se Kunte.

Marijan Kero Bakija ponosno ističe pripadnost bibinjskoj satniji te napominje kako će u tri rečenice opisati njezin doprinos oslobođanju Križa. "Najviše su pomogla izviđanja te smo tako pripremili teren za provedbu akcije Jaguar i oslobođanje Križa. Imali smo srce, bibinjsko srce i hrabrost, te smo se toliko približili njihovim položajima i čuli što razgovaraju. Kad smo čuli kako su u velikom strahu i da govore kako nas sigurno ima puno i čemu im treba sve ovo, znali smo – Križ je naš. Važno je još reći kako smo bili spremni i na najžešći fajt te je prisiljavanje neprijatelja na predaju, među ostalim, plod i djelo aktivnosti bibinjske satnije," naglašava Bakija.

Vlado Fuzul Šagle vrlo smireno, razborito i nadasve ponosno podsjeća na ratni put postrojbe. "Imali smo snagu, volju i spremnost za poželjeti. Ništa nam nije bilo teško. Nikad neću zaboraviti svoja izviđanja s jednog gustog bora visokog oko osam metara, čije je deblo bilo uže od

Kako se odvijala opsada Križa

Neprijatelj je do utvrde na Križu koristio četiri komunikacije, a hrvatske su snage uspjele djelovanjem učiniti ih nesigurnim, pri čemu je uloga bibinjske satnije bila iznimna.

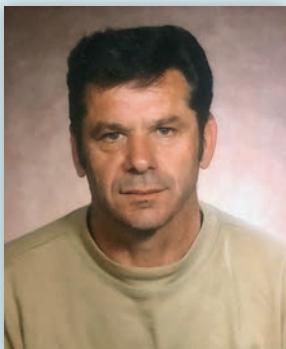
Prvu su komunikaciju: Babindub – Police – Gaj – Križ, presjekli u prosincu 1991., kad je grupa pripadnika MUP-a na čelu s Omerom Mičićem uništila neprijateljski transporter, dvije cisterne i kamion. Ta je grupa ujedno osiguravala sjevernu stranu bibinjskoj grupe, koja je u tajnosti istodobno izvlačila eksploziv iz barutane.

Mjesec kasnije bila je ugrožena i druga neprijateljska prometnica: Babindub – Srvdla – Široki Klanac – Križ, a tad su hrvatske snage uništile neprijateljsko vozilo kampanjolu.

Već tad neprijatelju je sužavan prostor opskrbe snaga na Križu, bio je sve nesigurniji, a hrvatski branitelji sve odlučniji u akciji potpunog odsjecanja Križa. Tako je u veljači 1992. smjer opskrbe neprijatelja Babindub – Igliča stan – Iglića brig – Potok – Križ također prekinut jer mu je pogodeno vozilo TAM 110.

Preostala mu je još samo komunikacija Babindub – Staro – Dumoštak – Potok – Križ. Želeći je dodatno zaštititi, neprijatelj dovodi inženjerce koji postavljaju nova minjska polja, sveukupno 380 protupješačkih rasprskavajućih odskočnih mina (PROM-1). Unatoč opasnostima, u ožujku 1992. godine bibinjska satnija zajedno s grupom pripadnika MUP-a iz Zagreba koja je bila pridodata 159. br HV-a na čelu sa Suljom Cepićem uspijeva opet uništiti neprijateljski kamion TAM 110 u području Potoka.

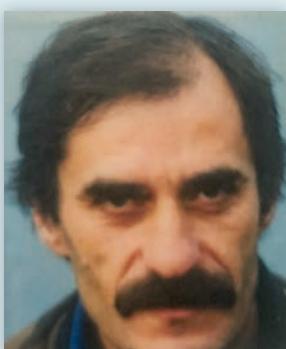
Nakon potpunog odsjecanja Križa stvoreni su preuvjeti za njegovo oslobođanje, što je i ostvareno 22. svibnja 1992. u akciji Jaguar.

Vlado Fuzul
Šagle

Vinko Šimunić
Bubanj

Ante Delija
Kunte

Marijan Kero
Bakija

Bibinjci u akciji Mrav

Akcija izvlačenja eksploziva iz barutane udaljene oko 500 metara od Križa odvijala se 18. i 19. prosinca 1991. Barutana je bila u vlasništvu poduzeća Zadrinka, a Bubanj je uspio doći do ključa i tako otvoriti put izvlačenju toliko potrebnog eksploziva za obranu Zadra. "Mi smo stalno nešto čačkali, tražili načine kako doći do naoružanja i eksploziva. S lampadinom (svjetiljka) u ustima i četveronoške muvali smo se oko barutane kao mravi, a znajući što se sve unutra nalazi jednostavno smo to morali pokupiti. A izvukli smo više od šest tisuća kilograma eksploziva, 25 tisuća metara detonirajućeg i sporogorećeg štapina i 2000 komada inicijalnih upaljača i usporivača," iznosi Bubanj. Akcija je bila vrlo osjetljiva jer je područje oko barutane bilo minirano. Kunte objasnjava kako su rješavali taj problem: "Povezao bih kamen s konopom, bacio ga naprijed i vukao k sebi te tako provjeravao ima li poteznih mina. I tako bismo korak po korak bili sve bliže barutani." Na pitanje što ako su bile postavljene nagazne mine, Kunte u šali odgovara: «Pa čuli bi moji kad bih nagazio na nju.»

Bibinjci su eksploziv najprije iz ruku u ruke izvukli iz barutane i dalje do mehaničke radionice poduzeća Lavčević, a vozač Željko Lukić kamionom je sve odvezao Zapovjedništvu obrane Zadra.

SJEĆANJE NA RATNI PUT SATNIJE SVETI ROKO IZ BIBINJA

Akcija Gusjenica

Pripadnici bibinjske satnije sudjelovali su i u akciji Gusjenica u ožujku 1992. godine. Trebali su onemogućiti djelovanje neprijatelja s Križa po hrvatskim snagama koje su vršile akciju onesposobljavanja njegove četvrte glavne komunikacije prema Križu. Uništen je neprijateljski kamion, a hrvatski su branitelji sigurno izvučeni. U znak odmazde, neprijatelj je s Križa minobacačkim granatama napao Sukošan i Bibinje. Pripadnici bibinjske satnije koji su bili u blizini Križa čuli su kako neprijateljski zapovjednici ponavljaju: "Što su nam napravili, sipaj granate!"

Na svaki ispaljeni metak dobivali po glavi

Buban objašnjava situaciju nakon presijecanja svih neprijateljskih komunikacija prema Križu. Neprijateljeva je sigurnost bila ugrožena, a panika sve očitija. "Cilo smo ih vrime pritskali, vidili su kako nigdi nisu sigurni, a na svaki ispaljeni metak dobili bi po glavi. Sad smo mi bili u inicijativi, a poznavali smo svaku škrapu i šmrku, znali smo gdje se skriti, kud sigurno proći, a oni su sad bili u čeličnom kavezu bez otvora."

Psihološki rat na bibinjski način

Buban iznosi i zgodu kad su lukom i strijelom slali poruke neprijatelju na Križu. Naime, Bibinjci koji su radili u inozemstvu kupili su bibinjskoj satniji prislušni uređaj s pomoću kojeg se slušalo što govore pripadnici agresorske JNA na Križu. Sve je zapisivano na papir, a najzanimljivije dijelove stavljali bi na strijel i ravno slali na Križ. "Izludivali smo ih na sve načine," iznosi Buban.

Uloga bibinjske satnije u akciji Jaguar

Akcijom je zapovijedao Ivan Vitanović, zapovjednik 2. bojne 159. br. HV-a, u sklopu koje je djelovala i bibinjska satnija, koja je preuzeila zadaću nadzora nad mogućim djelovanjem neprijatelja u potkovima s južne i zapadne strane. Sva četiri voda bila su spremna za akciju i raspoređena uz Križ, a Izvidnička desetina uz minsko polje. Tri sata prije početka akcije, Buban, Marijan Kero i Ante Delija uspjeli su se uvući u podnožje kopole s tri višecijevna bacača granata. Imali su i osiguranje za izvlačenje, koje je činio Šagle s Izvidničko-diverzantskom desetinom i dijelom Protuoklopne grupe, a uz ostalo naoružanje bili su opremljeni i trima snajperima. Neprijatelj je na hrvatski napad uspio otvoriti samo jedan rafal, pozvan je razglasom na mirnu predaju, a jedan od tih megafona i danas čuva Buban.

Križ nakon oslobođenja

mene te sam znao i po 14 sati stajati u položaju na oštrotu prema boru kako me neprijatelj ne bi snimio. Kad bih Bubnju dojavljivao informacije, pitao se stalno otkud sve to vidim. Nisam mu smio niti reći kako sam na boru jer je bilo preopasno. Kasnije se i zapovjednik akcije Jaguar, Ivan Vitanović, popeo još više od mene na bor pa smo ih tako pratili i iz zraka," s osmijehom iznosi Šagle.

Na pitanje jesu li sve te pokrete neprijatelja negdje bilježili, odgovaraju: "Dnevnik je naš bio u glavi" te i danas nakon 31 godine precizno iznose svaki detalj opsade Križa. "Točno smo znali: kad im na smjenu dođu plavci, nema ih po dva sata na kupoli, malo provire i natrag se vrate, a smjene zelenih zapamtili smo jer su bili stalno gore, a imali bi tad i snajper," objašnjava Šagle te potvrđuje ranija svjedočenja kako su neprijatelja držali u fermi, a za Satniju bi znao reći kako su bili i: "Grupa za razbijanje straha u mistu jer je Bibinje zahvaljujući njima bilo puno sigurnije." Iznosi i detalj kako je u jednom trenutku s bora mogao napraviti dar-mar na neprijateljskom uporištu, no prije pražnjenja dvaju šaržera prostrujalo mu je kroz glavu: "Mogu ispasti heroj, ali što ako oni poslje ispalje 20 mina na moje mesto i netko pogine?" Šagle kaže da je morao odustati te dodaje kako su kroz izviđanja pomalo učili o neprijateljskom naoružanju. "Jednog dana vidim vojnika, nosi dva sića (kante) u rukama i pitam se kud će s vodom, a ono, nisu to bili sićevi za vodu, nego spremnici streljiva za trocijevac kojim su tukli po Sukošanu, sve je gorilo, pa danas kad uzmem sić vode sitim se tog trocijevca na Križu," govori Šagle. Na svaku pojавu opasnosti sporazumijevali su se poput ptica kratkim švikanjem (zviždukom), bili su uz neprijatelja i ostajali neprimjetni.

O postrojbi govori s puno poštovanja za svakog pripadnika. "Di god smo ih vodili, išli su neustrašivo, pobjednički. Čuva nas je i naš zaštitnik Sveti Roko i bila nam je čast braniti Bibinje i našu Hrvatsku," ističe Šagle.

Ratno znakovlje Satnije Sveti Roko
iz Bibinja

Ula u glavni
neprijateljski
bunker na Kriju

Što je govorio vojnik agresorske vojske koji se predao bibinjskoj satniji

Uoči akcije Jaguar bibinjskoj satniji predao se jedan vojnik agresorske JNA te odmah odao podatke o stanju na Križu. A stanje je izgledalo ovako: hrana i voda na nuli, brojno stanje 49, jedan poginuli i jedan teže ranjeni vojnik, teško psihičko stanje, veći broj spremjan na predaju, manji i ekstremniji još dvoji o tome. Kasnije se pokazalo kako je govorio istinu.

Što su zatekli hrvatski branitelji u bunkerima utvrde Križ

Nakon predaje neprijateljskih vojnika, kojima je omogućeno sigurno napuštanje Križa i odlazak prema Babindubu, hrvatski branitelji koji su oslobodili tu utvrdu zatekli su kaos. Higijenski uvjeti bili su neljudski, sve je bilo razbacano, a sliku stanja najbolje opisuje činjenica kako su za nuždu koristili čahure ZIS-a i tenka.

Bibinjci, vojnici humanisti

Iako je neprijatelj posebno strahovao od napada Bibinjaca, pripadnici Satnije iskazali su vojničku čast, vrlinu i nadasve humanost u prihvatu i sigurnom povratku domovima vojnika koji su se predali s Križa. Tako se u četiri skupine od listopada 1991. do svibnja 1992. predalo njih 13, čije obitelji mogu biti zahvalne Bibinjcima što su njihova djeca najprije zbrinuta te poslana svojim kućama.

Ratni put bibinjske satnije nakon oslobođenja Križa

Kao cijelina 159. br do 27. srpnja 1992., kad ustrojeno djeluje kao 2. satnija 3. bojne u sastavu 7. domobranske pukovnije.

Angažman na osiguranju oslobođenog Križa.

Obrana položaja na borbenoj crti Vinterinci – Gorica – Zdrilići.

VRO Maslenica, oslobođanje Babinduba.

VRO Oluja, sudjelovanje u oslobođenju Škabrnje, Benkovca i ostalih okupiranih mesta.

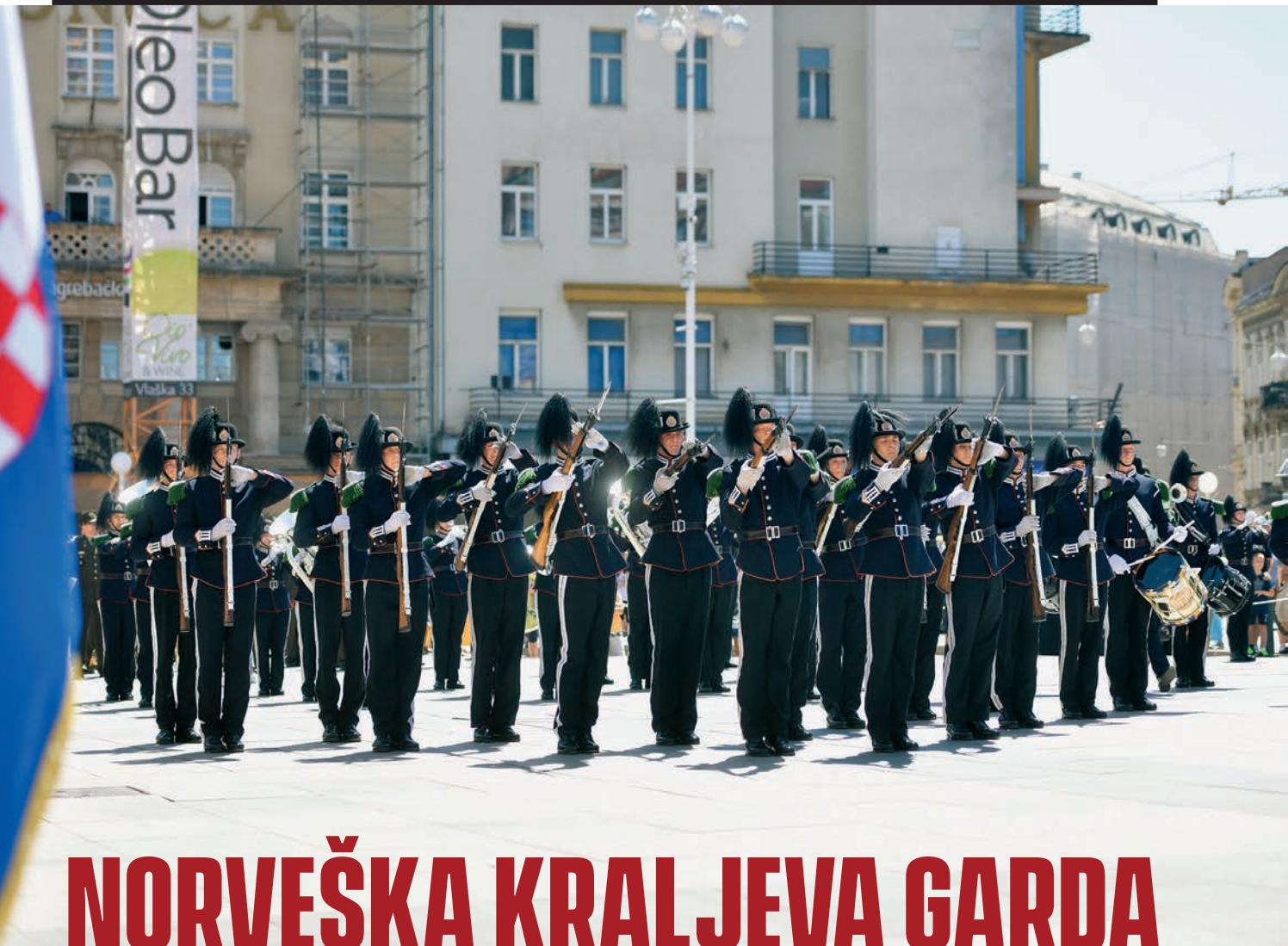
Operacija Maestral, sudjelovanje s hrvatskim snagama u oslobođenju Šipova, Jajca i Drvara u zapadnoj Bosni. Završetak ratnog puta početkom 1996.

Stradali pripadnici bibinjske satnije

Dragan Lisica Taka, poginuo u Bibinjskom polju od mine nakon akcije Jaguar.

Ranjeno dvadesetak pripadnika, od kojih trojica teže u Maslenici.

MEĐUNARODNA SURADNJA

NORVEŠKA KRALJEVA GARDA NASTUPILA U HRVATSKOJ

Tekst: Martina Stanković / **Foto:** Tomislav Brandt

Povodom 30 godina uspostave diplomatskih odnosa Kraljevine Norveške i Republike Hrvatske te Nacionalnog dana Kraljevine Norveške u Zagrebu je održan nastup Kraljeve počasne garde Kraljevine Norveške s pripadnicima Počasno-zaštitne bojne i Orkestrom Oružanih snaga Republike Hrvatske

U sklopu obilježavanja 30. obljetnice uspostave diplomatskih odnosa Republike Hrvatske i Kraljevine Norveške te Nacionalnog dana Kraljevine Norveške, stotinu i trideset pripadnika 3. satnije norveške Kraljeve garde (Hans Majestet Kongens 3. Gardekompani) nastupili su u Splitu i Zagrebu 3. i 4. lipnja 2022. Gostovanje 3. satnije norveške Kraljeve garde rezultat je postojanog i sveobuhvatnog partnerstva u svim područjima diplomatskih odnosa te kontinuirane i uspješne suradnje Hrvatske i Norveške vojske u okviru NATO saveza.

Počasna satnija sastoji se od vojnog orkestra i počasnog voda (drill platoon/postrojbe za pokazne vježbe), a dio su Kraljeva garde Njegova Veličanstva (Hans Majestet Kongens Garde), (His Majesty the King's Guard). Kraljeva garda zadužena je za sigurnost kraljevske obitelji u vrijeme mira, krize i rata. Postrojba je osnovana 1856. godine u svrhu zaštite kralja Oscara I. u Stockholmu pod nazivom Kraljevska Norveška satnija strijelaca (Det kongelige norske Gardeskarskytterkompani), (The Royal Norwegian Company of Marksmen). Nakon kraja Švedsko-Norveške unije satnija je 1866. godine preimenovana u Njegova Veličanstva Kraljevu gardu te se preselila iz Stockholm-a u Kristianiju, današnji Oslo. Od 1888. Kraljeva je garda u službi Kraljevske palače i njezinih rezidenata 24 sata dnevno, 365 dana u godini.

Počasna satnija norveške Kraljeve garde smještena je u Huseby Leiru u glavnem gradu Oslu. Kako doznajemo od njezina zapovjednika satnika Aleksandera Fredriksena članovi orkestra biraju se najčešće iz školskih orkestara te nakon uspješno položenih testiranja postaju dio oružanih snaga. Pripadnici počasnog voda moraju proći tjelesne provjere i najčešće se biraju među sportašima. Poznata je širom svijeta po sudjelovanju na međunarodnim vojnim mimohodima te mimohodima i ceremonijama za kralja i članove kraljevske obitelji te za Vladu. Često putuju Norveškom te u inozemstvo gdje promoviraju Norvešku pokaznim vježbama i glazbenim izvedbama.

"Ove smo godine sudjelovali u svečanosti povodom 70. obljetnice kraljice Elizabete II. Na ovoj turneji posjetili smo Sjevernu Makedoniju, Albaniju, Crnu Goru i Hrvatsku. Potom imamo turneju u Norveškoj te idemo u Basel na vojni glazbeni festival. Godinu završavamo velikim Norveškim vojnim glazbenim festivalom (Norsk Militær Tattoo 2022) u Oslu na kojem će sudjelovati počasne garde iz različitih zemalja," doznajemo od satnika Aleksandera Fredriksena.

Svoj prvi nastup u Hrvatskoj održali su na Splitskoj rivi. Pokaznom vježbom, hodnim programom te glazbeno-scenskom izvedbom privukli su velik broj značajnih građana. "Splitska riva na kojoj smo nastupali bila je predivna i za nas posve novo iskustvo. Nismo do sada nastupali u takvom prostoru. Za vrijeme nastupa susreli smo mnogo entuziјastičnih gledatelja što nam je bilo vrlo dragoo," kaže satnik Fredriksen. Nastup u Zagrebu započeli su mimohodom od Zrinjevca do Trga bana Jelačića. Ondje su održali zajednički program s pripadnicima Počasno-zaštitne bojne te Orkestrom OSRH. "Predivan je bio trenutak kad su orkestri zajednički odsvirali nacionalne himne te potom i himnu NATO-a. Bila je to velika gesta koja simbolizira poveznicu između Hrvatske i Norveške te solidarnost NATO-ovih članica," naglašava satnik Fredriksen te kaže da mu je poznat značaj Trga bana Jelačića u Hrvatskoj. Uživali su u koreografiji Počasno-zaštitne bojne te nastupu

Orkestra OSRH. "Hrvatski orkestar svirao je odlično i bilo je zadovoljstvo surađivati s njima, kao i s pripadnicima počasne postrojbe koji su se pokazali vrlo profesionalnim i preciznim u izvedbi. Imaju potpuno drugačiji stil izvedbe od našeg. Stvarno smo uživali," kaže nam satnik Fredriksen.

U poslijepodnevnim satima Kraljeva garda ponovno je zapanjila gledatelje vještinama rukovanja i bacanja oružja, marširanja, pjevanja i sviranja u mimohodu parkom Maksimir i pokaznom vježbom na livadi iza Vidikovca. Norveško veleposlanstvo osiguralo je hrvatske i norveške zastavice za gledatelje što se posebno svijedlo najmlađima. "Travnata površina bila je malo izazovnija, ali vojnici su sve odradili odlično. Zadovoljni smo onim što smo pokazali kao i zainteresiranošću publike," zaključio je satnik Fredriksen. Nastup koji su pokazali hrvatskim građanima uvježbavali su šest mjeseci, a uključivali su zajednički

nastup orkestra i počasnog voda, koreografiju počasnog voda bez glazbene pratnje te nastup orkestra. Treba naglasiti da su pripadnici Kraljeve garde bili iznenađeni visokim temperaturama u Hrvatskoj. Njihova svečana odora izrađena je od vune. I kako nam kaže satnik Fredriksen: "Ispod naših šešira i unutar naših cipela temperatura se može popeti do 50 stupnjeva kad je vani toplo."

Poslije nastupa na Trgu bana Jelačića Kraljeva je garda za visoke uzvane izvela poznati norveški svadbeni napjev Bruremarsj fra Lødingen. Na nastupu im je zahvalio načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga Republike Hrvatske admiral Robert Hranj: "Vaši nadređeni zasigurno su ponosni na vas zbor vaših nastupa, ali i vaše vojne službe. Vaš je nastup bio izvanredan! Nadam se da ćete uživati u Hrvatskoj ne samo kao vojnici nego i kao mladi ljudi. Radujem se vašem sljedećem nastupu u Hrvatskoj."

STRELJAČKO NAORUŽANJE

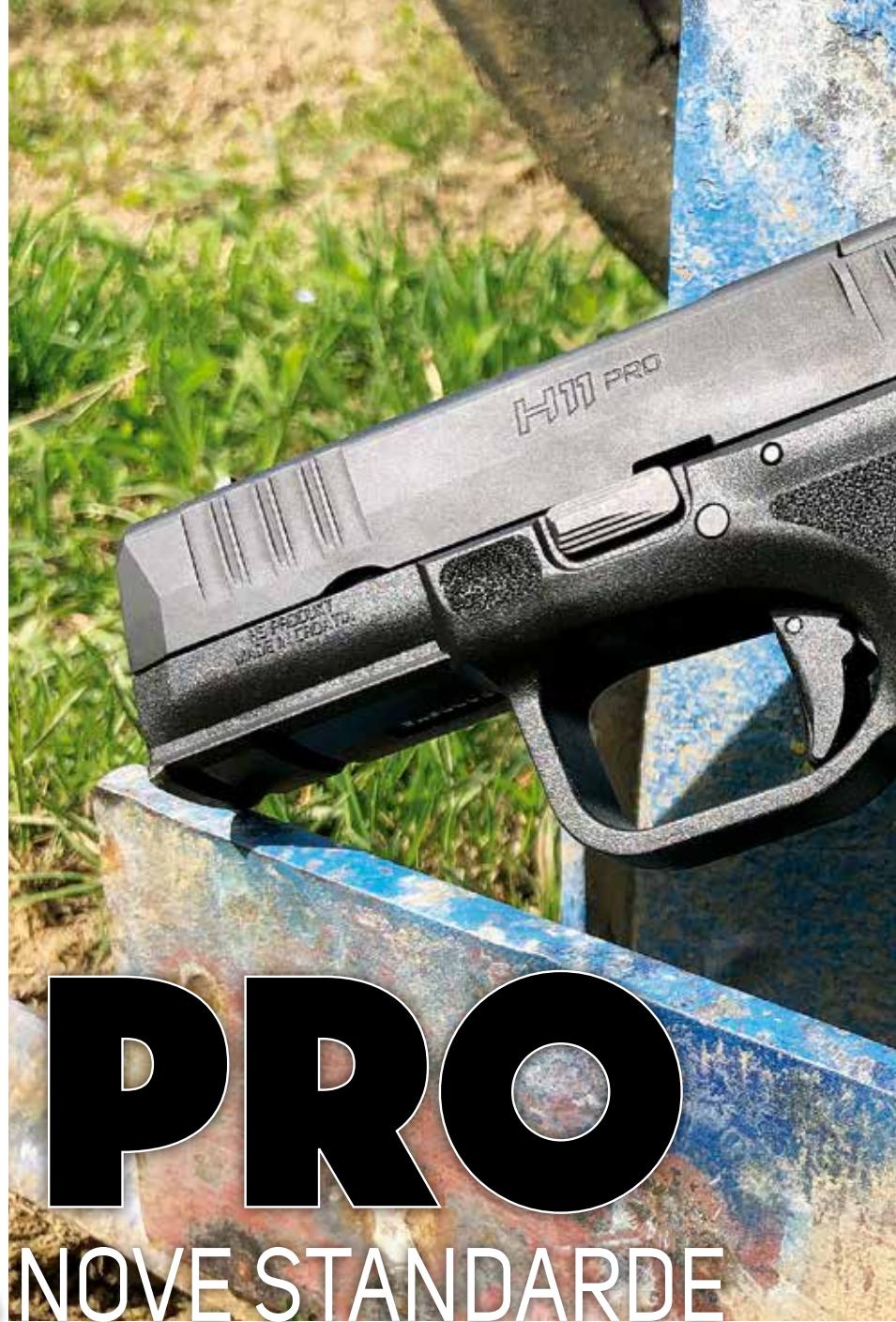
Novi proizvod HS Produkta pravi je *slim* pištolj i osnovna mu je namjena samoobrana uz mogućnost prikrivenog nošenja. Međutim, po mogućnostima spoj je nekoliko kategorija. Sve donedavno bilo je gotovo nezamislivo konstruirati oružje tako malih dimenzija, a tako velike vatrene moći

H11 PRO POSTAVLJA NOVE STANDARDE

Za vrijeme IWA sajma u Nürnbergu u ožujku ove godine HS Produkt imao je, samo nekoliko sati nakon svjetske, i europsku promociju svojeg najnovijeg modela pištolja. Oslanjajući se na izvanredan uspjeh pištolja H11 (u Americi poznatijeg pod imenom Hellcat) tvrtka iz Karlovca podigla je ljestvicu i modelom H11 Pro odlučila ozbiljno ući u segment kompaktnog oružja. Dapače, temeljna je ideja čak bila pokušati oduzeti dio velikog tržišnog kolača koji desetljećima drži Glock sa svojim najprodavanijim pištoljem model 19. Sasvim je jasno da HS Produkt ne samo da ozbiljno ugrožava Glockov primat u kompaktnoj kategoriji već pokriva i segment njegova tržišta *slim* potkategorije u kojoj se ističu modeli Glock 43X, Glock 48 i SIG P365 XL. Komparativne prednosti po-

Lijeva strana pištolja
H11 Pro odlično prikazuje skladne linije i smještaj operativnih poluga. Utvrđivač spremnika lako je dohvatljiv, bez potrebe za promjenom hvata tijekom zamjene spremnika

put uske siluete, velikog kapaciteta spremnika, pouzdanosti i izvanredne ergonomije svakako idu u prilog pištolju H11 Pro. Kad smo u Hrvatskom vojniku analizirali pojavu Hellcata na američkom tržištu, odnosno H11 na ostatku svjetskog tržišta, bavili smo se i povijesnim konotacijama razvoja kategorije džepnih pištolja i njezine evolucije tijekom godina (opširnije v. tekst H11 osvaja svijet, HV 595). Pod tom iznimno zanimljivom kategorijom danas točno znamo o kojim tipovima kratkog vatrenog oružja govorimo. Za tekst o inačici H11 Pro (Hellcat Pro) zanimljiva je kompakt kategorija pištolja, koja je tijekom godina nastala iz kategorije džepnih pištolja i stekla zasebno mjesto. Reprezentativni je primjerak, model koji je doslovno potaknuo razvoj te kategorije u današnjem smislu, Glock 19. Pojavom tog pištolja kalibra 9 mm Para i kapaciteta spremnika 15 metaka tržište je dobilo oružje relativno prihvatljivih dimenzija i iznimno velike vatrene moći u oba segmenta, i kapaciteta i potencijalnosti kalibra. Takvo se rješenje nametnulo i kao idealan koncept univerzalnog policijskog oružja, pokrivši gotovo sve aspekte suvremenih policijskih potreba. Iako se popularnost Glocka 19 odrazila i na civilno tržište, a on je tijekom godi-

H11 PRO

Kalibar	9 mm Para (9 x 19)
Masa bez spremnika	515 g
Masa praznog spremnika	73 g
Kapacitet spremnika	15 metaka
Ukupna duljina	167,5 mm
Duljina cijevi	94 mm
Visina sa spremnikom	125,5 mm
Širina	27 mm

**TESTIRAO,
NAPISAO I SNIMIO**
Dubravko
Gvozdanović

na postao i najprodavaniji pištolj te tvrtke, kompakt kategorija ipak je bila kompromis. On se najbolje ogledao na kompaktним modelima drugih proizvođača, poput SIG Sauera (modeli P228 i P229), Heckler & Kocha (USP Compact) ili Berette (92 Compact). Iako smanjenih dimenzija, nisu bili ni laki ni jednostavni za prikriveno nošenje (*concealed carry*). Posebice se to odnosilo na SIG Sauerove modele koji s današnjeg stanovišta teško da se mogu uopće smatrati vatrenim oružjem namijenjenim prikrivenom nošenju.

ima šest žljebova s korakom uvijanja udesno. Upravo je za toliko Pro ukupno dulji od H11. Zbog produljenog rukohvata H11 Pro je 18 mm viši, no zato mu je kapacitet spremnika povećan na 15, što je četiri metka više. S tim je kapacitetom H11 Pro u razini sa službenim pištoljima punе veličine. Novi HS-ov pištolj isporučuje se s dva spremnika od nehrđajućeg čelika. Oba su spremnika tipa *flush plate*, dakle ravne baze, i usporedimo li ih sa spremnicima konkurenetskog pištolja SIG P365XL, jasno ćemo uočiti dvije osnovne razlike. Prva se ogleda u manjem kapacitetu SIG-ovih standardnih spremnika od 12 metaka, a druga u produljenim spremnicima od 15 metaka, koji neugledno izviruju iz rukohvata pištolja narušavajući mu skladnu liniju. Razlika od tri metka u standardnoj *flush* izvedbi uopće nije zanemariva i daje H11 Pro golemu komparativnu prednost. Daljnja usporedba u korist H11 Pro u odnosu na pištolj SIG 365XL vidljiva je u drugačijem dizajnu šina na prednjem dijelu kućišta. Na hrvatskom pištolju šine su napravljene s dva utora, spremne za prihvati većine tržišno dostupnih taktičkih lampi, laserskih ciljnika ili drugih taktičkih pomagala. SIG-ov pištolj optimiziran je prije svega za uređaje kompatibilne s njegovim dizajnom. Treća je pred-

nju. Upravo je segment koji pokriva prikriveno nošenje s vremenom doveo do važnih podjela kratkog vatrenog oružja po kategorijama.

Dakle, pištolji i revolveri danas se razvrstavaju u nekoliko kategorija, a prosječnom korisniku ta podjela uglavnom izaziva pravu konfuziju. Do nesporazuma dovodi više faktora. U prvom redu lutaju sami proizvođači: iz komercijalnih razloga pojedine modele označavaju kategorijom u koju po tehničkim karakteristikama ne spadaju. Tu je i poplava raznoraznih informacija na internetu koje dodatno uvođe zbrku i dezinformiraju krajnjeg korisnika ili početnika u svjetu oružja. Kako bismo manje-više objasnili i u konačnici čitatelju približili kojoj kategoriji pištolj ili revolver pripada, u posebnom dijelu teksta* donosimo kratke opise pojedinih kategorija. To objašnjava i zašto smo testirali H11 Pro upravo s određenim modelima pištolja. Dakako, to su tek opisi kategorija koje se najčešće koriste među strukom zato što strogo definirani opisi niti ne postoje.

TRI KLJUČNE PREDNOSTI

H11 Pro najjednostavnije je opisati kao uvećanu inačicu pištolja H11 (Hellcata). Najočitija razlika ogleda se u duljini i visini, dok je širina ostala jednaka. Cijev modela H11 Pro od 94 mm dulja je od cijevi osnovnog H11 za 14,5 mm. Cijev je hladno kovana i

STRELJAČKO NAORUŽANJE

nost novog H11 izvedba pločice za ugradnju refleksnih ciljnika s crvenom točkom. Pločica je smještena s gornje strane navlaka i nalazi se ispred stražnjeg ciljnika, dok je kod SIG-a na mjestu stražnjeg ciljnika, koji se mora ukloniti ako se želi ugraditi refleksni ciljnik. Dakle, u slučaju bilo kakvog kvara ili oštećenja refleksnog ciljnika, pa i ispraznjene baterije, strijelac s H11 Pro uvijek može koristiti standarde fiksne ciljnice. Na našem testnom pištolju ciljnici su bili fiksni metalni mehanički. Stražnji ciljnik napravljen je s bijelim obrubom u obliku slova U, dok je prednji bio u izvedbi s crvenim fiber umetkom. Postoji i opcija s velikom tricijsko-luminiscentnom točkom za gađanja u uvjetima smanjene vidljivosti.

RUČNO RAĐENE "PIRAMIDE"

Za razliku od standardnog H11 (Hellcata), pištolj H11 Pro nudi se isključivo u RDR (Red Dot Ready) inačici predviđenoj za ugradnju optičkih ciljnika s crvenom točkom. Navlaka, kao i ostatak metalnih dijelova, zaštićena je Melonite postupkom te je sa stražnje i prednje strane narezana radi lakšeg repetiranja. Pištolj izvrsno leži u ruci, a hvat je puno čvršći nego kod manjeg modela jer svi prsti mogu s lakoćom obuhvatiti rukohvat. Tretiranje površine rukohvata Adaptive Grip

Usporedni prikaz pištolja H11 Pro (lijevo) i kompakta Glock 19 (desno). Oba imaju kapacitet spremnika 15 metaka kalibra 9 mm Para

primijenjeno je i na novom modelu. Radi se o kombinaciji dviju različitih vrsta mikropiramide od kojih su one s oštrim vrhom nešto niže od onih s tupim vrhom. Kako bi se dobila takva struktura, svi su kalupi u tvornici rađeni ručno i svaka je piramida ručno oblikovana jer nije postojao računalni program ili stroj koji bi uspio postići tako složen obrazac. Takvim je rješenjem onemogućeno proklizavanje šake i grubitak čvrstoće stiska, a istodobno je izbjegnut negativan efekt grebanja kontaktnih površina po korisnikovo odjeći. Osim što haba odjeću, oštra kontaktarna površina rukohvata potencijalno je opasna za život. Naime, nisu bili rijetki slučajevi da prilikom potezanja oružja ispod sakoa pištolj ispadne iz ruke. Pištolj je i dalje opremljen trima kočnicama, i to kočnicom na okidaču, padajućom kočnicom u sklupo mehanizma za okidanje te pasivnom blokadom udarne igle, odnosno *striker*, koje sprečavaju incidentno opaljenje pištolja u slučaju pada. Kočnice djeluju neovisno jedna o drugoj, a povlačenjem okidača neposredno prije opaljenja sve se deaktiviraju. Mechanizam za okidanje sličan je Glockovu okidanju s polunapetom udarnom iglom, no nije identičan. Kad se pištolj repetira, *striker* je u polunapetom položaju i povlačenjem okidača dodatno se zapinje do trenutka otpuštanja, kad dolazi do opaljenja. Za razliku od manjeg H11, na Pro modelu ugrađen je *trigger stop* s vanjske strane kućišta unutar branika okidača, a na mjestu iza okidača. Namjera je spriječiti pretjerano kretanje okidača unazad koje može rezultirati pogreškama kod pogađanja i duljim vremenom otpuštanja okidača, što se opet reflektira na efikasnost, posebice kod brzog pucanja. Kao i na H11, ugrađen je vanjski izvlakač. Taj sustav jamči vrhunsku pouzdanost u kombinaciji s velikim otvorom za izbacivanje čahura kao dijelom Peterove

modifikacije Browningova bravljena s pomoću oscilirajuće cijevi. Rastavljanje i sastavljanje jednako je onom na manjem H11 modelu.

PRIKRIVENO NOŠENJE

Prilikom testiranja na streljštu, a u svrhu potpunijeg dojma, novi H11 Pro usporedili smo s drugim pištoljima kalibra 9 mm Para: kompaktnim HS-9 i Glock 19, *slim* modelima HS S7, G43X i osnovnim modelom HS H11.

Uspoređujući dimenzije H11 Pro s *crossover* pištoljem HS-9 i kompaktnim Glock 19, uočljiva je znatna razlika u dimenzijama u korist modela Pro. Naime, radi se o modelima s jednakim kapacitetom spremnika od 15 (Glock 19), i sličnim od 16 metaka (HS-9). No, zbog drugačije geometrije i rješenja spremnika, H11 Pro niži je 3 mm od Glocka 19, a 13,7 mm od modela HS-9. Osim toga, lakši je 22 g od Glocka 19, te 117 g od HS-9, što ne treba čuditi jer je potonji ipak veći pištolj i ima za jedan metak veći kapacitet spremnika. Što se tiče cijevi, Glock 19 i HS-9 imaju približno jednaku duljinu od 102 i 102,5 mm, ali H11 Pro ima kraću cijev, dugu 94 mm. Osnovna je razlika, iz koje se iščita-

Prikaz unutrašnjosti navlaka testiranih pištolja: slijeva HS H11, Glock 43X, HS H11 Pro i Glock 19. Na desnoj strani fotografije usporedni je prikaz cijevi testiranih pištolja. Odozgo prema dolje: cijevi pištolja Glock 19, HS H11 Pro, Glock 43X i HS H11

va i prava namjena i vrijednost pištolja H11 Pro, širina od 27 mm, što je čak 5 mm uže od HS-9 i 6 mm od Glocka 19. Iako mala, ta razlika ne bi bila važan podatak ako bi se, primjerice, radilo o ukupnoj duljini pištolja. No, riječ je o širini. Ne treba zaboraviti da je H11 Pro i dalje pištolj namijenjen prije svega samoubrani, a samim tim i prikrivenom nošenju. Kombinacija malih dimenzija, velikog kapaciteta spremnika, potentnog 9 mm Para metka i posebice uske siluete oružja svrstavaju H11 Pro na razinu ozbiljnog konkurenta svim dosadašnjim kompakt pištoljima na tržištu. Na posebnom je udaru Pro modela definitivno Glock 19. Iako omiljen među korisnicima na američkom tržištu, austrijskom se pištolju oduvijek zamjerao *četvrtast* izgled, pri čemu je širina često smatrana preprekom za uspješno prikriveno nošenje. Iako se Glock 19 oduvijek odlično prodavao, ipak je bio kompromis i plasiran je u vrijeme kad su vrijedila neka druga pravila na tržištu. Danas se situacija promjenila i sam je Glock to shvatio, ponudivši tržištu *slim* modele koji bi trebali nadomjestiti prazninu prouzročenu konstantnim prigovorima *četvrtasto-širokom* dizajnu.

VIŠESTRUKA USPOREDBA

Glock 43X i Glock 48 modeli su kojima se nastojalo ući dublje u segment tržišta pištolja za prikriveno nošenje, a ujedno ne pretjerati sa smanjenjem ukupnih dimenzija. Smanjenjem bi se izgubili potencijali za službeni policijski pištolj. Uspoređujući H11 Pro s oba modela, u prvi plan dolazi velika razlika u kapacitetu spremnika od pet metaka u korist hrvatskog proizvoda. Glockovi pištolji dolaze s tvorničkim spremnicima od deset metaka. Dakako, Glockovi fanovi odmah će naći izliku i reći da Glock 48 također ima kapacitet od 15 metaka, no pritom će zaboraviti da se ne radi o originalnim tvorničkim Glockovim spremnicima, već o spremnicima Shield čija

Dva pištolja HS Produkta. Zadnji model iz ponude HS-a, pištolj H11 Pro (dolje), te HS-9 (gore) kojim je i počelo doba *striker fired* pištolja HS Produkta, tad još pod imenom HS 2000

STRELJAČKO NAORUŽANJE

*KATEGORIJE PIŠTOLJA PO VELIČINI

Općenito govoreći, pištolji prema veličini spadaju u jednu od četiri kategorije. Tu su standardni pištolji tzv. pune veličine / *full size*, kompakti, *subcompact* i mikro pištolji. Međutim, mnogi modeli po dimenzijama spadaju u više kategorija, zamagljujući širu sliku, pa su u nabranjanje ubaćene i neke međukategorije.

Standardni pištolji tzv. pune veličine

U tu kategoriju spadaju pištolji s cijevi duljine 4,5 – 5 inča (114 – 127 mm), često i visine preko pet inča. U pravilu se radi o osnovnim modelima posebno dizajniranim kako bi zadovoljili kriterije službenih pištolja vojske ili policije. Namijenjeni su *uniformiranoj* otvorenom nošenju u vanjskoj futroli. Danas se takvi pištolji rade većinom za sljedeće kalibre: 9 mm Para, .40 S&W i .45 ACP, a rjeđe .357 SIG i 10 mm AUTO. Kapacitet spremnika, ovisno o kalibru, kreće se od 13 do 20 metaka. Takvi se pištolji na civilnom tržištu prodaju kao samoobrambeni ili natjecateljski. Zbog velikih dimenzija nisu pogodni za prikriveno nošenje. Pištolji te kategorije iznimno su ugodni za pucanje i na njima je kontrola trzaja najlakša. Popularni modeli su: HS SF19 (XDM); Glock 17, 20, 21, 22; Beretta 92FS; SIG Sauer P226, SIG P320 XFULL; Heckler & Koch USP Tactical; ČZ M75.

Kompakt pištolji

U tu kategoriju spadaju pištolji s cijevi duljine 3,5 – 4,5 inča (89 – 114 mm), što je nešto manje od cijevi pištolja pune veličine, a visina im je oko 130 mm. Nešto su manji od pištolja u punoj veličini, od kojih su u načelu nastali smanjivanjem duljine i visine oružja. Karakteristično je za tu kategoriju da rukohvat u potpunosti prekriva šaku strjelca. Korisnici s većim šakama ne rijetko smatraju da im je rukohvat premali, odnosno da im mali prst prelazi dimenzije rukohvata. Rade se u pravilu za one kalibre kao i modeli od kojih su nastali. Kapacitet spremnika obično se kreće od 10 do 15 metaka, ovisno o kalibru, a mogu rabiti spremnike većih modела oružja od kojih su nastali. Dovoljno su veliki da se koriste kao službeno primarno (vanjsko *uniformirano*) ili sekundarno (prikriveno) oružje, te dovoljno mali da se mogu puno lakše nositi prikriveno. Prihvatljivo manje dimenzije i velika vatrena moć glavnih su aduti te kategorije. Oružje nije preveliko za prikrivanje, a nije ni toliko malo da bi se žrtvovao kapacitet spremnika ili preciznost zbog prekratke cijevi. Međutim, mnogi korisnici smatraju kako je prikriveno nošenje tog oružja problematično te ga ne smatraju pravim izborom za efikasno prikrivanje. Ipak, pištolji te kategorije smatraju se najsvestranijim kratkim vatrenim oružjem. Popularni modeli su: Glock 19 i 23; SIG Sauer P228 i P229, SIG P320 XCARRY; Heckler & Koch USP Compact; HS SF 3.8; ČZ M75 Compact.

Crossover pištolji (križanci)

Ta kategorija pištolja nije ništa novo, no crossover je novost kao izraz koji opisuje neko oružje. Nameće se pitanje: "Što je ta crossover?" U kontekstu ovog članka to bi bio pištolj koji kombinira značajke dviju kategorija čineći nekakvu sponu među njima. Glock je prije nekoliko godina kao novost predstavio i ponudio svoj crossover pištolj Glock 19X, koji je kombinacija cijevi i

Pogled odozgo na tri testirana pištolja *slim* potkategorije: slijeva HS H11 Pro, HS S7 i Glock 43X

navlake s modela 19 i kućišta s rukohvatom većeg modela 17. HS Produkt od 2000. godine u ponudi ima očito prvi suvremeniji crossover, i to model HS 2000, odnosno HS-9. Inače, HS Produkt po crossover definiciji pištolja trenutačno ima desetak sličnih crossover modela. Pištolji u crossover izvedbama tek u zadnje vrijeme dolaze izravno od proizvođača kao točno određeni model. Većina takvih pištolja primarno je bila *custom* izrade po narudžbi pojedinaca. Kategorija je zanimljiva sama po sebi jer krajnjem korisniku omogućava širi izbor. Popularni su pištolji Glock 19X i 43X te HS-9G2.

Uski (*slim*) pištolji

Izuzmemimo li stare konstrukcije pištolja s jednorednim spremnikom, pištolji *slim size* potkategorije relativno su mlađi u odnosu na druge kategorije. Osnovna im je značajka uska silueta od 27-28 mm. Za razliku od kompaktnih pištolja koji su u pravilu umanjene inačice standardnih *full size* pištolja, *slim size* u potpunosti su nove konstrukcije i svijet za sebe. Njihova

mala širina, odnosno uska silueta izdvaja ih u odnosu na kompakte pištolje jer su znatno pogodniji za prikriveno nošenje, a impresivnog su kapaciteta spremnika. Tu potkategoriju definitivno predvodi pištolj H11 Pro kao jedini koji se tvornički nudi sa spremnicima kapaciteta 15 metaka, što je kapacitet dimenzijama većeg kompaktnog pištolja Glock 19. Ostali su pištolji *slim* potkategorije Glock 43X i Glock48 te SIG P365XL.

Subcompact pištolji

Subcompact pištolji najmanje su inačice osnovnih modela full size pištolja odnosno njihovih kompaktnih inačica. Duljine cijevi takvih pištolja kreću se od 3 do 3,5 inča (76 – 89 mm). Obično se rade za kalibre 9 mm, .40 S&W, .357 SIG i .45ACP s tipičnim kapacitetom spremnika od osam do 12 metaka. Osnovna je značajka pištolja mala duljina drška i baze spremnika. Rukohvat je uvijek toliko kratak da u pravilu mali prst visi s dna ručice, slobodno se ljušlajući naprijed-nazad ispod dna spremnika (ako se radi o spremniku koji je u ravnini). Može rabiti spremnike većih modela gdje u dodatu s navlakom za spremnike on poprima ulogu rukohvata. Naravno, ako proizvođač nudi plastične nastavke za spremnike, kao što čini HS Produkt za sve svoje *subcompact* modele. Osnovna je prednost takvih pištolja kompatibilnost s većim modelima pa se nerijetko koriste kao *back up* oružje policajaca naoružanih standardnim pištoljem iste marke kao primarnim oružjem. Ipak, u zadnje vrijeme kategorija gubi na popularnosti u odnosu na *micro* i *slim* pištolje. Najveća im je mana širina, odnosno zdepast profil koji ih unatoč malim dimenzijama ipak čini nespretnim za prikriveno nošenje. Dakako, u usporedbi s pištoljima navedenih kategorija.

Pištolji iz kategorije su: HS-9 Subcompact, HS-40 Subcompact; Glock 26, G27 i G30; Beretta Px4 Storm Subcompact; SIG P320 Subcompact, S&W M&P 2.0 Subcompact i drugi.

Mikrokompaktni pištolji

Kako se stari koncept džepnog oružja konačno jasno definirao, nova kategorija oružja nazvana je *micro compact*. Iskreno, ta je kategorija dosegla ono čemu je ikonski težila prvočna ideja džepnog pištolja. No, kako je kategorija džepnog pištolja s vremenom više-manje odredila samu sebe, *micro compact* zasad je zasebna cjelina. To su pištolji koji su uspjeli ondje gdje nije uspjela *subcompact* ideja. Radi se o oružju približno jednakih dimenzija, ali znatno uže siluete. Da bi se to postiglo, bilo je potrebno radikalno promijeniti pristup izradi oružja. Dok se *subcompact* temelji na jednakom dizajnu kao i veći, osnovni full size pištolji, dotle su *micro compact* pištolji potpuno novog dizajna. Kao standard nametnuo se velik kapacitet spremnika, a predvodnik je i te kategorije hrvatski pištolj H11 (Hellcat) sa standardnim spremnikom kapaciteta 11 metaka kalibra 9 mm Para. Radi se o pravom oružju za prikriveno nošenje. Tako je malih dimenzija da ga uopće nije problem sakriti ni u ekstremnijim uvjetima.

Slika pogodaka prikazuje sljedeće: donja grupa od 15 metaka brzom paljbom na 15 m i gornji dio, također na 15 m, no samo s dva metka, čiji su pogodci praktički bili jedan u drugom (crna naljepnica služila je kao orijentir ciljanja)

cijena u SAD-u iznosi 45 dolara. Nitko neće spomenuti ni da su Shieldovi spremnici napravljeni od čelika, uostalom kao i spremnici kod H11 Pro, a da je utvrđivač spremnika na Glocku ipak izrađen od polimera, što može tijekom uporabe dovesti do habanja i oštećenja te u konačnici i gubitka funkcije utvrđivača. Upravo zato H11 Pro nameće se kao bolji izbor. Nadalje, po duljini cijevi od 94 mm (3,7 inča) H11 Pro smjestio se između Glocka 43X (87 mm) i Glocka 48 (106 mm), a izjednačio se s cijevi pištolja SIG P365XL. Komparirajući ostale dimenzije, evidentno je da su H11 Pro i SIG P365XL koncepcionalno vrlo slične konstrukcije i dijele istu filozofiju suvremenog samoodbrambeno / policijskog oružja za svakodnevnu uporabu. Svestranost kao osnovni kriterij prepoznaje se sama po sebi i ne treba je posebno isticati. Razlika u širini kod sva četiri modela iznosi milimetar u korist užeg H11 Pro. Pro i SIG imaju jednaku masu od 588 grama, a oba su Glocka lakša: G43X sa 465 grama i G48 sa 524 grama. Ta razlika proizlazi od mase praznih spremnika, čiji je kapacitet kod Glockova manji. Prava ušteda na masi i vrijednost dizajna modela H11 Pro vidi se tek u usporedbi sa SIG-om P354XL zato što on ima masu kao Pro model, ali sa spremnicima kapaciteta 12 metaka, odnosno tri manje od spremnika Pro modela. Zanimljivo je da su unatoč manjim spremnicima oba Glockova pištolja viša od H11 Pro za 2,5 mm, a od SIG-a P354XL za 6 mm. SIG je nešto niži, 3,5 mm, od modela Pro, ali opet s naglaskom na manjem kapacitetu spremnika od tri metka.

Uspoređujući pištolje po dimenzijama, jasno je da H11 Pro

STRELJAČKO NAORUŽANJE

Prikaz navlaka testiranih modela: slijeva HS H11, Glock 43X, HS H11 Pro i Glock 19

do kraja i navlaka mu ostane utvrđena u stražnjem položaju. Kod ponovnog prepunjavanja i nakon ubacivanja novog punog spremnika, strijelac ima dvije opcije otpuštanja navlake i ubacivanja metka u cijev pištolja. Prva je povlačenje navlake slabijom rukom za nekoliko milimetara unazad i njezino otpuštanje. Druga je otpuštanje navlake pritiskom na polugu utvrdioca navlake. Nedostatak ambidekstralne poluge na određenom modelu pištolja ne dovodi strijelca u bezizlazni položaj jer on ima još jedan izbor: otpuštanje navlake povlačenjem unazad. Taj je način i puno pouzdaniji od pokušaja otpuštanja navlake pritiskom palca na polugu za otpuštanje. Naime, fizički slabiji korisnici nerijetko u palcu nemaju dovoljno snage za otpuštanje navlake. Taj je slučaj isključivo vezan uz uporabnu vrijednost tijekom pucanja. S druge strane, mnogi instruktori nastoje nedostatak ambidekstralne poluge za otpuštanje navlake prikazati kao ozbiljnu manu. Njihove procedure provjere oružja (nazovimo ih SOP) nakon kondicionog pucanja od korisnika zahtijevaju da navlaku ponovno utvrde u stražnjem položaju. Naravno, to čine nakon što izvuku spremnik, isprazne i provjere je li cijev pištolja puna ili prazna. Ljevoruki strijelci tad imaju problem s utvrđivanjem navlake jer je zbog nedostatka poluge ne mogu palcem podići prema gore. Prema mišljenju autora teksta, upravo takvi postupci spadaju u sferu sitničarenja i slijepog (nikako ne i svrhovitog) inzistiranja na strogo definiranim postupcima. Želite li provjeriti je li cijev oružja prazna ili puna, dovoljno je stati iza korisnika na vatrenoj liniji i izdati zapovijed da vam pokaze ležište metka. Nakon toga korisnik povlači navlaku unazad onoliko koliko je dovoljno da se instruktor i vizualno uvjeri da je cijev prazna. Tad korisnik otpušta navlaku u prednji položaj, vrši okidanje na suho u sigurnom smjeru i odlaze pištolj na pult ili u futrolu (holster). Kad tako sagledamo situaciju, vidimo da ambidekstralnost (pri čemu je riječ o dvostranoj poluzi za otpuštanje navlake) ipak nije neki nedostatak dizajna. Posrijedi je samo prilagodba određenih radnji u odnosu na pištolj.

Indikator napunjenoosti ležišta metka izveden je u obliku rupe s gornje strane navlaka i cijevi. Kad se metak nalazi u cijevi lako je uočljiv, što se može vidjeti i na fotografiji

AMBIDEKSTRALNOST?

Operativne poluge na H11 Pro identične su onima na H11, a neki to pokušavaju prikazati kao ozbiljnu manu većeg modela. Naime, kao ni H11, tako ni model Pro nije u potpunosti ambidekstralni pištolj. Dakle, utvrdioca spremnika reverzibilan je i moguće ga je prebaciti na desnu stranu kućišta kako bi bio pogodan za uporabu ljevorukim strijelcima. Međutim, poluga kojom se navlaka zaustavlja u stražnjem položaju smještena je isključivo s lijeve strane pištolja na standardnom mjestu, prilagodena dešnjacima. Je li to mana? Ambidekstralnost te poluge zadnjih godina postala je standard na suvremenim vojnim i policijskim pištoljima. Iako olakšava rukovanje oružjem, praktična vrijednost ipak je precijenjena. Ne smatramo stoga da se radi o mani, posebice za oružje te kategorije i namjene. Različite taktičke radnje koje se u zadnje vrijeme primjenjuju tijekom obuka manje-više nisu plod praktičnih potreba. Primjer može biti situacija u kojoj strijelac tijekom pucanja isprazni spremnik

dominira u svakom dijelu, s naglaskom na vatrenoj moći u smislu izrazito velikog kapaciteta spremnika na tako maloj platformi.

MANJE AGRESIVAN UDAR

Tijekom pucačkih testova prvi nam je cilj bio izvršiti usporedbu s osnovnim, odnosno manjim pištoljem H11 (Hellcat), od kojeg je model Pro i nastao. Sve ono što je nedostajalo i što smo možda mogli zamjeriti manjem pištolju, na modelu Pro je uklonjeno. Trzaj je znatno blaži i pištolj se može dobro kontrolirati tijekom brze paljbe, a tranzicija s mete na metu, uključujući i mete manje veličine poput IPSC Poperra, teče glatko. Pištolj je iznimno stabilan i brz, a preciznost više nego zadovoljavajuća. Udar u šaku strijelca više nije onako agresivan kao kod manjeg modela. Osnovni H11 ipak je pištolj mikro kategorije i ultimativni model za prikriveno nošenje, koji je u smislu vatrene moći premašio i redefinirao pojam džepnih pištolja. Većina strijelaca koji su sudjelovali na testu bavi se IPSC praktičnim streljaštvom, a nekolicina je zaposlena u specijalnim policijskim postrojbama. Dojmovi su nakon ispaljenih 1500 metaka više nego pozitivni. Pištolj se

Usporedni prikaz stražnjih strana spremnika pištolja Glock 19, HS H11 Pro i G43X. Različit pristup dizajnu omogućio je HS-u znatno smanjenje širine spremnika uz zadržan velik kapacitet od 15 metaka

pokazao iznimno preciznim, pouzdanim i lakis za kontrolu te jednostavnim za rukovanje. Posebno nas je zanimala oštrina trzaja pa smo naizmjenice pucali zaredom iz nekoliko pištolja. Zaključak je da je H11 Pro puno ugodniji za pucanje od Glocka 43X (nažalost, Glock 48 i SIG P365XL nismo imali na usporednom testu), koji ima klasičnu tendenciju prema fenomenu Glockova ugriza (*Glock bite*). Naime, zbog uskog dijela hrpta rukohvata neposredno ispod navlake, Glock 43X tijekom pucanja može ozlijediti kožu između palca i kažiprsta. H11 Pro nema takvih tendencija. Uspoređujući ga s pištoljem S7, još jednim samoobrambenim modelom HS Produkta s jednorednim spremnikom, H11 Pro u ruci se ponaša puno nježnije. To ne iznenađuje jer je njegov rukohvat puno zaobljeniji.

UGROŽAVANJE NEDODIRLJIVIH

Koliko je H11 Pro dobar pištolj jasno se pokazalo u komparativnom testnom pucanju s Glockom 19. Uspoređujući hватове, jasno je da H11 Pro puno bolje leži u ruci i lakše se postiže čvršći hvat. To će posebice znati cijeniti strijelci s manjim šakama. Osjećaj trzaja zanemarivo je veći na modelu Pro, što ne iznenađuje jer je Glock 19 ipak izrađen na kućištu širine pištolja pune veličine. Glock 19 bio je opremljen klasičnim cilnjicima, prednjim s bijelom točkom i stražnjim s bijelim obrubom u obliku slova U oštih linija. Zbog boljih ciljnika, H11 Pro ipak je brže i jasnije zahvaćao metu od Glocka 19. Zamjena spremnika puno je brža na modelu Pro. Prvo, zbog lakšeg i energičnijeg izbacivanja spremnika iz rukohvata pištolja. Drugo, zbog jednostavnijeg pritiskanja utvrđivača

Testirani pištolji rastavljeni na dijelove. Kombinacija malih dimenzija, velikog kapaciteta spremnika, potentnog metka 9 mm Para i posebice uske siluete oružja svrstavaju H11 Pro u razinu ozbiljnog konkurenta svim dosadašnjim kompaktima na tržištu

spremnika koji ne zahtijeva promjenu hvata kao kod Glocka 19. Bez obzira na to što je H11 Pro pravi *slim* pištolj i što mu je namjena samo-obraza uz bolju mogućnost prikrivenog nošenja, spoj je nekoliko kategorija oružja, dodatno zamagljujući ionako provizornu klasifikaciju*. Tehnologija izrade i sve veća primjena naprednih i suvremenih materijala kao nikad prije omogućava konstruktorima da do maksimuma iskoriste potencijale koje imaju. Sve donedavno bilo je gotovo nezamislivo konstruirati oružje tako malih dimenzija, a tako velike vatrene moći. Danas su takvi pištolji ozbiljna konkurenca oružju koje se do jučer smatralo isključivo vojno-policjskim. Narančno, i kod H11 Pro postoje limiti i još uvijek ne treba od oružja takvih dimenzija očekivati da će vijek uporabe i zamor materijala biti kao na pištoljima većih platformi. No, uzimajući u obzir dinamiku uporabe vatrene oružja prosječnih policijskih službenika, smatram da i tako mali pištolji itekako premašuju njihove potrebe i spremni su proći sve izazove koji se pred njih postavljaju.

U zadnja se dva desetljeća u svijetu pojavilo više novih imena na polju proizvodnje UAV-a. Povoljniji sustavi neameričkih proizvođača počeli su igrati i sve važniju ulogu u nedavnim te aktualnim ratovima. Međutim, General Atomics ostat će na svjetskom tehnološkom tronu. Naš pregled njegovih noviteta to jasno i pokazuje

Kroz nastanak i razvoj besposadnih letjelica (Unmanned Aerial Vehicle – UAV) Gnat, a pogotovo sad već legendarne letjelice Predator, američka tvrtka General Atomics Aeronautical Systems Inc. ili GA-ASI stekla je status vodećeg konstruktora i proizvođača daljinski upravljenih letjelica vojne namjene. Uz Predator, razvijeno je još desetak znatno sposobnijih sustava koji nalaze primjenu kod sve više korisnika širom svijeta. Kako bi zadržala takav status, a usporedno s obilježavanjem tridesetogodišnjice osnivanja, tvrtka je početkom ožujka 2022. predstavila potpuno novu kategoriju naprednih besposadnih letjelica. Radi se o četiri sustava nove generacije, namijenjena u prvom redu Američkom ratnom zrakoplovstvu (USAF) i njegovim budućim potrebama. GA je potkrijepio objavu računalnom ilustracijom svih četiriju letjelica. Zasad je *najtajanstvenija* ona koja je poznata kao Next-Gen. Bit će

TEKST
Marin Marušić

kandidat za USAF-ovu viziju zamjene aktualnih UAV-a MQ-9 Reaper. Iako je potraga za izravnom zamjenom još daleko, USAF kroz zahtjev za informacije MQ-Next želi opipati bilo tržišta i proizvođača. Kandidat tvrtke GA-ASI ima oblik koji se temelji na konceptu letećeg krila, a pogon se temelji na turboventilatorskom motoru. Sličan koncept predstavili su i konkurenți Northrop Grumman i Lockheed Martin, a svoje su dizajne dostavile i tvrtke Boeing i Kratos.

Dok se nedovoljno poznata GA-ova letjelica Next-Gen nadevezuje na dobro poznat operativni koncept sustava Reaper, ostala tri buduća UAV-a te tvrtke donose potpuno nove koncepte uporabe takvih sustava. Prvi je od njih Defender (branitelj), koji ima sličnosti s letjelicom Avenger, ali je prije svega platforma za obranu od prijetnji u zraku. Njegova bi glavna zadaća trebala biti zaštita većih zrakoplovnih sustava koji su potpora glavnim snagama. To su, primjerice, leteće cisterne KC-46 ili veći avioni za prikupljanje podataka, izviđanje i rano upozoravanje RC-135 Rivet Joint i E-3 Sentry. Osiguravajući zone zaštite, Defenderi bi mogli takvih zadaća osloboditi konvencionalne avione s posadom kao što su F-35. Defender prema objavljenim ilustracijama ima mogućnost nošenja projektila sličnih AMRAAM-u na više potkrilnih nosača, ali i u podtrupnom unutarnjem spremniku. Pretpostavlja se da bi letjelica imala i mogućnost dopune goriva u zraku. To bi joj znatno povećalo autonomiju i smanjilo zone

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

STALNA EVOLUCIJA BESPOSADNIH LETJELICA

Foto: USAF / Tech. Sgt. Emerson Nuñez

praznine kod zaštićenog zračnog prostora. Defenderov prethodnik Avenger već je demonstrirao autonomiju od 20 sati leta, a kod Defendera bi uz dopunu goriva u zraku bila još veća. Kao jedna od logičnih zona uporabe spominje se zapadni Pacifik, gdje je potrebno pokrivati velika područja iznad morske površine. Pri takvim misijama moguće je, primjerice, pružanje zaštite mornaričkim patrolnim avionima velikog dometa P-8 Poseidon te drugim protupodmorničkim avionima i helikopterima.

ŠAHIST I KOBAC

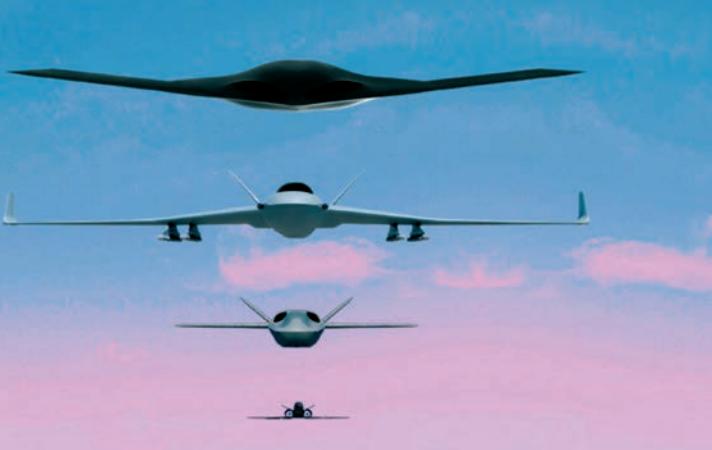
Sljedeća predstavljena besposadna letjelica, imena Gambit, taktičke je namjene, za djelovanje na prvim crtama sukoba u zračnom prostoru. Mogao bi biti posebno koristan u početnim zračnim operacijama, stoga je i nazvan po jednom šahovskom otvaranju. Radi se o UAV-u na mlažni pogon koncipiranom s pomoću

**MQ-9 iz
USAF-ova
432. krila polijeće
1. rujna 2021.
sa staze u bazi
Creech u Nevadi.
Američko ratno
zrakoplovstvo
danas raspolaže s
oko 300 Reapera**

digitalnog inženjeringu kako bi se skratilo vrijeme razvoja i smanjili troškovi. Zajedničkim djelovanjem s konvencionalnim avionima s posadom trebao bi stvarati nadmoć u zračnom prostoru. Avioni s posadom i njihovi piloti zahvaljujući Gambitu mogli bi lakše pregledavati zračni prostor protivnika te ranije otkrivati, pratiti i gađati njegove ciljeve. Gambit bi olakšavao i prijenos informacija, što pilotima daje više prostora i vremena za donošenje novih odluka i provedbu akcija. Međutim, Gambit bi trebao i samostalno izvršavati različite zadaće, dakle, bez utjecaja operatera koji njim upravlja. Željena razina samostalnosti temelji se na najnovijim postignućima s područja umjetne inteligencije i autonomnih sustava. GA stoga navodi da Gambit pripada kategoriji autonomne suradničke platforme (Autonomous Collaborative Platform –ACP).

Zadnja je besposadna letjelica iz linije Evolution nazvana Sparrowhawk (kobac). Riječ je o malom (Small Unmanned Aerial System – SUAS) sustavu koji se može lansirati s potkrilnih nosača MQ-9 Reapera. Pri dolasku u područje interesa, velika letjelica može lansirati malu s ciljem izviđanja tog prostora. Takav pristup i način djelovanja trebao bi imati više prednosti. Naime, letjelice poput Reapera s vremenom su postale složeniji i puno skupljii sustavi, koji se ne mogu tek tako izlagati opasnosti od rušenja. Cijena jednog MQ-9 danas prelazi 30 milijuna dolara. Slanje ne toliko sofisticiranog UAV-a u

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

Ilustracija: General Atomics Aeronautical System Inc.

prostor koji dobro brane protivnički sustavi za protuzračnu obranu i borbeni zrakoplovi izgleda kao manje loša opcija. Dodatna je prednost Sparrowhawk mogućnost leta i učinkovitije prikupljanje informacija ispod sloja oblaka zbog toga što leti na znatno manjim visinama. Letjelica prikuplja informacije s pomoću sustava koji se nalaze u njezinu nosu, a sastoje se od slikovnog dnevno / noćnog senzora s laserskim obilježivačem cilja. Prednji dio letjelice sa senzorima modularne je konstrukcije, tako da se on može sastojati i od sustava za električko izviđanje i prikupljanje podataka iz električnih izvora. Masa letjelice iznosi oko 225 kilograma. Duljina je oko 3,3, a raspon krila sklopivih po duljini oko 4,3 metra. Pogon je hibridni električni, a podrazumijeva dva kanalizirana ventilatorska motora koji omogućuju brzine od 150 do 280 km/h. Kao operativni vrhunac leta navedena je visina od 7600 metara,

**General
Atomicsove
letjelice
budućnosti,
odozgor prema
dolje: Next-Gen,
Defender, Gambit
i Sparrowhawk.
Projekt Evolution
odmak je od
tradicionalnih
uloga besposadnih
zrakoplovnih
sustava**

**Ilustracija kandidata tvrtke GA-ASI za MQ-Next.
Osnovna je USAF-ova namjera kroz taj program
istražiti moguće nastojnike Reapera, ali on
zasad još nema prioritet**

Ilustracija: General Atomics Aeronautical System Inc.

a letna izdržljivost trebala bi iznositi oko deset sati. Jedna je od ključnih značajki Sparrowhawk sposobnost povratka matičnoj letjelici s koje je i lansiran. U tu će svrhu s gornje strane male letjelice biti instaliran sustav za povrat, tj. par *hvaljalki* koje služe za prihvatanje sajle za prihvatanje. Pri prihvatanju i zahvaćanju sajle sklapaju se krila i Sparrowhawk biva privučen na nosač, tj. letjelicu s koje je i krenuo. Tako može biti ponovno uporabljen.

ZA PUSTINJSKE UVJETE

Iako je letjelica Mojave obavila prvi let tijekom ljeta 2021., GA-ASI je tek u prosincu otkrio taj novi besposadni borbeni zrakoplovni sustav. Riječ je o još jednom predstavniku serije Predator, po veličini sličnom letjelici Gray Eagle ER, s kojom dijeli identičnu avioniku te sustav upravljanja letom. No, već po vanjskom izgledu vidi se velika razlika vezano uz tip misija za koje je nova letjelica namijenjena. Mojave je znatno robusnije konstrukcije, s krilima puno veće površine te sklopovima za postizanje dodatnog uzgona. Namijenjena je prije svega baziranju i djelovanju s isturenih letjelišta, a ne iz klasičnih zrakoplovnih baza s uređenim uzletno-sletnim stazama. Osnovne misije za koje je optimiziran trebale bi biti oružani nadzor i izviđanje, kao i napadi na zemaljske ciljeve. Ideja je bila da letjelica bude sposobna polijetati s kratkih i neuređenih staza (Short Take-Off and Landing – STOL), a da zadrži prednosti u letnoj izdržljivosti koju imaju letjelice s posadom. Mojave je još jedan slučaj u kojem GA imenom aludira na osnovnu namjenu sustava. Naime, puštinja Mojave u Kaliforniji jedna je od najsuših na svijetu, a STOL sposobnosti polijetanja i slijetanja s kratkih staza podrazumijevaju djelovanje i u slučajevima skromne operativne infrastrukture. GA ne isključuje potencijalnu uporabu i s nosača zrakoplova te u mornaričkim misijama. Kako bi se postigle i poboljšale tražene performanse, ugrađen je i znatno jači motor (dva i pol puta) nego kod sličnih letjelica te veličine kao što je Gray Eagle. To je Rolls-Royce M250, koji razvija maksimalnu snagu od 450 KS i pokreće potisnu elisu na kraju trupa. Maksimalna poletna masa iznosi 3175, a maksimalna masa nošenog goriva 1610 kg. Senzorski sustavi mogu se sastojati od elektrooptičkih i IC senzora, radara SAR tipa i senzora za prikupljanje informacija iz električnih izvora. Za jurišne misije kinetičkog tipa na raspolaganju je

BESPOSADNI ZRAKOPLOVNI SUSTAV MOJAVE

Prvi let (god.)	2021.
Raspon krila (m)	16
Duljina (m)	9
Maks. poletna masa (kg)	3175
Snaga motora (KS)	450
Kapacitet goriva (kg)	1610
Nosivost (kg)	1630
Operativni vrhunac leta (m)	15 250
Letna izdržljivost (h)	25
Uzletno-sletna staza* (m)	120
Uzletno-sletna staza** (m)	300

* Izvidnička / nenaoružana misija

** Oružana misija sa 12 projektila Hellfire

Defender je zamišljen kao platforma velike letne izdržljivosti kojoj bi glavna zadaća bila zračna obrana zrakoplovnih platformi druge linije (zračni tankeri, avioni AWACS)

Ilustracija General Atomics Aeronautical Systems Inc.

čak sedam podyjesnih točaka, koje imaju nosivost od 160 do 300 kilograma. Predviđeno je da Mojave bude u stanju ponijeti u misiju čak 16 vođenih projektila Hellfire, što je dvostruko više od veće letjelice Reaper. Maksimalna nosivost korisnog tereta ili naoružanja iznosi nešto više od 1600 kilograma. Maksimalna letna izdržljivost veća je od 25 sati, ali bez dodatno nošenog naoružanja. Maksimalna duljina leta kad je Mojave naoružan sa 12 projektila Hellfire iznosi oko pet sati. Osim mase nošenog tereta, na letnu izdržljivost znatno utječe duljina uzletno-sletne staze. Tako u nekim slučajevima dodatnih sto ili nekoliko stotina metara staze može udvostručiti maksimalno vrijeme letenja. Upravljanje letjelicom moguće je unutar dometa vidljivosti i izvan te linije preko satelitske veze. Koristeći upravljanje preko satelita moguće je postići maksimalni dolet veći od 4600 kilometara. Mojave je razvijen da bude pogodan za ekspedicione operacije pa je cijeli sustav moguće prenijeti unutar zrakoplova C-130 Hercules, a cijela zemaljska oprema za potporu može biti transportirana jednim UH-60 Black Hawkom. Nakon iskrcanja uz pomoć četveročlanog tima, UAV u roku od 90 minuta može biti operativan i spremjan za polijetanje.

POSEBNA KATEGORIJA

Unatoč tomu što GA-ASI kroz seriju Evolution eksperimentira s novim konceptima operacija, letjelice su još u različitim fazama razvoja. Glavnu okosnicu poslovanja danas čini kategorija ili serija Predator. U njoj su UAV-i Predator, Predator XP, Predator B, Gray Eagle (ER), Avenger, SkyGuardian i SeaGuardian. Od svih njih svakako je najpoznatiji *originalni* Predator, koji je popularizirao potpuno novi način ratovanja i operacija. Njegov uspjeh prvo kao izvidničke platforme (iznad bivše Jugoslavije), a kasnije i kao naoružanog UAV-a u ratu protiv terorizma, postavio je temelje za mnoge daljnje modele i izvedenice. Stari Predatori pod oznakom RQ-1 (izvidnički) i MQ-1 (naoružani) već pripadaju povijesti. Njihov najveći korisnik USAF umirovio ih je početkom 2018. godine. Iz njih je razvijen suvremeniji Predator XP, koji je američka

EUROPSKI GRABEŽLJIVCI

Mogućnosti i djelovanja Reapera nisu ostali nezapaženi. U godinama nakon ulaska u operativnu uporabu u SAD-u pobudio je interes u više zemalja. Među njima bile su veće članice NATO-a poput Ujedinjenog Kraljevstva, Francuske, Španjolske i Italije. Francusko zrakoplovstvo koristi letjelice u inačicama Block 5 i Block 1. Glavna im je namjena potpora prekomorskim misijama, poput operacije Barkhane u afričkoj regiji Sahelu. Ondje su tijekom 2021. ostvarile dnevni prosječ od 25 sati lata. Prošle godine naručeno je još šest letjelica Block 5, koje će biti isporučene tijekom 2024. godine. Nizozemsко Kraljevsko ratno zrakoplovstvo naručilo je u ožujku 2019. četiri MQ-9A Reapera. Prva letjelica službeno je preuzeta u veljači ove godine, a zajedno s ostalima djevolat će unutar 306. eskadrile, koja je ranije letjela na avionima F-16. Zanimljivo je da neće biti bazirani u Europi, već na otoku Curaçau, nizozemskom teritoriju u Karipskom moru, na raspolažanju zapovjedništvu pomorskih snaga na Karibima. Izgledno je da će se popisu korisnika uskoro pridružiti i još neke europske zemlje, a prva će vjerojatno biti Poljska. Sredinom ožujka ta zemlja iskazala je interes za nabavu nepoznatog broja Reapera po žurnom postupku. Ako se ti planovi ostvare, Reaper će se naći uz bok nešto manjim turškim borbenim besposadnim letjelicama TB2 Bayraktar. Poljska je u svibnju prošle godine naručila 24 primjerka.

Francuski Reaper u inačici Block 5 fotografiran tijekom operacije Barkhane u afričkoj regiji Sahelu

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

Gray Eagle i inačica većeg doleta Gray Eagle ER našli su mjesto u Američkoj kopnenoj vojski kao pouzdana platforma za izviđanje, nadzor, navođenje i akviziciju ciljeva

vlada licencirala za prodaju potencijalnim korisnicima na Bliskom istoku te u Južnoj Americi i Africi. Dizajn se malo razlikovao od izvornika. Imao je identičan pogon s dodatnim vertikalnim krilcima na krajevima krila. Izvozni je uspjeh izostao, a tek je UAE naručio nekoliko primjeraka početkom 2015. godine. Sljedeća izvedenica imala je više uspjeha jer je 2005. godine Američka kopnena vojska odabrala upravo nju kao zamjenu za letjelice RQ-5 Hunter. Oznaku MQ-1C i novo ime Gray Eagle dobila je 2010. godine. Trebala je zadovoljiti operativne potrebe kopnene vojske za kontinuiranim izviđanjem, nadzorom, akvizicijom i napadima na ciljeve od interesa kakvi su u to vrijeme postojali u Iraku i Afganistanu. Tijekom razvoja i uvođenja u uporabu javljalo se više poteškoća i nedostataka, ali oni su sviđani tijekom 2012. uz operativna testiranja u zonama ratnih djelovanja. Odluka o serijskoj proizvodnji donesena je početkom 2013., kad je već bilo isporučeno gotovo pola od planirana 152 primjerka. Uz nešto snažniji motor i veći raspon krila, letjelica je imala sličnu letnu izdržljivost kao Predator, ali i veću nosivost uz sposobnost nošenja četiriju projektila Hellfire. Opremljena je i sustavom ATLS (Automatic Take-Off and Landing System), koji joj omogućava automatsko polijetanje i slijetanje. Usporedno se radilo na poboljšanoj inačici, koja će kasnije dobiti ime Gray Eagle ER, a prvi je put poletjela u srpnju 2013. Sa snažnijim motorom i većom maksimalnom poletnom masom iskorištenom za dodatno gorivo, letjelica je imala znatno veću letnu izdržljivost od čak 42 sata. Pokazala se korisnom postrojbama na zemlji, primjerice, topništvu pri potrazi i navodenju na ciljeve. No, od 2014. godine radi se i na povezivanju Gray Eaglea ER s helikopterima KoV-a SAD-a. Isprije kroz povezivanje MUM-T (Manned/Unmanned Teaming) bilo moguće samo primanje video snimaka i nekih drugih informacija, no nedavna poboljšanja donose puno veće mogućnosti. Posada jurišnog helikoptera AH-64E Apache

Besposadna letjelica Sparrowhawk malih je dimenzija i na hibridni pogon. Imat će mogućnost lansiranja s većih letjelica poput Reapera

moći će mijenjati smjer leta UAV-a, ali i upravljati njegovim senzorima i oružjima. Kroz nedavnu modernizaciju koju je predstavio GA-ASI te usvajanje novog sučelja "čovjek-stroj", upravljanje tim zrakoplovnim sustavom i njegova uporaba bit će jednostavniji. Moći će se provoditi standardiziranim prijenosnim računalima KoV-a, što će olakšati raspoređivanje postrojbi. Više neće biti potreban prijenos oko 230 tona kompleksnijih i težih sustava koji su trenutačno nužni za upravljanje sustavom. Takva softverska rješenja moći će biti iskorištena i za upravljanje letjelicom Gray Eagle sa zrakoplovnih platformi koje su u razvoju, primjerice, FARA (Future Attack Reconnaissance Aircraft) i FLRAA (Future Long Range Assault Aircraft).

ŽETELAC KAO VRHUNAC

Stekavši veliko iskustvo s borbeno dokazanim Predatorima, GA-ASI je uložio vlastita sredstva u razvoj znatno veće i sposobnije letjelice. Naravno, to je Predator B ili Reaper. Potonje ime dobio je u američkom (oznaka MQ-9A) i ratnom zrakoplovstvu Ujedinjenog Kraljevstva. Primarne zadaće i misije kojima je bio namijenjen ostale su gotovo jednake onima kod prethodnika, ali napredak je bio očit. Naime, ova letjelica imala je osam puta snažniji motor, pet puta veću nosivost borbenog tereta i gotovo dvostruko veći operativni vrhunac leta. Sposobnosti su povećane ugradnjom novog elektrooptičkog senzora MTS-B koji prikuplja informacije na više valnih opsega te omogućava motrenje, praćenje i ozna-

Gambit ACP trebao bi biti suputnik i pomagač borbenim zrakoplovima s posadom. Velik broj zadaća izvršavao bi autonomno i to zahvaljujući naprednom AI-ju

čavanje ciljeva na velikim udaljenostima. Na raspolažanju je i radarski sustav Lynx s SAR ili GMTI načinom rada, koji omogućava pronalaženje ciljeva i izvan vizualnog dometa ili u lošim vremenskim uvjetima. Proširen je i izbor nošenih oružja. Osim projektila Hellfire, moglo su se koristiti i masivnije laserski vođene bombe GBU-12 Paveway II. Kasnije će biti dodana mogućnost nošenja i GPS vođenih bombi GBU-38, a od 2017. godine i vođenih bombi povećanog dometa GBU-39 SDB. Operativna uporaba letjelice počela je 2007., kad su i pokrenute prve misije iznad Iraka i Afganistana, gdje je u listopadu te godine zabilježen i prvi napad na zemaljski cilj. Ubrzo su se pokazale brojne prednosti djelovanja besposadne letjelice tog tipa. Veća i brojnija oružja omogućila su puno povoljniju alternativu u odnosu na klasične avione i helikoptere za potporu, a u slučaju gubitka letjelice ne bi bilo ljudskih žrtava. Od 2015. godine serijska proizvodnja usmjerenja je na poboljšanu inačicu Block 5, koja je prvi put borbeno djelovala sredinom 2017. iznad Iraka. Napredni Reaper Block 5 ima veće zaлиhe električne energije, digitalni sustav upravljanja motorom, sustav automatskog slijetanja i mogućnost nošenja novih oružja. Znatno je poboljšana mogućnost komunikacije letjelice preko sigurnih podatkovnih veza i s više platformi ili korisnika istodobno. Kasnije, a u skladu s potrebama za brzim raspoređivanjem zračnih snaga, razvijena je i inačica povećanog doleta Reaper ER (Extended Range). Dodavanjem spremnika goriva unutar krila, letna izdržljivost povećana je sa 27 na 34 sata, a dodan je i čvršći stajni trap. Dodavanjem podvjesnih spremnika vrijeme leta može biti povećano na više od 40 sati, a tako i mogućnost samostalnog prebacivanja u zrakoplovne baze širom svijeta. Sve te preinake moglo su biti usvojene i kod ranijih inačica. Danas je u USAF-u oko 300 letjelica MQ-9A Reaper od 363 koje su trebale biti prvotno naručene. Raspoređene su u više od 20 eskadrila u zapovjedništvima za zračnu borbu (ACC) i specijalne operacije (AFSOC) te u nacionalne garde (ANG) i pričuvne snage (AFRC). Zanimljivo je da je Reaper isprva bio jedna od USAF-ovih letjelica s najviše nesreća. Vrhunac je bio 2015., kad ih je tijekom uporabe deset teško oštećeno ili potpuno uništeno. Detekcijom problema i njihovim uklanjanjem, *žeteoci* su tijekom 2017. imali jednu od najnižih stopa nesreća klase "A" iako su te godine ostvarili rekordan broj sati leta.

ALGORITMI NA BOJNOM POLJU

Slično kao kod Reapera, General Atomics je predviđanjem daljnog smjera razvoja besposadnih sustava još jednom uložio sredstva u razvoj nove napredne letjelice. Kod Predatora C, kasnijeg imena Avenger, naglasak je bio na većoj brzini leta, koja je omogućavala veću vjerojatnost preživljavanja u područjima ugroze, ali i bržu reakciju u misijama izviđanja i napada na zemaljske ciljeve. Tražene performanse postignute su ugradnjom mlaznog turboventilatorskog motora Pratt & Whitney PW545B umjesto Reaperova turboeljsnog. Rezultat je bila gotovo dvostruko veća maksimalna brzina – 740 km/h. Usprkos tomu, letjelice imaju brojne sličnosti i kompatibilnosti. Pri konstrukciji korišteni su slični materijali, a imaju i identične sustave avionike. Letjelicom se upravlja s pomoću identičnih zemaljskih kontrolnih postaja, koje se

koriste i za ostale UAV-e kategorije Predator. Identična je i osnovna senzorska oprema za izviđanje i akviziciju ciljeva, s jednakim elektrooptičkim, radarskim i komunikacijskim sustavima. Prvi let osnovne inačice obavljen je još 2009., a krajem 2016. prvi je put poletjela i inačica povećanog doleta Avenger ER (Extended Range). Prvotni je raspon krila od 20 metara povećan za više od tri metra, a veća je i količina nošenog goriva. Kao inačica koja je trenutačno u proizvodnji, Avenger ER ima letnu izdržljivost oko 20 sati. U unutarnjem spremniku i na šest podvjesnih točaka ispod krila može nositi više oružnih sustava i drugih tereta. Na raspolažanju su gotovo svi kalibri osnovnih USAF-ovih oružja: laserski vođene GBU-12/16, GPS vođene GBU-31/32/39 i dualno vođene bombe GBU-49/48. Uz puno manje operativne troškove, Avenger može izvršavati misije prikupljanja informacija i električnog izviđanja izvan djelokruga mnogih PZO sustava ili prodirati u branjene prostore bez opasnosti od gubitka posade. U novije vrijeme provode se testiranja i za misije protiv zračnih ciljeva. Avenger je prošlog ljeta na testiranjima bio opremljen podyjesnikom IC sustava Legion za traženje i praćenje ciljeva. Otkriveni ciljevi mogu se koristiti za autonome promjene kretanja letjelice, ili se *dijeliti* s platformama s posadom unutar MUM-T suradnje. Korak dalje ostvaren je u siječnju ove godine: na testiranjima su korištena dva Avengera opremljena Legionom. Podyjesnici su korišteni za detekciju i praćenje više brzih ciljeva, a dobiveni su podaci uvezani s pomoću naprednih integriranih

Robusni Mojave namijenjen je djelovanjima sa slabo pripremljenih odnosno kratkih uzletno-sletnih staza, što uključuje i nosače zrakoplova. Raspolaže sa sedam podvjesnih točaka, a trebao bi biti sposoban nositi čak 16 projektila Hellfire

algoritama u jedinstvenu sliku. Ta slika emitirana je u realnom vremenu prema zemaljskoj kontrolnoj postaji. Takve sposobnosti otvaraju brojne mogućnosti i načine primjene u potencijalnim scenarijima na modernom zračnom bojištu.

BRITANSKI ZAŠTITNIK

Daljnji razvoj, koji se oslanjao na UAV Reaper, doveo je do letjelice MQ-9B SkyGuardian, kod koje je nastavljen trend povećanja raspona krila i maksimalne poletne mase. Od sa-

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

POMORSKI ČUVAR

GA-ova letjelica SkyGuardian poslužila je i kao osnova za specijaliziranu mornaričku verziju SeaGuardian. Kod nje je područje djelovanja prošireno na misije borbe protiv površinskih pomorskih ciljeva, protupodmorničke misije te misije potrage i uklanjanja pomorskih mina. Letjelici je dodana specijalizirana oprema i to u prvom redu višenamjenski radar (360 stupnjeva) za pretragu morske površine, te nautički sustav AIS (Automatic Information System), koji inače koriste brodovi za odašiljanje glavnih informacija. Moguće je i nošenje pobjesnika s akustičnim plutačima, što je čini jedinom besposadnom letjelicom koja može samostalno progoniti podmornice. Takva je sposobnost prikazana prošle godine tijekom vježbe Battle Problem 21, kad je uspjela nekoliko dana pratići američku podmornicu klase Los Angeles. Početkom travnja ove godine objavljeno je da je SeaGuardian odabrala Japanska Obalna straža. Izvršavat će misije potrage i spašavanja, odgovora na katastrofe i provedbe pomorskog pravnog poretka u skladu s japanskom politikom jačanja pomorske sigurnosti i korištenja besposadnih letjelica za nadzor velikih morskih prostranstava. Nedavno je za letjelice SkyGuardian i SeaGuardian predstavljena i STOL nadogradnja. Promjenom krila, koja bi bila i preklopna, letjelice bi mogle biti korištene s većeg broja aerodroma, ali i s nosača aviona ili amfibijskih jurišnih brodova / nosača zrakoplova klase America. Modifikacija će se moći izvesti unutar jednog dana, a moguće je i vraćanje na osnovnu konfiguraciju s *klasičnim* krilima.

Sustav SeaGuardian optimiziran je za ophodnje i izviđanje iznad morske površine pa je dobio višenamjenski mornarički radar

mog su početka GA-ovi inženjeri imali na umu postizanje vojnih NATO-ovih standarda, ali i usklađenost s civilnim zahtjevima za regulaciju leta. Namjera je bila uključiti letjelicu u redoviti civilni promet kao i obični komercijalni zrakoplov, i to zahvaljujući novom sustavu za detekciju i izbjegavanje sudara te novoj certificiranoj zemaljskoj postaji. Pogonska skupina ostala je nepromijenjena, ali je moguća masa

Foto: USAF / Airmen 1st Class Kristal Munguia

nošenog goriva povećana za 50 %, što znači autonomiju leta od čak 40 sati. Dodane su još dvije pobjesne točke ispod krila, tako da ih uz jednu podtrupnu sadima devet s maksimalnom nosivošću većom od 2100 kilograma. Letjelica ima impresivne sposobnosti zahvaljujući kojima može sudjelovati u različitim misijama vojne ili civilne prirode. Neke su od njih pružanje potpore u katastrofama, traganje i spašavanje, nadzor granica, elektroničko ratovanje, rano otkrivanje ciljeva u zračnom prostoru, izviđanje velikog dometa... Britansko Kraljevsko ratno zrakoplovstvo postat će prvi korisnik letjelice koja će ondje dobiti ime i oznaku Protector RG Mk1. Tijekom 2020. počelo je konstruiranje prvih triju primjeraka, a u rujnu te godine obavljen je i prvi let. Ukupno će biti naručeno 16 primjeraka, zato što je godinu kasnije naručeno dodatnih 13 zajedno s četiri dodatne zemaljske kontrolne postaje. Njihov ulazak u operativnu uporabu RAF-a očekuje se sredinom 2024., a bit će stacionirani u zrakoplovnoj bazi Waddington. Navodi se kako će letjelice, koje će zamijeniti današnje RAF-ove Reapere, donijeti u odnosu na njih dvostruko veće sposobnosti. To se posebno odnosi na naoružanje, koje će se sastojati od vođenih bombi Paveway IV te projektila Brimstone 2 i Brimstone 3, koji su još u razvoju. Protector će na šest potkrilnih nosača moći ponijeti čak 18 dualno vođenih projektila Brimstone. Na programu je angažirano i 12 domaćih tvrtki koje u suradnji s General Atomicsom osiguravaju 200 radnih mjesto i reinvestiranje 400 milijuna funti u britansku industriju. Najvažniji je izvođač radova GKN Aerospace, koji izrađuje rep letjelice V-oblika, spremnike goriva mekog tipa i napredni stajni trap male mase. U ožujku ove godine isporučen je prvi rep V-oblika, koji će se proizvoditi u Ujedinjenom Kraljevstvu i za buduće korisnike letjelice SkyGuardian. Prvi je potvrđeni korisnik Belgija, koja ih je naručila u kolovozu 2020. godine. Narudžba uključuje četiri SkyGuardiana, dvije zemaljske kontrolne postaje, pričuvne primjerke glavnih sustava i potogodišnju potporu pri njihovojoj uporabi. Prve isporuke

Foto: General Atomics Aeronautical Systems Inc.

Daljnji razvoj Reapera doveo je do MQ-9B SkyGuardiana, razvijenog i za letenje unutar regularnog civilnog zračnog prometa

Operatori na simulatoru upravljačkog sustava letjelice MQ-9A Reaper za vrijeme vježbe Reaper Smoke 2022 na kojoj je izabrana najbolja posada UAV-a od njih 45 iz 35 različitih eskadrila

trebale bi biti 2023., a cijeli posao bit će zaključen do kraja ožujka 2024. godine.

NEMA LIGHTNINGA, NEMA UAV-a

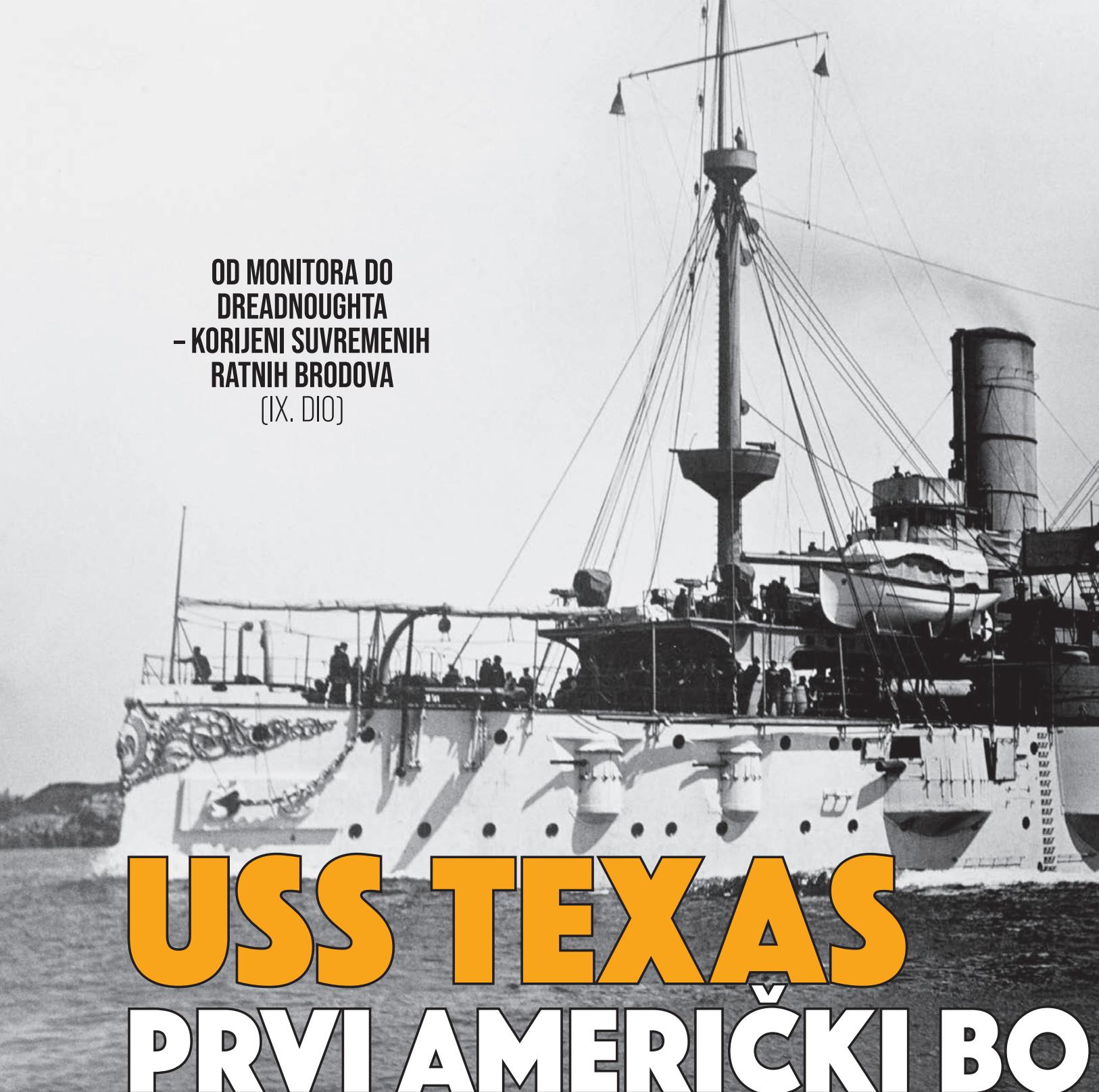
U okviru većeg posla nabave borbenog aviona F-35, korisnik SkyGuardiana trebalo je postati i zrakoplovstvo UAE-a. No, nakon što je nabava Lightninga zaustavljena, propuštena je i prilika za 18 UAV-a. Prema riječima dužnosnika tvrtke GA-ASI, ima nade da se njihov posao odvoji pa bi prodaja mogla biti ostvarena u budućnosti. Neuspjeh je doživljen i u Australiji. U travnju ove godine objavljeno je otkazivanje nabave tog sustava unutar programa AIR 7003. Programom je bila obuhvaćena nabava 12 do 16 SkyGuardiana u poslu vrijednom 1,3 – 1,6 milijardi dolara. Kao razlog otkazivanja navodi se australsko ulaganje u prioritete kao što je kibernetska sigurnost.

Osim letjelica, tvrtka GA-ASI razvija i brojne napredne tehnologije u svrhu povećanja učinkovitosti i sposobnosti upo-

rabe UAV-a. Jedan je od tih projekata i poboljšanje načina na koji operateri komuniciraju i prenose podatke od letjelice i prema njoj. Početkom 2020. sa zemlje je testiran sustav ALCoS (Airborne Laser Communication System), koji bi trebao omogućiti sigurnu podatkovnu vezu između letjelica MQ-9 Reaper i satelita. Takvo povezivanje ima velike prednosti. Primjerice, smanjit će se mogućnost detekcije i ometanja, a moći će prenositi 300 puta veće količine podataka od klasične radioveze. Tvrta je prošle godine testirala i novi način upravljanja i nadzora nad besposadnim letjelicama koristeći radiovezu u HF pojasu. I za to je poslužila letjelica Reaper Block 5 s konformalno instaliranim HF antenama na rubovima repnih površina. Sposobnost omogućuje ostvarivanje nadzora nad letjelicom u područjima u kojima zbog ometanja nije moguće uspostaviti SATCOM povezivanje. Povezivanje između zemaljske postaje i letjelice ostvareno je na udaljenosti većoj od 1600 km, a procjena je da maksimalni domet s obzirom na snagu odašiljača može iznositi i do 13 500 km. U zadnja se dva desetljeća pojavilo više novih imena na polju proizvodnje besposadnih letjelica. Povoljniji sustavi neameričkih proizvođača počeli su igrati i sve važniju ulogu u nedavnim i aktualnim ratovima. Međutim, General Atomics ostat će na svjetskom tronu. Njegove najnovije letjelice, sustavi i inovativna rješenja osiguravaju mu zaščitanje osnivačke i vodeće pozicije u tom dijelu obrambene industrije.

BESPOSADNE LETJELICE TVRTKE GA-ASI SERIJE PREDATOR

Letjelica	MQ-9A Reaper (Predator B)	MQ-1C Gray Eagle	MQ-20 Avenger (Predator C)	MQ-1C Gray Eagle (ER)	Predator XP	MQ-20 Avenger ER (Predator C)	MQ-9B SkyGuardian / SeaGuardian (Certifiable Predator B)
Prvi let (god.)	2001.	2004.	2009.	2013.	2014.	2016.	2016.
Raspon krila (m)	20	17	20	17	17	23	24
Duljina (m)	11	9	13	9	8	13	12
Maks. poletna masa (kg)	4760	1630	8250	1900	1160	8250	5670
Snaga motora	900 KS	165 KS	18 kN	180 KS	100 + KS	18 kN	900 KS
Nosivost (kg)	1750	490	2950	410	100 +	2700	2500
Maks. brzina (km/h)	445	310	740	310	220	740	390
Oper. vrh. leta (m)	15 250	8850	15 250	8850	7600	15 250	12 000 +
Letna izdržljivost (h)	27 (34 h ER)	25	15 – 18	42	35	20	30 – 40
Korisnici	SAD, UK, Francuska, Italija, Španjolska, Nizozemska	SAD	SAD	SAD	UAE	SAD	UK (Protector), Belgija (SkyG), Japan (SeaG)

**OD MONITORA DO
DREADNOUGHTA
– KORIJENI SAVREMENIH
RATNIH BRODOVA**
(IX. DIO)

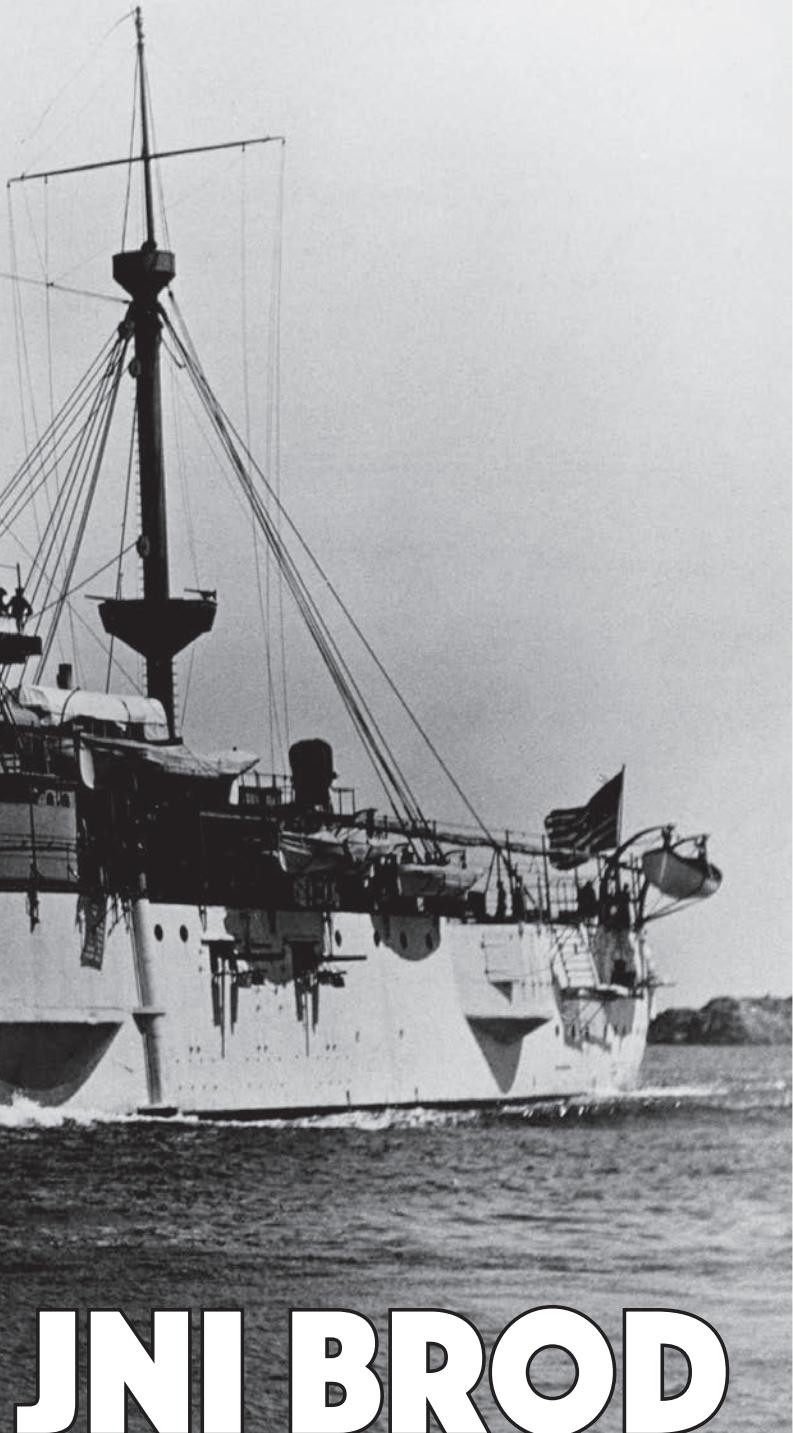
USS TEXAS PRVI AMERIČKI BO

Washington je 1885.
odobrio sredstva za
izgradnju plovila koje će
biti svojevrstan početak
brzog razvoja i danas
najjače ratne mornarice
na svijetu

TEKST Mario Galić

Do Washingtonskog sporazuma iz 1922. točna definicija bojnog broda nije postojala. Glavna odlika bila je da je to kapitalni brod koji se po snazi topništva i debljini oklopa razlikuje od svih ostalih. Druga odlika bila je da su tijekom gradnje i opremanja takvog plovila primijenjeni najsuvremeniji materijali i tehnička rješenja te postavljeno topništvo najvećeg kalibra. Preteće bojnih brodova bili su linijski brodovi – najveći i najbolje naoružani jedrenjaci. Imali su tri palube na kojima je bilo do 200 topova. Gospodarili su oceanima

od kraja XVI. do sredine XIX. stoljeća, kad su ih istisnule oklopnače. U samim su počecima željezne ploče postavljane na drveni trup. Kako bi im se povećala pokretljivost u bitkama, ugrađivani su parni strojevi, no i dalje je kao osnovni pogon služilo jedrilje. Tipičan je predstavnik takvih brodova francuski Glorie, porinut 1859. Na drveni trup debljine 43 cm postavljene su ploče od kovanog željeza debljine 12 cm. Kao pomoćni pogon ugrađen je stupni parni stroj snage 1900 kW. Britanska mornarica već je 1860. odgo-

JNI BROD

vorila porinućem broda HMS Warrior, čiji je trup izrađen isključivo od željeza. Iako je zadržano jedrilje, ugrađen je stupni parni stroj snage 4304 kW. Idući korak bio je HMS Monarch, koji je, uz parni pogon i čelični trup, dobio i dvije kupole, svaku s po dva topa od 305 mm.

Na red za odgovor došla je zatim Francuska, koja je konstruirala Redoutable – prvi brod izgrađen isključivo od čelika. Porinut je 1876. godine. Iako su postavljeni jarboli s jedriljem, glavni

U današnjoj vrijednosti, USS Texas stajao bi Sjedinjene Države 141 milijun dolara, s tim da treba uzeti u obzir da nije imao ni minimum današnje razine naoružanja, opreme ni drugih (skupih) sustava

Foto: US Naval History and Heritage Command

pogon bio je stupni parni stroj snage 5000 kW. Parni pogon pokazao se dostatno pouzdanim pa mu je potkraj službe uklonjeno jedrilje, a jarboli su iskorišteni za smještaj izvidničkih kućica.

POMORSKA SILA U NASTAJANJU

Američki građanski rat završio je 1865. godine. SAD je, iako su posljedice rata za društvo bile strašne, u samo dva desetljeća postao industrijska, a vezano uz to i politička te vojna velesila. Počeo je također istraživati i iskorištavati golema prostranstva središnjeg i zapadnog dijela Sjeverne Amerike, a novu snagu za to donosila je rijeka novih useljenika koji su tražili bolju budućnost za sebe i svoje potomke. Od 1870. do 1900. u SAD je emigriralo oko 12 milijuna ljudi, pretežno iz Europe. Kako je jačao, SAD je počeo tražiti svoje mjesto na svjetskoj sceni. Uz snažnu američku pomoć, Kuba se 1898. oslobođila španjolske vlasti te zadržala samostalnost. Na drugoj strani svijeta SAD je pokrenuo rat protiv Prve Filipinske Republike, tvrdeći da je tu otočnu državu dobio nakon pobjede u ratu protiv Španjolske. Rat za Filipine trajao je od 1899. do 1902., a završio je američkom okupacijom.

Krajem XIX. i početkom XX. stoljeća ostvarenje novih političkih ambicija Sjedinjenih Država bilo je moguće jedino izgradnjom snažne ratne mornarice. Američka ratna mornarica imala je na kraju Građanskog rata gotovo 700 ratnih brodova, od toga 60 monitora, te je bila druga po veličini (nakon britanske). Do 1880. godine taj se broj smanjio na samo 48 brodova. Osim toga, većina je aktivnih brodova bila zastarjela. Izvješće tajnika za mornaricu Williama Hunta (1823. – 1884.) iz 1881. godine pokazalo je da grana *na papiru* ima 140 plovila, no da su tek 52 spremna za djelovanja, a od tog broja samo 17 ima oklopnu zaštitu. Hunt je posebno naglasio da takva ratna mornarica ne samo da nije sposobna za rat nego ni za minimalan nadzor plovnih putova. O nekakvom projiciranju sile nije moglo biti ni riječi.

Huntova borba za mornaricu urodila je plodom tek nakon što je 1882. otisao na novu dužnost – veleposlanika u Ruskom Carstvu. Kongres je 1883. odobrio gradnju triju zaštićenih krstarica, a 1885. i sredstva za gradnju dodatnih dviju. No, još je važnije bilo da su odobrena sredstva za gradnju dvaju bojnih brodova – USS Texas i USS Maine. Bio je to početak, koji će na koncu dovesti do izgradnje i danas najjače ratne mornarice na svijetu.

USS Texas naručen je 3. kolovoza 1886. od brodogradilišta Norfolk Naval Shipyard. Zahvaljujući toj narudžbi, Norfolk Navy Yard (kako se često zove) postat će najvažnije brodogradilište u SAD-u. I danas je aktivno, ali glavni mu je posao remont i modernizacija brodova.

PRIJETNJA IZ BRAZILA

Kobilica USS Texasa položena je 1. lipnja 1889., a brod je porinut 28. lipnja 1892. godine. Tako dugo vrijeme između polaganja kobilice i porinuća upućuje na to da su brodograditelji imali podosta tehničkih problema. Brod je naručitelju predan 15. kolovoza 1895. Porezne obveznike stajao je 4,2 milijuna dolara, što je tad bio golem iznos. U današnjoj vrijednosti bilo bi to oko 141 milijun dolara, s tim da se treba uzeti u obzir da

PODLISTAK

PODLISTAK

Foto: U.S. Naval History and Heritage Command

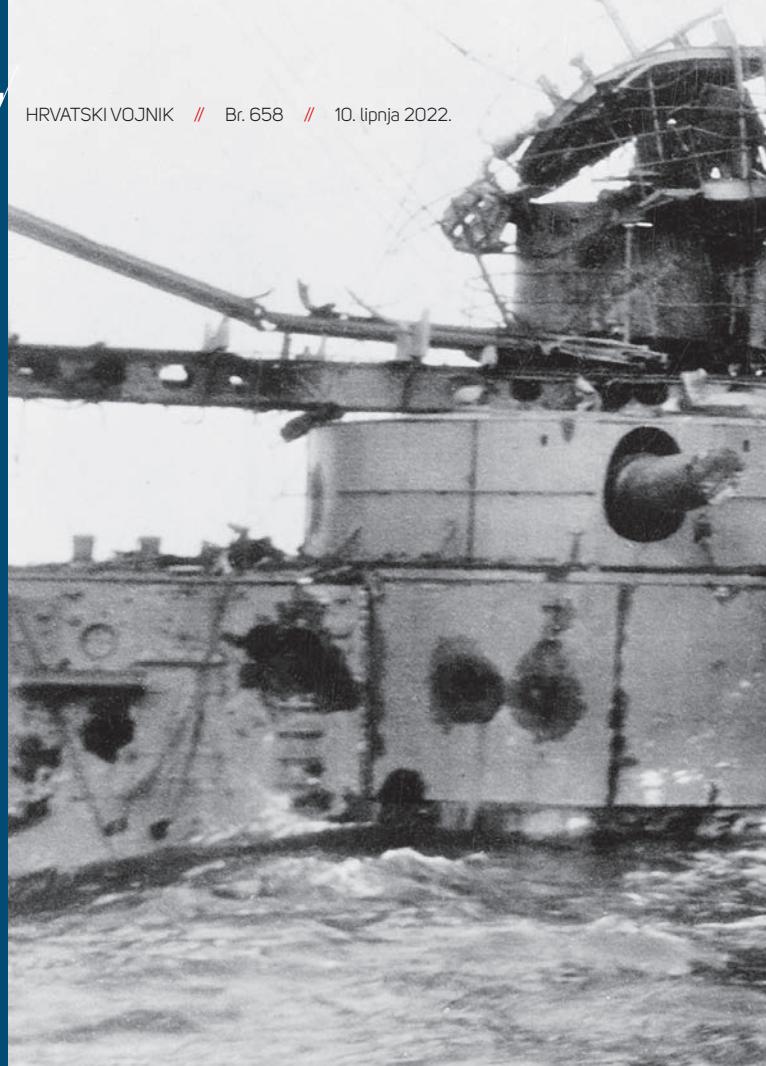

Tajnik za mornaricu William Hunt naglasio je 1881. godine da Američka ratna mornarica bez kapitalnih brodova ne samo da nije sposobna za rat nego ni za minimalan nadzor plovnih putova

Texas nije imao ni minimum današnje razine naoružanja, opreme ni drugih (skupih) sustava.

Zanimljivo je da je konkretni povod za odobrenje gradnje USS Texasa i USS Mainea bila brazilska kupnja oklopničke Riachuelo. Nabavljen u Ujedinjenom Kraljevstvu, brod je brazilskoj mornarici predan 1883. godine. Pobornici jačanja Američke ratne mornarice tu su brazišku kupnju, koja je zapravo bila dio utrke u naoružanju između Brazila, Argentine i Čilea, u javnosti prikazali kao izravnu ugrozu američkih atlantskih luka i plovnih putova. Tvrđili su da je brazilska mornarica zahvaljujući kupnji Riachuela postala najača na zapadnom Atlantiku. Na taj je način u američkoj javnosti stvorena predodžba o ugroženosti i potrebi za gradnjom velikih ratnih brodova koji će isključivo braniti američke luke. S obzirom na to da bi služili isključivo za obranu luka, novi su ratni brodovi trebali imati što manji gaste, s tim povezano, što manju istisninu. Stoga je dubina gaza ograničena na 25 stopa (7,6 metara), a istisnina na 6000 tona. Kongres je na toj osnovi 1884. odlučio da će se izgraditi dva broda, a iduće je godine odobrio i sredstva za to. Američka brodograđevna industrija nije imala iskustva u projektiranju i gradnji tako velikih brodova te je na kraju odabran projekt tvrtke

Američka brodograđevna industrija nije imala iskustva u projektiranju i gradnji velikih ratnih brodova te je na kraju odabran projekt engleske tvrtke

Naval Construction & Armaments Company iz engleskog Barrow-in-Furnessa (i to je brodogradilište još uvijek aktivno). Uz izradu projekta i tehničke dokumentacije, Englezi su se obvezali i da će pomoći u gradnji obukom američkih brodograditelja.

VRLO LOŠE RJEŠENJE

Tehnička pomoć i obuka radnika bila je više nego dobrodošla, no sam je projekt bio vrlo loš. Prije svega zato što su dvije kupole glavnog topništva postavljene na bokove broda. Neki izvori navode da je to rješenje odabrano na američko inzistiranje, po ugledu na brazilske brodove Riachuelo i Aquidabā. Postavljanje kupola glavnog topništva na bokove pokazalo se vrlo lošim rješenjem, i to ne samo na USS Texasu nego na svim ratnim brodovima. Tako postavljeno topništvo moglo je djelovati samo preko jednog boka čime se paljbeni moći u bitki smanjivala za 50 posto. Usto, na Texasu nisu bili ojačani ni glavna paluba ni nadgrade, koji su stoga bili na kušnji kad je trebalo izdržati goleme tlakove tijekom paljbe topova kalibra 305 mm. To se zamalo pokazalo kobnim u Bitki kod Santiaga de Cube u srpnju 1898., kad je intenzivna paljba iz topova oštetila desni bok. Na sreću američke posade, Španjolci nisu uspjeli pogoditi USS Texas i iskoristiti oštećenja – pogoden je tek jednom rasprskavajućom granatom od 152 mm.

Treba istaknuti da su još tijekom gradnje neki pomorski časnici upozoravali da je takav smještaj glavnog topništva pogrešan te su se zalagali za njegovo premještanje po uzdužnici broda. Napravljena je, kako bi se danas reklo, studija izvedivosti, koja je zaključila da je gradnja previše odmakla da bi se preinaka mogla izvesti. No zato su svi sljedeći američki bojni brodovi imali glavno topništvo smješteno po uzdužnicima. USS Texas bio je u trenutku polaganja kobilice vrlo velik brod. Međutim, razvoj ratne brodograđevine krajem XIX. i početkom XX. stoljeća bio je toliko brz da je u trenutku predaje naruči-

telju 1895. godine već bio među manjim i definitivno zastario. Duljina preko svega bila mu je 94,1 m, širina 19,5, a gaz 7,5 m. Za usporedbu, britanski bojni brod HMS Victorious, koji je porinut 1895., a naručitelju predan iduće godine, imao je duljinu preko svega 128 m, širinu 23 i gaz 8,2 m. Puna istisnina USS Texasa bila je 6417, a HMS Victoriousa 16 060 tona. Treba naglasiti da su oba bojna broda bila preddrednot tipa. No USS Texas odlično je poslužio za usvajanje tehnologija, znanja i vještina te su američka brodogradilišta ubrzo počela graditi najsvremenije bojne brodove.

SAMO U JEDNOM RATU

I oklop USS Texasa bio je neuobičajeno raspoređen. Onde gdje je bio debeo 305 mm štitio je trup na vodnoj liniji na sredini

Texas je u veljači 1911. preimenovan u USS San Marcos, a već u ožujku te godine namjerno je potopljen kako bi služio kao meta

Foto: U.S. Naval History and Heritage Command

Pobornici jačanja američke flote tvrdili su da je brazilska mornarica kupnjom ratnog broda Riachuelo postala najjača na zapadnom Atlantiku

broda te kupole glavnog topništva i citadele. Prema pramcu i krmi debljina oklopa smanjivala se na samo 152 mm. Oklopna zaštita glavne palube bila je samo od 25 do 76 mm.

Tanak oklop pridonio je spomenutoj maloj istisnini. To je pak pomoglo da dva stupna parna stroja ukupne snage 6420 kW potjeraju brod do vršne brzine od 17,8 čvorova. U spremnike se moglo utovariti do 769 tona ugljena, što je bilo dosta do da pri brzini krstarenja od deset čvorova prepolovi 2900 nautičkih milja.

Glavno naoružanje činila su dva topa Mark 1 12"/35 caliber promjera cijevi 305 mm. U trenutku projektiranja ti su topovi bili u samom vrhu, no u trenutku primopredaje već su polako zastrijevali. Primjerice, tvrtka Armstrong Whitworth dovršavala je 1895. godine razvoj topova kalibra 305 mm i duljine cijevi 40 kalibara. Osim toga, samo dva glavna topa davala su Texasu vrlo malu paljbenu moć za bojni brod. Probojnu granatu mase 390 kg mogli su ispaliti do udaljenosti nešto veće od 19 kilometara. Učinkoviti domet u pomorskoj bitki bio je nešto manji od 11 km, a brzina paljbe bila je granata u minutu. Kao pomoćno oružje ugrađeno je šest topova 6"/30 caliber gun Mark 1 (152 mm). Probojnu granatu mase 48 kg mogli su ispaliti na maksimalnu udaljenost od 16 kilometara. Učinkoviti domet u pomorskoj bitki bio je oko 8200 metara. Iako im je brzina paljbe bila tek granata u minutu, tijekom Španjolsko-američkog rata 1898. godine pokazali su se vrlo dobrim za uništavanje obalnih utvrda i pružanje paljбene potpore desantnim snagama. No, kako su dva topa bila postavljena po uzdužnici broda, a po dva na svaki bok, tijekom paljbe barem su četiri topa mogla gađati isti cilj.

Budući da je u trenutku porinuća već bio zastario, ne iznenađuje da je USS Texas sudjelovao u samo jednom ratu – Španjolsko-američkom. Iako je ostao na flotnoj listi, 1908. praktički je povučen iz operativne uporabe. U veljači 1911. preimenovan je u USS San Marcos kako bi se ime Texas oslobođilo za novi bojni brod. U ožujku te godine namjerno je potopljen u plitkom moru zaljeva Chesapeake blizu Norfolka, Virginia, kako bi služio kao meta.

REPUBLIKA HRVATSKA MINISTARSTVO OBRANE

Na temelju članka 27. stavka 1. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19; u daljem tekstu: Zakon), članka 4. stavka 2. Pravilnika o kriterijima i postupku odabira osoba koje se upućuju na sposobljavanje za časnika (Narodne novine, broj 158/13) i Plana prijma osoblja za 2022. godinu u Hrvatsku vojsku s Planom promjena kategorija postojećeg vojnog osoblja KLASA: 022-03/22-42/01, URBROJ: 50301-29/23-22-3 od 14. travnja 2022., Uprava za ljudske potencijale Ministarstva obrane raspisuje

JAVNI NATJEČAJ za prijam kandidata za časnike

Izrazi koji imaju rodno značenje u ovom tekstu javnog natječaja odnose se jednako na muški i ženski rod.

Ministarstvo obrane prima 45 kandidata za časnike, i to:

1. do 14 doktora medicine ili specijalista medicine grana
2. 1 doktora veterinarske medicine, mjesto rada Knin, pod jednakim uvjetima prednost imaju kandidati s "B" vozačkom kategorijom
3. do 4 kandidata za popunu tehničke službe sa završenim preddiplomskim i diplomskim sveučilišnim studijem ili integriranim preddiplomskim i diplomskim sveučilišnim studijem ili specijalističkim diplomskim stručnim studijem smjerova strojarstvo, elektrotehnika, zrakoplovno inženjerstvo, održavanje zrakoplova, telekomunikacije, računarstvo, mjesto rada Velika Gorica 3 i Zemunik Donji 1
4. do 4 magistra prava
5. do 3 magistra psihologije
6. do 2 kandidata sa završenim preddiplomskim i diplomskim sveučilišnim studijem ili integriranim preddiplomskim i diplomskim sveučilišnim studijem ili specijalističkim diplomskim stručnim studijem geodezije ili geoinformatike ili geologije, mjesto rada Velika Buna
7. 1 meteorologa sa završenim preddiplomskim i diplomskim sveučilišnim studijem ili integriranim preddiplomskim i diplomskim sveučilišnim studijem ili specijalističkim diplomskim stručnim studijem fizike i geofizike, smjer meteorologija i fizička oceanografija, mjesto rada Velika Gorica
8. do 16 kandidata za popunu roda veze, kibernetičkih/IT stručnjaka sljedećih vrsta studijskih programa, odnosno zvanja:
  - preddiplomski stručni studij: stručni prvostupnik (baccalaureus) informatike, stručni prvostupnik (baccalaureus)

informacijske tehnologije, stručni prvostupnik (baccalaureus) inženjer informacijske tehnologije, stručni prvostupnik (baccalaureus) inženjer računarstva, stručni prvostupnik (baccalaureus) inženjer elektrotehnike, stručni prvostupnik (baccalaureus) poslovne informatike - preddiplomski sveučilišni studij: sveučilišni prvostupnik (baccalaureus) inženjer elektrotehnike i informacijske tehnologije, sveučilišni prvostupnik (baccalaureus) inženjer računarstva, sveučilišni prvostupnik (baccalaureus) inženjer elektrotehnike, sveučilišni prvostupnik (baccalaureus) informatike, sveučilišni prvostupnik (baccalaureus) informatike i tehnike - stručni diplomski studij: stručni specijalist inženjer elektrotehnike, stručni specijalist inženjer informacijske tehnologije - sveučilišni diplomski studij: magistar inženjer elektrotehnike, magistar inženjer računarstva, magistar inženjer informacijske i komunikacijske tehnologije, magistar inženjer elektrotehnike i informacijske tehnologije, magistar inženjer elektronike i računalnog inženjerstva, magistar inženjer komunikacijske i informacijske tehnologije, sveučilišni magistar informatike, magistar računarstva i matematike, magistar edukacije fizike i matematike.

9. Kandidate za ponovni prijam u skladu s člankom 34.b. Zakona, **isključivo na** nepopunjena mjesta za popunu roda **veze** ako ne bude dovoljan broj traženih kandidata za popunu zanimanja od 1. do 8., a najviše do ukupno traženog broja.

Kandidati moraju ispunjavati opće uvjete za prijam u Oružane snage Republike Hrvatske koji su propisani člankom 34. Zakona te ne mogu biti primljene osobe za čiji prijam postoje zapreke iz članka 35. Zakona.

Dobna ograničenja:

Kandidati mogu imati najviše navršenih 30 godina života do kraja 2022. godine.
Dobno ograničenje ne odnosi se na kandidate koji su doktori

medicine, odnosno moraju biti vojni obveznici u skladu s člankom 20. stavkom 2. točkom 1. Zakona o obrani (Narodne novine, broj 73/13, 75/15, 27/16, 110/17 i 30/18).

Kandidati za ponovni prijam u skladu s člankom 34.b. Zakona, odnosno osoba kojoj je djelatna vojna služba prestala na osobni zahtjev uz častan otpust bez prava na mirovinu, ako nije starija od 40 godina života do kraja 2022. godine.

Svi kandidati uz vlastoručno potpisana prijavu moraju priložiti:

- životopis
- dokaz o odgovarajućem stupnju obrazovanja (preslika diplome)
- potvrdu odnosno ispis iz elektroničkog zapisa podataka iz područja radnih odnosa koji vodi Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje
- dokaz o državljanstvu RH (preslika domovnice ili osobne iskaznice)
- dokaz da se protiv kandidata ne vodi kazneni postupak (ne stariji od 6 mjeseci).

Prije upućivanja na osposobljavanje kandidati prolaze posebni odbirni postupak.

Kriteriji i postupak za utvrđivanje uvjeta propisani su Zakonom, Pravilnikom o utvrđivanju zdravstvenih, psihičkih, tjelesnih i sigurnosnih uvjeta za prijam u službu u Oružane snage Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 13/14, 134/15 i 138/15) i Pravilnikom o kriterijima i postupku odabira osoba koje se upućuju na osposobljavanje za časnika (Narodne novine, broj 158/13).

Ministarstvo obrane isključivat će u postupku odabira kandidate koji nisu ispunili neke od uvjeta.

Kandidati koji nisu završili program dragovoljnog vojnog osposobljavanja bit će upućeni u kolovozu 2022. na dragovoljno vojno osposobljavanje.

Odabrani kandidati za časnike bit će upućeni na Temeljnu časničku izobrazbu u **rujnu 2022.**

Nakon završetka časničke izobrazbe kandidati će biti primljeni u djelatnu vojnu službu, bit će im dodijeljen prvi časnički čin i bit će raspoređeni na časničku dužnost.

Kandidati za ponovni prijam u skladu s člankom 34.b. Zakona bit će izravno po prijmu raspoređeni na dužnost u skladu s osobnim činom i osposobljenošću.

Mjesto osposobljavanja i mjesto službe: zanimanja pod rednim brojem 1., 4., 5., 8. i 9. teritorij Republike Hrvatske.

Prijave s dokazima o ispunjavanju uvjeta natječaja dostavljaju se na adresu: Središnjica za upravljanje osobljem, Ilica 256b, 10 000 Zagreb. Dodatne informacije kandidati mogu dobiti na tel.: 01 / 3784-636 i 3784-814.

Rok za podnošenje prijave na natječaj je sljedeći:

- za kandidate zdravstvene službe (doktor medicine ili specijalist grane medicine i doktor veterinarske medicine) do **10. kolovoza 2022.**
- za ostale kandidate **30 dana** od objave u Narodnim novinama.

**REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE
UPRAVA ZA LJUDSKE
POTENCIJALE**

Na temelju članka 27. stavka 3. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19) i točke II. Odluke o osnivanju Povjerenstva za utvrđivanje prijedloga izbora kandidata za popunu slobodnih ustrojbenih mjesta na temelju internog oglasa, KLASA: 023-03/14-03/1, URBROJ: 512-01-14-103 od 19. veljače 2014., objavljuje

**INTERNI OGLAS
za popunu radnog mjeseta
na Vojnostenegovnom sudu
u Zagrebu**

**1. VOJNOSTEGOVNI SUD
SUDAC VOJNOSTEGOVNOG SUDA,
1 izvršitelj,**

Uvjeti:

- ustrojbeni čin: pukovnik
- ustrojbeni VSSp: D41PC52
- osobni čin: satnik – pukovnik
- zvanje diplomirani pravnik ili magistar prava
- položen državni stručni ispit
- poznavanje stranog jezika.

Kandidati osim propisanih uvjeta moraju ispunjavati uvjete iz članka 34. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske.

Prijave s dokazima o ispunjavanju navedenih uvjeta zainteresirani kandidati mogu dostaviti na adresu: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Uprava za ljudske potencijale, Staničićeva 6, 10 000 Zagreb.

Rok za podnošenje prijava je 30 (trideset) dana od dana objave oglasa u Hrvatskom vojniku.

DOMOVINSKI RAT

SJEDNICA HRVATSKOG SABORA 25. LIPNJA 1991. I PROGLAŠENJE SUVERENE I SAMOSTALNE RH

Vezano uz prethodne nastavke, u ovom broju prikazat će se tijek prvog dijela sjednice Sabora održane 25. lipnja 1991., kad je odlukom većine zastupnika Republika Hrvatska postala suverena i samostalna država

TEKST dr. sc. Ante Nazor, ravnatelj Centra

Na početku sjednice, oko 9 sati, predsjedavajući dr. Žarko Domljan, predsjednik Sabora Republike Hrvatske, najavio je raspravu o temeljnim državnopravnim odlukama i aktima koje je tog dana trebalo proglašiti, a na temelju kojih je Republika Hrvatska postala suverena i samostalna država.

Predložio je da se tog dana raspravlja o odgađanju 12. točki dnevnog reda jer je ona središnja točka koja obuhvaća ustavne odluke snagom kojom Republika Hrvatska pokreće postupak razdruživanja od drugih republika i SFRJ, snagom kojih se osamostaljuje i snagom kojih kao suverena i samostalna država počinje put svojeg međunarodnog priznavanja i slobodnog udruživanja s drugim republikama u SFRJ ili izvan nje. To je predložio zato što je Sabor RH "ne jednom rekao da će državno-pravne odluke o osamostaljenju Republike Hrvatske donijeti na isti dan, istim postupkom, odnosno na isti način kada to čini i Republika Slovenija", a Skupština Republike Slovenije istodobno s održavanjem ove sjednice, 25. lipnja 1991., ima zasjedanje na kojem će usvojiti Akt o osamostaljenju Republike Slovenije.

Kao i prvog dana "ovoga trajnog zasjedanja" (18. lipnja 1991.), predsjednik Sabora podsjetio je zastupnike "da su građani Republike Hrvatske na Referendumu 19. svibnja ove godine" donijeli sljedeće odluke:

"Prvo, Republika Hrvatska kao suverena i samostalna država jamči kulturnu autonomiju i sva građanska prava Srbima i pripadnicima drugih nacionalnosti u Hrvatskoj i može stupiti u Savez suverenih država s drugim republikama.

Drugo, Republika Hrvatska ne ostaje u Jugoslaviji kao jedinstvena savezna državi."

Zastupnike je podsjetio da su na zasjedanju Sabora 30. svibnja 1991. zaključili sljedeće:

"Prvo, Sabor Republike Hrvatske u cijelosti prihvata političke ocjene

i smjernice državno-pravnog razvijatka Republike Hrvatske sadržane u izvješću Predsjednika Republike o stanju u Republici Hrvatskoj.

Drugo, Sabor Republike Hrvatske obvezuje svoja radna tijela i Vladu Republike Hrvatske da pripreme sve državno-pravne odluke neophodne za:

- a) stvaranje Saveza suverenih republika – država, ako do 15. lipnja 1991. djelotvorno dovrše pregovore s ostalima republikama i ako se o tome postigne sporazum,
- b) za razdruživanje i potpuno osamostaljenje Republike Hrvatske ako takav sporazum ne bi bio postignut.

Ove odluke imaju se pripremiti i Saboru na usvajanje podnijeti najkasnije do 30. lipnja ove godine."

Budući da je hrvatska vlast to učinila ranije, predsjedavajući Domljan zaključio je da se na današnjoj sjednici Sabora može pristupiti donošenju ključnih državnopravnih odluka "za razdruživanje i potpuno osamostaljenje Republike Hrvatske" po "zaključku 'b'", jer Sporazum o zaključenju ugovora nije postignut. Pritom je sugerirao da je "volja koju je narod, odnosno svi građani Hrvatske, očitovali na Referendumu, po hrvatskom Ustavu obvezatna za Vladu, za Sabor, za Predsjednika Republike i za sva tijela Republike Hrvatske" te da se ovo zasjedanje Sabora održava upravo radi provedbe "te volje naroda koja je iskazana na Referendumu". Zastupnike je upozorio da su pred njima dvije odluke, a da će treća biti stavljena na klupe kroz vrlo kratko vrijeme. Odnosno, da se državnopravni akti koje je Sabor obvezan donijeti prema rezultatu referendumu sastoje od tri dokumenta:

1. Ustavna odluka o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske
2. Ustavni zakon o izmjeni i dopuni Ustavnog zakona za provedbu Ustava Republike Hrvatske kojim se ta odluka zapravo ozakonjuje i provodi
3. Deklaracija o proglašenju suverene i samostalne Republike Hrvatske.

Uz navedene odluke Domljan je rekao i da će "radna skupina u toku dana najvjerojatnije predložiti Saboru donošenje i četvrtog dokumenta, koji smo nazvali radno, za sada, 'Povelja o pravima nacionalnosti (nacionalnih manjina, op. ur.) u Republici

HRVATSKI MEMORIJALNO-DOKUMENTACIJSKI CENTAR DOMOVINSKOG RATA U SURADNJI S HRVATSKIM VOJNIKOM OBJAVLJUJE AUTENTIČNE DOKUMENTE I MEMOARSKO GRADIVO VEZANO UZ DOMOVINSKI RAT

Hrvatskoj." Potrebu donošenja i tog dokumenta obrazložio je činjenicom "da u prvom pitanju na referendumu stoji da suverena Republika Hrvatska koja može stupiti u Savez suverenih republika jamči Srbima u Hrvatskoj i svim nacionalnim manjinama, odnosno nacionalnostima, sva građanska i nacionalna prava, uključujući i kulturnu autonomiju".

Sadržaj i međusobni odnos navedenih triju, odnosno četiri dokumenta temeljito je obrazložio potpredsjednik Sabora Vladimir Šeks, kao voditelj Radne skupine za pripremu ustavnih odluka.

Nakon Šeksova izlaganja, koje je završilo oko 9:40, zastupnik Ivan Matija (SDP), predsjednik Vijeća udruženog rada, u ime Kluba SDP-a zatražio je pauzu od najmanje jedan sat zbog razmatranja navedenih ustavnopravnih, političkih i državnih dokumenata. Zahtjevu se pridružio i Klub HDZ-a pa je sjednica nastavljena u 10:58 pod predsjedanjem Ivana Vekića, predsjednika Društveno-političkog vijeća Sabora (DPV).

Zastupnici su raspravljali o predloženim trima dokumentima. O četvrtom dokumentu, Povelji o pravima Srba i drugih nacionalnosti u Republici Hrvatskoj, koji je na zastupničke klupe dostavljen tijekom stanke od 12:24 do 15:10, zajedno s amandmanima i prijedlozima na prva tri dokumenta podnesenim na prethodnom jutarnjem dijelu sjednice, raspravljano je u popodnevnom nastavku sjednice, nakon što je sadržaj tog dokumenta obrazložio Ivan Vekić. Nakon rasprave o tom dokumentu, u 18:50 započeo je završni i svečani dio 17. sjednice svih vijeća Sabora Republike Hrvatske, na kojem su proglašeni temeljni državnopravni akti o suverenoj i samostalnoj Republici Hrvatskoj. U raspravi o spomenutim trima dokumentima stanovište Kluba zastupnika Hrvatske demokratske zajednice predstavio je njegov predsjednik Ivan Vekić, koji je ustvrdio da je Klub zastupnika HDZ-a odlučio podržati sva tri predložena dokumenta.

Isto je učinio i Klub zastupnika Hrvatske socijalno-liberalne stranke (HSL), u čije je ime zastupnik Jadranko Mijalić izradio "zadovoljstvo što će usvajanjem ovih akata biti ostvareni temeljni zahtjevi dokumenata Hrvatske socijalno-liberalne stranke koje je ovom visokom domu HSL dostavio 9. rujna prošle godine, a čiji je naslov *Donošenje Povelje o samostalnosti Republike Hrvatske i za europsku soluciju jugoslavenske krize*". Izrazio je nadu da će razdruživanje jugoslavenskih republika i SFRJ teći u miru, u duhu tolerancije i liberalne demokracije, što je smatrao preduvjetom "da samostalna Republika Hrvatska i ostale republike dosadašnje Jugoslavije sutra stupe kao punopravni subjekti u međunarodnu zajednicu ne remeteći međunarodni i pravni perekad i mir u ovom dijelu Europe". Ustvrdiši da se proglašenjem Hrvatske samostalnom državom "ostvaruju stoljetne težnje hrvatskog naroda za slobodom i samostalnošću", naglasio je potrebu da Hrvatska "slijedi sva pozitivna dostignuća zapadnog svijeta, a posebno dostignuća liberalne demokracije" i predložio da Hrvatski sabor "uputi poziv skupštinama svih republika dosadašnje Jugoslavije da postupe isto kao slovenska Skupština i Hrvatski sabor".

U ime Kluba zastupnika SDP-a govorio je zastupnik i predsjednik SDP-a Ivica Račan. Izrazivši nezadovoljstvo i protest zbog kratkih rokova za raspravu o dokumentima koji su dobiveni "ovako kasno" i odlukama "tako važnim po hrvatski narod i građane Hrvatske", uvjetovanim ubrzanjem postupka za razdruživanje Republike Slovenije, apelirao je da se "temeljne odluke, ključne za život ovog naroda i ove Republike donose sa što je moguće više suglasnosti, a neke ključne po mogućnosti konsenzusom".

Rekao je da Prijedlog ustavne odluke Kluba zastupnika SDP-a polazi od ideje da je Savez suverenih republika onaj oblik rješavanja jugoslavenske državne krize koji je za većinu republika prihvatljiv, a u interesu je hrvatskog naroda i državni je interes Republike Hrvatske, te da stoga Sabor svojom Ustavnom odlukom treba istodobno pokrenuti postupak razdruživanja s ostalim repu-

blikama iz dosadašnje federacije i postupak za udruživanje u Savez suverenih republika. Upozorio je da bi se donošenje odluke o osamostaljivanju i otvaranju procesa razdruživanja bez jasne i definirane inicijative za udruživanje moglo protumačiti kao jednostrani akt, pa čak i kao akt odcepljenja, koji pogoršava ionako tešku političku i gospodarsku krizu u kojoj se Jugoslavija nalazi. Doduše, primjetio je da se može reći da je tom zahtjevu već udovoljeno tim što se inicijativa za udruživanje nalazi u prijedlogu Deklaracije, no istodobno je zaključio da se na taj način volja Sabora razdvaja u dva akta, od kojih je jedan ustavnopravni, dakle obvezujući, a drugi je deklarativni politički akt, što smatra "pravno nespretnim i političko neprihvatljivim činjenjem".

Uz napomenu da govor u ime "reformističke, a ne revolucionarne stranke", prigovorio je da i Ustavna odluka mora sadržavati pravila koja reguliraju prijelazni režim od federacije prema mogućoj konfederaciji i "čitav niz vrlo složenih pravnih problema", primjerice, položaj jugoslavenske diplomacije i Jugoslavenske narodne armije, primjenu važećeg monetarnog, deviznog i carinskog sustava itd. Uvjeren da bi Hrvatska trebala postići kompromis "ne samo s mogućim protivnikom, nego i s potrebnim saveznikom" te da bi trebala osigurati uvjete da ima "što više saveznika među jugoslavenskim republikama i narodima i među evropskim državama i narodima", Račan je saborskim zastupnicima pročitao svoj, odnosno SDP-ov prijedlog Ustavne odluke o pokretanju postupka razdruživanja Republike Hrvatske od SFRJ i postupka udruživanja u Savez suverenih republika.

Znatan dio sadržaja koji je Račan pročitao bio je u skladu sa sadržajem dokumenta koji je prethodno predstavio Vladimir Šeks, no 14. točka Račanova prijedloga, kojom bi se Sabor RH obvezao na postupak udruživanja Republike Hrvatske s jugoslavenskim republikama u Savez suverenih republika – država, pokazat će se neprihvatljivom za većinu saborskog zastupnika, koju je predvodio HDZ. Većina zastupnika koji su govorili nakon Ivice Račana podržala je odluku o bezuvjetnom razdruživanju od SFRJ, odnosno o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske. Bili su svjesni "sudbonosnog i povijesnog značaja ove saborske sjednice i odluke koju treba donijeti toga dana, ne samo s obzirom na vrijeme u kojem se donosi, nego i s obzirom na cjelokupnu povijest hrvatskog naroda i svih građana koji žive na teritoriju Republike Hrvatske". Smatrali su da nije preuranjeno jer se donosi nakon jednogodišnje rasprave o tome i u Saboru i u hrvatskoj političkoj javnosti te da zastupnike na takvu odluku "obvezuju Ustav i odluke svih građana Hrvatske na Referendumu, kao i politički stavovi i težnja hrvatskog naroda i građana Hrvatske za potpunom emancipacijom hrvatske države i za integraciju u širim europskim pa i svjetskim razmjerima, u kojoj neće biti hegemonia i u kojoj će svi narodi biti slobodni".

Neki su prijedlog zastupnika Ivice Račana o tome da bi "odmah trebalo pristupiti aktu udruživanja" kritizirali kao njegovo "prejudiciranje i nametanje drugim državama Jugoslavije udruživanje s Hrvatskom", zaključivši da su "sugestije iz prijedloga gospodina Račana neprihvatljive za ovakav dokument koji je zapravo Ustavni zakon".

Dio zastupnika dao je punu podršku samo Deklaraciji o neovisnosti, smatrujući da opstanak u ovakvoj Jugoslaviji nije budućnost hrvatskog naroda, no da je savez država u tom trenutku praktično rješenje, oko kojeg se treba dogovoriti. Prevladalo je mišljenje da bi dogovorom međuljudski, međunacionalni i međurepublički odnosi bili postavljeni "na sigurne temelje", što nije moguće u "federaciji ili konfederaciji ili nekakvoj naddržavi nad republikama", jer sve je to u dosadašnjim Jugoslavijama bilo isprobano i razočaravajuće, zbog pokušaja većinskog (srpskog) naroda da "sproveđe svoje centralističke i hegemonističke te unitarističke ideje i težnje".

Svi su zastupnici bili za mirno rješenje, ističući da optuživanja i nasilna rješenja ne mogu osigurati sretnu budućnost.

DOMOVINSKI RAT

Hrvatska udruga medicinskih sestara/tehničara i drugih radnika u zdravstvu Domovinskog rata osnovana je 14. svibnja 2022. u Lipiku s ciljem promicanja neprocjenjivog doprinosu medicinskih sestara/tehničara i svih zdravstvenih radnika u zbrinjavanju hrvatskih branitelja i svih stradalnika tijekom Domovinskog rata

ČUVANJE SJEĆAN MEDICINSKE DJE U DOMOVINSKO

U razgovorima i prisjećanjima na Domovinski rat mnogi će branitelji s posebnom emocijom progovoriti o medicinskim sestrama, tehničarima i lječnicima koji su na prvim crtama bojišta dijelili sudbinu branitelja, a u teškim situacijama ranjavanja i pogibelji činili čuda kako bi izvukli i spasili stradalog čovjeka. Izlažući se opasnosti, prisiljeni raditi daleko od svih standarda moderne medicine, snalazeći se bez osnovnih lijekova, opreme i pomagala ali svejedno ne odustajući, smirujući i hrabreći unesrećene, više od 6600 medicinskih djelatnika je u okviru rata koji je od 1991. do 1995. razarao Hrvatsku ispisivalo posebnu priču o junaštvu, požrtvovnosti, humanosti i čovjekoljublju. Mnogi su od njih spašavajući druge i sami smrtno stradali, bili ranjeni, prošli kroz zarobljeništva ili nestali. Mnogi od njih ni danas nemaju regulirana braniteljska prava.

TEKST

Lada Puljizević

Izlažući se opasnosti, prisiljeni raditi daleko od svih standarda moderne medicine, improvizirajući bez osnovnih lijekova, opreme i pomagala ali svejedno ne odustajući, smirujući i hrabreći unesrećene, više od 6000 medicinskih djelatnika je u okviru rata koji je od 1991. do 1995. razarao Hrvatsku ispisivalo posebnu priču o junaštvu, požrtvovnosti, humanosti i čovjekoljublju

Plava i bijela kao boje sestrinstva,
crvena kao boja ljubavi i krvi te
crna kao tuga, smrt i stradanje
isprepliću se i nadopunjaju u znaku
Hrvatske udruge medicinskih
sestara/tehničara i drugih radnika
u zdravstvu Domovinskog rata
te simboliziraju uključenost svih
zdravstvenih radnika u obrambenom
ratu za hrvatsku slobodu

JA NA LATNIKE M RATU

Svijest o važnosti čuvanja sjećanja i valoriziranja uloge medicinskih djelatnika u Domovinskom ratu, kao i preispitivanje njihove poslijeratne uloge, kvalitete života i prava, pridonijeli su osnivanju Hrvatske udruge medicinskih sestara/tehničara i drugih radnika u zdravstvu Domovinskog rata, čija je Osnivačka skupština održana 14. svibnja 2022. u Lipiku, u povodu Međunarodnog dana sestrinstva i 100. obljetnice rođenja prvog hrvatskog predsjednika dr. Franje Tuđmana.

Udruga je okupila brojne veterane ratne medicine iz Domovinskog rata. Predsjednica Udruge je Ljerka Pavković, a dopredsjednici i članovi Upravnog odbora su Snježana Krpeta, Agnieszka Aleksićević, Janja Stojanović, Vesna Kljaić, Marijan Damjanović, Ivanka Budiselić-Vidaić, Duška Trgo, Ruža Uremović, Darija Katuša i Goran Milić.

Glavni će ciljevi Udruge biti: širenje istine o Domovinskom ratu pisanjem svjedočanstava i održavanjem stručnih skupova; edukacija učenika i studenata o Domovinskom ratu – Ambasadori sestrinstva Domovinskog rata; edukacija vezano uz krizna stanja te skrb za hrvatske branitelje i sudionike Domovinskog rata. Planirane aktivnosti odnose se i na obilježavanje važnih datuma iz Domovinskog rata, suradnju s udrugama proisteklim iz Domovinskog rata i drugim institucijama, postavljanje spomen-obilježja vezano za zdravstvene radnike u Domovinskom ratu itd.

U okviru svojeg plana rada i razloga postojanja, Hrvatska udruga medicinskih sestara/tehničara i drugih radnika u zdravstvu Domovinskog rata namjerava svim medicinskim sestrama/tehničarima i drugim zdravstvenim radnicima Domovinskog rata dati snažnu podršku i zaštitu u ostvarivanju zaslужenog statusa i zakonskog prava te razvijati i organizirati oblike zdravstvene skrbi za članove Udruge. Uz okupljanje i programe kontinuiranog predstavljanja neprocjenjivog doprinosa medicinskih sestara/tehničara i svih zdravstvenih radnika u zbrinjavanju hrvatskih branitelja i svih stradalnika tijekom Domovinskog rata, Udruga će prikupljati arhivsku građu i iskaze sudionika Domovinskog rata medicinske struke te ih kroz stručne skupove i publikacije predstavljati javnosti.

DOMOVINSKI RAT

Dan braniteljica Domovinskog rata RH obilježen je 4. lipnja 2022. i bio je prilika da se na trenutak zastane, oda počast žrtvi i poštovanje ženama koje su branile domovinu

SJEĆANJE NA BRANITELJICE **DOMOVINSKOG RATA**

U Domovinskom ratu braniteljica je bilo više od 23 tisuće, što je oko pet posto od ukupnog broja braniteljske populacije u RH. Njih 183 su poginule, a 33 se vode kao nestale.

Opseg aktivnosti, uloga i važnost žena u Domovinskom ratu tema je koja kod nas tek treba doći na red za sustavnije istraživanje i valori-

PRIPREMILA

Lada Puljizević

FOTO

MORH, Ministarstvo hrvatskih branitelja

ziranje. Sudjelovanje žena u Domovinskom ratu treba promatrati puno šire od broja žena koje su nosile vojničku odoru ili imaju priznat braniteljski status. Kao direktnе ili indirektnе sudionice žene su bile u borbenom i neborbenom sektoru; radile su kao medicinske sestre, liječnice i njegovatelji-

U Domovinskom ratu braniteljica je bilo više od 23 tisuće, što je oko pet posto od ukupnog broja braniteljske populacije u RH. Njih 183 su poginule, a 33 se vode kao nestale

ce; u ratu u kojem granice između prve crte i pozadine nije bilo one su bile majke koje u ratu sklanjavaju, štite i podižu djecu; vuku terete neimaštine, agresije, progona i izgnanstva. Dan braniteljica Domovinskog rata RH obilježen je 4. lipnja 2022. i bio je prilika da se na trenutak zastane, oda počast žrtvi i poštovanje ženama koje su branile domovinu.

Tom prigodom održan je u Karlovcu 3. Susret braniteljica Domovinskog rata Republike Hrvatske "ŽENA – MAJKA – RATNICA", na kojem se okupilo više od 250 braniteljica iz svih hrvatskih županija. Nakon svećane akademije u Domu HV-a Žrinski i mise u crkvi Presvetog Srca Isusova, braniteljice su mimohodom duž karlovačkih ulica stigle do spomen-obilježja na Trgu hrvatskih branitelja gdje je odana počast svim poginulim, nestalim i umrlim braniteljima. Vijence su položila izaslanstva Hrvatskog sabora i Vlade te gradova i općina Karlovačke županije, kao i hrvatske braniteljice te predstavnici udruga proizišlih iz Domovinskog rata. Potpredsjednik Vlade i ministar hrvatskih branitelja Tomo Medved, ujedno izaslanik predsjednika Vlade i pokrovitelj Susreta, odao je priznanje braniteljicama i rekao: "Prisjetite se kakvu smo žrtvu kao narod za slobodu podnijeli, prenosite to na buduće generacije, neka hrvatski branitelji i braniteljice budu taj svjetionik kako se mlađi trebaju odnositi prema svojoj domovini."

Saborska zastupnica Nada Murganić pozdravila je braniteljice u ime predsjednika Hrvatskog sabora te im poručila: "Vi niste trebale biti u ratu,

niste bile vojne obveznice, a ipak ste uz inat prema agresoru i uz domoljublje, postale 'žene, majke, ratnice', pa i danas radite puno na dobrobit Hrvatske." Organizirano obilježavanje Dana braniteljica Domovinskog rata RH započelo je 2016. godine na inicijativu Vukovarsko-srijemske županije sa željom da se istakne uloga braniteljica u Domovinskom ratu. Dosad je obilježavanje održano u Petrinji, Splitu i Solinu, a nakon ovogodišnjeg u Karlovcu, najavljen je sljedeće u Vukovaru.

Polaganjem vijenaca i paljenjem svijeća kod spomenika poginulim hrvatskim braniteljima na Bosatu u Vinkovcima, 4. lipnja 2021. godine obilježen je Dan braniteljica Domovinskog rata Republike Hrvatske. Vijenac Ministarstva obrane Republike Hrvatske i Ministarstva hrvatskih branitelja položili su izaslanik ministra obrane brigadni general Mijo Validžić i izaslanik ministra hrvatskih branitelja državni tajnik Ministarstva hrvatskih branitelja Špilo Janović. Vijence su također položile i članice udruge "Braniteljice Domovinskog rata Vukovarsko-srijemske županije", predstavnici Vukovarsko-srijemske županije i Grada Vinkovaca.

Tom je prigodom istaknuto kako su žene sudjelovale u Domovinskom ratu obavljajući brojne poslove i zadaće – od direktnog sudjelovanja u borbama do rada u sanitetu. Njihova hrabrost i doprinos konačnoj pobjedi u Domovinskom ratu nikad ne smiju biti zaboravljeni.

TRENUTAK SJEĆANJA

Na spomeniku piše:
"Kadar je za snimatelja format s pomoću kojeg percipira, dokumentira i reproducira svijet. Tradicionalni omjer stranica televizijske slike u ovom je radu sažet u simbol stradanja Žarka Kaića. Predimenzionirani okvir zaustavljen je u pokretu i padu. Kružnim kretanjem oko spomenika pravokutnik se iz neki vizura pretvara u kvadrat, u simbolički se povezujući s elementima hrvatskoga vizualnog identiteta. Okvir je dijelom ukopan u humak, ali bez obzira na to taj dio nije oku vidljiv, mi osjećamo i nastućujemo cijelinu. Tako i svijest o žrtvama koje više nisu s nama postaje dio našeg identiteta. Okvir je dijelom ukopan u humak, ali bez obzira na to što taj dio nije oku vidljiv, mi osjećamo i nastućujemo cijelinu. Tako i svijest o žrtvama koje više nisu s nama postaje dio našeg identiteta.
Na ovome mjestu 1991. stradao je Žarko Kaić, rođen 1949., snimatelj Hrvatske televizije. Poginuo je s kamerom u ruci jer je svjedočio istinu."

Kad putujete od Vinčevaca prema Osijeku na južnom ulazu u grad kod prigradskog naselja Brijest naići ćete na Rascrižje Žarka Kaića. Ondje na brežuljku kružnog toka stoji masivni kadar koji svojom dimenzijom i oblikom fokusira i uokviruje grad Osijek. Spomenik je to Žarku Kaiću koji je poginuo 28. kolovoza 1991. kod Brijesta, nedaleko od tadašnjeg zloglasnog vojnog poligona C, snimajući prolazak tenkova agresorske JNA. U jednom je trenutku s transporterom otvorena rafalna vatrica

U znak sjećanja na Žarka Kaića, 2019. godine na obljetnicu pogibije, otkrivena je skulptura i spomen-obilježje Posljednji kadar, koje su Hrvatska radiotelevizija i Grad Osijek uz pokroviteljstvo Ministarstva hrvatskih branitelja podignuli u spomen na Kaićevu žrtvu, ali i sve druge poginule branitelje grada

POSLJEDNJI KADAR

TEKST I
FOTOGRAFIJA
Martina Stanković

kojoj je Žarko Kaić smrtno pogoden, a njegov kolega Dragan Krička teško ranjen.

Žarko Kaić radio je za HTV kao snimatelj 20 godina te je autor niza kvalitetnih dokumentarnih filmova i emisija. Zaslužan je za brojne dokumentarne snimke iz početnog razdoblja Domovinskog rata, među ostalim i poznate snimke hrvatskih prognanika iz Aljmaša i Dalja.

U znak sjećanja na Žarka Kaića, 2019. godine na obljetnicu pogibije, otkrivena je skulptura i spomen-obilježje Posljednji kadar, koje su Hrvatska radiotelevizija i Grad Osijek uz pokroviteljstvo Ministarstva hrvatskih branitelja podignuli u spomen na Kaićevu žrtvu, ali i sve druge poginule branitelje grada. Snimatelji i novinari u to su vrijeme bili od iznimne važnosti jer su prenosili istinu o događajima u Domovinskom ratu.

Posljednji kadar svjedoči istinu o Domovinskom ratu i onima koji su tu istinu čuvali i prenosili. Rad je arhitekata Bernarde i Davora Silova te akademске likovne umjetnice Božice Matasić. Spomenik je izgrađen od plemenitog čelika, dimenzija 12 x 9 metara, koji poprima oblik snimateljskog kadra u padu dijelom ukopanog u zemlju.

Spomenik je simbolički moguće promatrati iz više kutova te se tako gledajući iz perspektive prilaza kružnom toku može iščitati kao svojevrstan slavoluk, ali i kao kvadrat u kojem se pronalazi simbolika hrvatskog vizualnog identiteta. Prikazani kadar nalazi se u pokretu, u padu, te prenosi doživljaj dramatičnog trenutka kojem odaje počast.

Više informacija moguće je pronaći na poveznici <https://zarko-kaic.hrt.hr/>. Darko Dovranić, ratni reporter, redatelj je dokumentarnog filma Žarko Kaić – pucanj u istinu, a autor je i dokumentarca koji prati nastajanje ovog spomen-obilježja pod nazivom Zaustavljeni kadar – izgradnja spomen-obilježja Žarku Kaiću.

Trenutak sjećanja rubrika je u kojoj ćemo predstavljati spomen-obilježja vezana za događaje i ljudi u Domovinskom ratu.

Pisma su gotovo dvije tisuće godina bila prevladavajući oblik komunikacije, u kojem se um obraćao umu, a srce srcu

FILATELIJA

U povodu obilježavanja dana sjećanja na poginule australske i novozelandske vojнике – Anzac Day – Australiska pošta izdala je u travnju ove godine nekoliko maraka

MARKE – PISMA NA RATIŠTE

TEKST Ivo Aščić

Stara pisma danas su tražena kao suvenir i predmet kolekcionarskih zbirki

Australci i Novozelandoni još od Prvog svjetskog rata svakog 25. travnja u zemlji i inozemstvu odaju počast ne samo svojim vojnicima koji su dali živote na Galipolu (mjesto u Turskoj, popriše borbi u Prvom svjetskom ratu) nego i svim ostalim mladićima i devojkama smrtno stradalim u ratu ili nakon njega služeći svojoj domovini, ali i onim pripad-

nicima obrambenih snaga koji su još uvijek u djelatnoj vojnoj službi.

Motivi maraka prikazuju razglednice s nasmijanom kukaburom, australskom pticom iz porodice vodomara (*Alcedinidae*) s tri različite vojničke kape u skladu s granama oružanih snaga: kopnene vojske, mornarice i zrakoplovstva. Na svakoj marki citirane su domoljubne, obiteljske ili ljubavne poruke pisane vojnicima na ratištu tijekom

Rukom pisano pismo oblik je komunikacije kojim se autor izravno obraća samo jednoj osobi

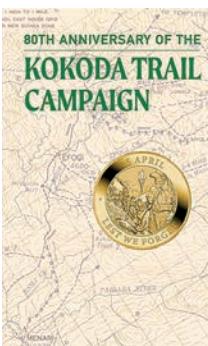

Kvalitetnija reproduksijska tehnika i razvoj fotografije omogučili su da tijekom Prvog svjetskog rata razglednice postanu glavno sredstvo komunikacije između vojnika na ratištu i obitelji

Prvog svjetskog rata, a poslane iz Australije, npr. "Najiskrenije želje iz Australije mojem dragom dječaku koji je u djelatnoj vojnoj službi."

Prvi svjetski rat (1914. –1918.) poklopio se s posljednjim godinama onoga što je bilo poznato kao "zlatno doba" razglednica. Njegovo je izbijanje znatno proširilo tržište razglednica, čiji su vizuali i tekstovi obično bili domoljubni, ali i sentimentalni, poput poruka ljubavi, čežnje i ohrabrenja. U porukama vojnicima osjeća se tuga i zabrinutost zbog neizvjesne budućnosti.

Neka pisma poslana na ratište postala su vrhunska literarna djela. Jedno je od njih i ono ruske carice Katarine II. Velike, pisano u drugoj polovini XVIII. st. ljubavniku general feldmaršalu Grigoriju Aleksandroviču Potemkinu: "Gospodine generale, kladim se da ste toliko zauzeti gledanjem Silistrije da nemate vremena čitati moja pisma. Premda mi nije poznato je li do danas Vaše bombardiranje imalo uspjeha, ipak sam uvjereni da se sve ono što poduzimate neće trebati pripisati ničem drugom osim Vašoj vatrenoj revnosti za mene osobno, i uopće, za dragu domovinu kojoj Vi volite služiti..."

Australci i Novozelandoni obilježavaju Anzac Day još od Prvog svjetskog rata

www.hrvatski-vojnik.hr

Pratite nas i na društvenim mrežama:

Sve što vas zanima pitajte nas:
hvojnik@mohr.hr

